

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Machvmetis Saracenorum Principis, Eivsqve Svccessorum
Vitae, Ac Doctrina, Ipséque Alcoran**

Bibliander, Theodor

[Basel], [1543]

VD16 VD16 K 2583

Cibrationum Alcorani Libri tres, Reuerendiss. atq[ue] doctissimo D. Nicolao
de Cusa Cardinali autore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98259)

CRIBRATIO ALCORAN

NI CLARISS. VIRO D. NICOLAO

De Cusa Cardinali autore.

PIO SECVNDO, VNIVERSALIS ECCLESIAE

Summo sanctissimoq; Pontifici S.

Vme sanctissime Papa libellum hunc, per humilem seruulū tuum fidei zelo collectum. Vt dum more ter sancti Leonis Papæ, prædecessoris tui, Nestorianam hæresim apostolico spiritu, angelico ingenio, diuinoq; eloquio damnantis: tu Machumetanam sectam de illa exortam, eodem spiritu, pari ingenio, facundiaq; æquali, erroneam, eliminandamq; ostendes, cito prompteq; quædam rudimenta scitu necessaria ad manum habear. Tuo etiā iudicio, qui in episcopatu fidei princeps es, illum & cuncta quæ scripsi scribamūe, atq; me totum, ut fidelem decet, subijcio in nullo unquam ab apostolico tuo throno dissensurus.

PROLOGVS.

Eci quam potui diligentiam intelligendi librum legis Arabū, quem iuxta translationem per Petrum abbatem Cluniacensem nobis procuratam Basileæ habui: cum disputatione eorum nobilium Arabū, quorum unus socius Machumet, nifus fuit aliū trahere qui doctior & magnus inter Arabes, Christianam fidem quam zelose coluit, ostendit potius tenendam. Erāt etiā alia quædam opuscula de generatione Machumet, & duodecim successoribus eius in regno, & de ipsius doctrinis ad centū questiones. dimisi librum apud magistrum Ioannem de Segobia, & ad urbem Constantinopolin perrexi, ubi apud fratres Minores habitantes apud sanctam crucem, reperi Alchoran in Arabico, quem mihi in certis punctis fratres illi prout sciuerunt, explanarunt. In Pera autem, in conuentu sancti Dominici erat translatus, modo quo Basileæ dimisi. Quæsiui si quis Græcorum scripisset contra illas ineptias; & non reperi nisi Ioannem Damascenum, qui parum post initium illius sectæ fuit, pauca ualde scripsisse, quæ habentur. Fuit tunc Balthasar de Luparis mercator apud Constantinopolin: qui uidens me sollicitū circa prædicta, narrauit quomodo doctissimus & maximus inter Teucros, postq; in Pera occulte de Euangelio sancti Ioannis instructus fuit, cum duodecim uiris magnis ad Papam uenire proponeret, & plene informari, si ego secrete eis de conductione providerem. Comperi relatione fratrum hæc sic se habere: & disposui conductum, ut petierunt. Et quia ille supremus præerat hospitalibus, uoluit illa uisitare: & demum declinando ad locum ubi nauis eos expectabat, Romam proficisci, sed pestis eum in uisitatione abstulit. Dominus Balthasar, qui nunc miles Bononiæ moratur, sæpius mihi retulit, omnes doctores eorū, euangelium ualde amare, & libro legis suæ præferre. Demum concitauī fratrem Dionysium Carthusium, ut scriberet contra Alchoran: qui fecit, & misit opus suum magnū Nicolao Papæ. Vidi post hæc Romæ libellum fratris Ricoldi ordinis prædicatorum, qui Arabicis literis in Baldach operam dedit, & plus cæteris placuit. Vidi & aliorum fratrum de ea materia scripturas catholicas: maxime sancti Thomæ, de rationibus fidei ad Cantorem Antiochenum: & ultimo reuerendissimi domini Cardinalis sancti Sixti, hæreses & errores Machumet uiuis rationibus cōfutantis. Ego ingenitū applicui, ut etiā ex Alchorā Euangelium uerū ostenderē &

Pius.
Leo.Petrus Clunia
censis.Ioannes Dama
scenusDionysius,
Ricoldus.
Thomas.

& ut hoc facile fieri possit, cōpendiosum meū conceptum paucis præmittam.
Appetitus. **E**xperimentum in nobis appetitū quendam esse, qui ob motum qui in eo est, spi-
Spiritus. ritus dicitur; quodq; ratio motus ipsius est bonum. In ratione enim boni, mo-
 uetur appetitus. Sic uidemus bonum sua uī trahere spiritum nostrum; ac quod
 nulla est alia ratio cur bonum appetitur, nisi quia bonum. finis igitur desiderij
 bonum. Neq; potest aliunde spiritus noster habere appetitum boni, nisi a bono.
Bonum. Bonū igitur, est creator spiritus nostri ad se; & est eius principium pariter & fi-
 nis. Non igitur quiescit spiritus noster, nisi in suo principio. Et quia spiritus no-
 ster intellectualis non est ipsum bonū quod appetit, cum bonū illud non sit in ip-
 so; si enim in ipso intellectu esset, esset intellectum sicut scitum in scientia est scien-
 tia; Ignorat igitur intellectus quid sit bonū illud. Appetit ergo spiritus intelle-
 ctualis, in sua natura cōprehendere bonū illud. Nā etsi nulli deesse possit quod
 est, cum esse sit bonū; tamen nisi intellectus intelligat ipsum, caret eo, & quiesce-
 re nequit. Et cum intellectus quid sit hoc bonum, quod esse nō dubitat, ignoret;
 non habet etiam scientiam nominis eius, et conceptum de ipso facere nequit, quē
 non hæsitat omni cōceptu maiorem & meliorem. Et quoniam nihil experimur
 in nostro intellectu cōprehendi, quod per sensum in ipsum non intrat (cæcus
 enim a natiuitate scientiam coloris non habet) scimus bonum illud non esse de
 regione huius sensibilis mundi, quodq; spiritus noster in hoc mundo ad quietem
 non perueniet. Cum autem sciamus appetitum boni illius nos non habere fru-
 stra, etiam certi sumus spiritum nostrum intellectualem nō esse de sensibili mun-
 do, sed quod exuta sensibili uita ipsius appetitus ad quietem pertingere poterit.
 Verum nisi ad hoc nostræ intellectuali naturæ iste mundus conferret, frustra in-
 trassemus in ipsum. Oportet igitur quod fateamur, nos in hoc mundo habitari
 uel dehabilitari posse, ad hoc quod in futuro seculo quietemur uel inquietemur.
Via ad cogni- Via autem per quam in hoc mundo transire debemus, ut habitemur ad appra-
tionem boni ue- hensionem desiderati boni, non debet esse nisi bona: & quæ seducit, mala erit.
ra quæ. Hæc sic se habere, cuiq; habenti intellectum clarum est. Sed cum multæ possint
 uia esse quæ bonæ uideantur, manet hæsitatio, quæ sit illa uia uera & perfecta,
 quæ certitudinaliter nos ducit ad cognitionem boni, quod quidem bonum no-
Moses. minamus Deum: ut dum de ipso conferimus, nos mutuo intelligamus. Moyses
Christus. quidem descripsit unam: sed non est ab omnibus recepta, nec intellecta. CHRIS-
Machumet. T V S illam illuminauit, & perfecit, multis tamen adhuc incredulis remanenti-
 bus, Machumet eandem uiam, ut ab omnibus etiam idololatriæ reciperetur, faci-
 liorem describere nisus est, licet astu maligni seductus. Et hæc sunt magis fama-
 ræ descriptiones, dictæ uig; licet alia multæ sapientū & prophetarum factæ sint.
 Omnes autem descriptiones iam dictæ, in fundamento habent bonum illud sæ-
 pe dictū, esse maximū; & ideo unū, quod unū Deū omnes appellant: suasq; descri-
 ptiones bonas dicunt, quia sint ipsis, aut putentur ab eodem bono Deo reuelatæ.
 Clarū est autē, quod cum nullus purus homo Deum cōcipere possit, quod non
 habemus certitudinem, qualemcunq; purū hominē nobis posse uiam ad sibi ig-
 notū terminū pādere. Vnde si nec Moyses, nec Machumet unq; dū in hoc mun-
 do essent, sæpe dictū bonū uiderūt (Deū enim nunq; uidit homo) quomodo tunc
 alijs iter ad ipsum pādere potuerūt? Esto aut quod sermones aliquos eis immis-
 sos publicassēt, qui figurabāt seu significabāt Deū, & uia ad ipsum; tamen ipsi il-
 los exponere nō potuissēt, neq; alius homo. Et si aliquis homo hæc uia manifesta-
 re potuisset, aut posset, illū utiq; maximū omnīū hominū esse necesse fuisset, quē
Christus ueræ admodū Mesia esse oēs nationes fatent. q si ille homo nō esset ipsa omniscies di-
ad Deum uia doctor. uina sapiētia, per quā deus omnia operat; utiq; q sibi incognitū esset, reuelare ne-
 quiret;

quirit. IESVS aut uirginis Marię filius, CHRISTVS ille, per Moysen & pphetas
 pronuntiatus uenturus, uenit, & uiam sepe dictā, cum nihil ignoraret, manife-
 stissime propalauit, attestante etiā Machumet. Certū est igitur, quod qui CHRIS-
 TVM & uia eius sequitur, ad cōprehensionem desiderati boni perueniet. Vnde
 si Machumet in aliquo, CHRISTO dissentit; necesse est, ut hoc aut faciat ignoran-
 tia, quia CHRISTVM non sciuit, nec intellexit; aut peruersitate intentionis, quia
 non intendebat homines ducere ad illū finē quietis, ad quem CHRISTVS uiam
 ostendit, sed sub colore illius finis, sui ipsius gloriā quāsiuit. Vtrumque aut uerum
 credi oportere, cōparatio legis Christi ad legem ipsius docebit. Tenendū igitur
 credimus: ignorantiam, erroris & maliuolentię causam esse. Nemo enim cogno-
 scens CHRISTVM, dissentit ab ipso, aut detrahit eidem. Intentio autem nostra
 est, pręsupposito euangelio, CHRISTI, librum Machumet cribrare, & ostende-
 re illa in ipso etiam libro haberi, per quę euangelium si attestatione indigeret,
 ualde confirmaretur. & quod ubi dissentit, hoc ex ignorantia, & consequenter
 ex peruersitate intentionis ipsi Machumet euenisse. CHRISTO non suam glo-
 riam, sed Dei patris, & hominum salutem; Machumet uero non Dei gloriam &
 hominum salutem, sed gloriam propriam quarente.

ALIVS PROLOGVS.

Efert nobilis ille Arabs Christianus, de quo supra memini, Sergium
 monachū de monasterio suo eiectū, Mechā applicuisse, ibiq; duos po-
 pulos repperisse, idololatrias, & Iudęos, prędicasseq; ibidem fidem
 Christianā, prout Nestorius illā tenuit, ut fratres suos illius sectę pla-
 caret ad gratiā: quia omnes idololatrias cōuertisset ad fidē, inter quos
 Machumet erat, qui conuersus de idololatria, mortuus est Christianus Nestoria-
 nus. Sed tres astutissimi Iudei se Machumet coniunxerunt, ut ipsum auerterent,
 ne perfectus fieret, & illi suaferunt uaria mala. Post uerō mortē Machumet, om-
 nibus ad suā sectā reuertentibus, illi Iudęi accesserunt Hali filiū Habitalix, cui
 Machumet suas collectiones dimisit: & persuaferunt ei, ut sicut Machumet, ita
 & ipse se in prophetā eleuaret, & apposerunt, & deposuerunt de libro Machu-
 met, quę uoluerunt. Videtur igitur quod Machumet ab initio fundatus fuit per
 Sergiū, ut esset Christianus, et legem illā seruaret. Ab illa uia nō potuerunt Iudei
 ipsum amouere: sed ut quantum possent retraherent, addiderūt illa per quę uide-
 retur proprię sectę propheta, & ueteri testamento non minus quā euangelio
 fidem dare. Sergius autem obtinuit ab eo (ut refert supra allegatus) quod ipse
 posuit in Alchoran Christianos maiores amicos, maxime religiosos & sacerdo-
 tes, quā Iudęos. & quamuis hæc dicat, tamen postea à Iudęis inductus, Chri-
 stianos deridet, qui suos pręlatos & pontifices Dei loco uenerantur. Hoc ideo,
 quia Christiani nominant illos nomine quo solus Deus nominatur, scilicet do-
 minus. Nulli autē conuenit illud, nisi Deo. Sic enim in Exodo habetur: Domi-
 nus, ipse est Deus. Facit etiam de decem nominibus Dei aliquando mentionem,
 inter quę est Adonai, quod dominus interpretatur, & nomen ineffabile per A-
 donai significatur, legitur, & exprimitur. Ideo in Alchoran, nulli nisi deo tribuit
 hoc nomen, imò nec CHRISTO, nec Marię uirgini. Et quia Christiani nomināt
 CHRISTVM, Dominum IESVM, & Mariām dominām; dicit, quod loco Dei ipsi
 uenerentur. Et sicut cauet quod nunq; nisi Deo tribuat hoc nomē Dominus, ita
 cauet quod nunq; Deo tribuat nomē pater: quia dicit deū, put uult omnia facere,
 ideo nō cōuenit ei actus generationis. Quādo igit ipse de Christianis bona dicit,
 intelligit de uestitis in albo; sic em̄ discipulos nominat, & de credulis Christo, u-
 ti Nestorianos putabat, quorū errorē ignorauit, nec alios Christianos cognouit.

Ne-

Machumeti
 scopus.
 Ignorantia er-
 roris & ma-
 liuolentię cau-
 sa.

Ricoldus.
 Sergius mona-
 chus.

Hali successor
 Machumeti.

Domini appella-
 tio soli Deo
 conueniens.

Patris appella-
 tio in Deo.

Nestoriani.

Nestorius autem omnia quæ sunt in Euangelio acceptauit: & quod in CHRISTO esset corpus, anima, & diuinitas: circa modum autem unionis errauit. Fatebatur corpus & animam uniri unionem naturalem, ut esset uerus homo: sed hominem illum uniri diuinitati aiebat per gratiam, sed non per communem gratiam, quia boni Deo uniuntur, sed per plenitudinem gratiæ, ob quam una esset Dei & hominis IESU uoluntas. propter quam excellentissimam gratiã de CHRISTO uerificaretur, ipsum esse filium Dei. Sed non admisit Mariam esse matrem Dei: quia id quod in CHRISTO reperitur à matre sua receptum, non conuenit Deo. sic uoluit naturam humanam in CHRISTO esse deificatam. Et quia euangelium dicit, quomodo uerbum Dei factum est caro, non quod caro sit facta uerbum Dei: ideo hunc sensum damnauit ecclesia in Concilijs uniuersalibus, tertio, & quarto, dans matri IESU nomen quod est theotocos, id est Dei genitrix, cos. Nestoriani autem generationem æternam confitentur. Quare uidetur Machumet contra sanctissimam trinitatem & generationem æternam nihil uoluisse scribere, solum pluralitatem deorum damnans, ut dicitur. Etiam si quis interrogasset Machumet, in qua forma misisset Deus ad homines legatum plus quam angelum, certum est ipsum dixisse: si Deus angelum mitteret legatum ad homines, eum forma humana indueret, sic, & si plus quam angelum mitteret, responderet. Misit autem, secundum ipsum, CHRISTVM: quem dicit uerbum Dei, & filium Mariæ. Quare cum uerbum Dei sit eiusdem naturæ cuius est Deus, cuius est uerbum (omnia enim Dei, Deus sunt, ob simplicissimam eius naturam) quando uoluit Deus summum legatum mittere, misit uerbum suum, quo non potest maior legatus concipi. Et quia ad homines misit, uoluit quod indueret humanam naturam mundissimam: quod ita fecit in uirgine Maria, ut sæpius legitur in Alchoran. Non igitur erit difficile, in Alchoran reperiri euangelij ueritatem: licet ipse Machumet remotissimus fuerit à uero euangelij intellectu. Nec est prætermittendum, quo modo capitula collectionis dicti libri legis Arabum, non continentur ad inuicem: sed quolibet de per se, integrum existit: & proprius est rhythmus, seu carmen plenè mensuratum. In hoc enim summum studium adhibuit compilator, ut blanditijs dictaminis cunctos alliceret, & in stuporem uerteret, sicq; dictata faceret diuina uideri. Hinc ignoscendum mihi, si non uidebor undiq; congruum ordinem tenere: quando confusissimi libri continentia discutio.

OPVS IN TRES LIBROS DIUISVM, ET
cuiuslibet Capita Annotauimus.

CAPITA LIBRI I. HUIVS
operis.

De Alchoran: & quod Deus uerus nō sit autor eius.	Cap. 1.	Quod elegantia dictaminis nō probat Alchoran Dei esse dictamen	7.
Quid continet Alchoran, secundum eius laudatores.	cap. 2.	Quod CHRISTVM sequentes omnibus præferuntur.	8.
Quid continet, secundum iudicium perfectorum.	3.	Quod Alchoran male dicat Christianos incredulos, quia CHRISTVM filium Dei dicunt.	9.
Quod Alchoran fide careat, ubi sacris scripturis contradicit.	4.	Quod clare ostenditur CHRISTVS Dei filius.	10.
Quod euangelium sit Alchoran præferendum.	5.	Cur CHRISTVS non se nominauit Deum, sed Dei filium.	11.
Quod euangelium sit lux ueritatis Alchoran.	6.	Laudes CHRISTI ex Alchoran, & ostensio	12.

stenſio diuinitatis eius. 12

Facilis oſtenſio, CHRISTVM qui eſt uerbum Dei patris, eſſe eius filium. 13

Obiectio ex Alchoran, & eius ſolutio. 14

Quod IEſVS, quia Meſias, eſt Dei uerus filius. 15

Quod CHRISTVS quia uerbum & legatus ſummus Dei, eſt Dei fili-
lius. 16

Quæ teſtimonia Alchoran continent, CHRISTVM Dei filium eſſe. 17

Quomodo in Alchoran intelligi debet, CHRISTVM eſſe ſpiritum & animam Dei. 18

Quomodo in Alchoran intelligi debet, CHRISTVM eſſe uirum bonum & opimum, & faciem omnium gentium. 19

Digreſſio ad manuſductionem diuinorum. 20

CAPITA LIBRI II.

De theologia myſtica, ſecundum quā Deus eſt ineffabilis. Cap. 1.

De theologia affirmatiua, ſecundum quam Deus eſt creator trinus & unus. 2.

Quomodo ex operatione intellectu-
lis naturæ, uidemus diuinam. 3.

Quomodo de fecunditate intellectu-
lis ad fecunditatem diuinæ nature eleuamur. 4.

Manuſductio ex ijs quæ in mundo ſunt, ut uideatur Deus trinus. 5.

Manuſductio de intellectuali trinitate, ad diuinam. 6.

Manuſductio eiufdem per amorem. 7.

Declaratio ſanctæ trinitatis. 8.

Aenigma licet remotum, benedictæ trinitatis. 9.

Iterum ex tribus perſonis manuſductio. 10.

Quod neceſſe eſt Arabes fateri trinitatem. 11.

CHRISTVM ueraciter fuiſſe mortuum & crucifixum. 12.

Quod crucifixio ſit CHRISTI exaltatio & glorificatio. 13.

Quomodo Deus animam CHRISTI

ad ſe reduxit, ipſum transfigurari fecit, & aſſumpſit. 14.

De reſurrectione IEſV CHRISTI. 15.

Myſterium natiuitatis & mortis Chriſti. 16.

De fructu mortis CHRISTI. 17.

De paradifo. 18.

Inuectio contra Alchoran. 19.

CAPITA LIBRI III.

Quod Alchoran, fide unius Dei ſalua, omnibus blanditur, CHRISTVM tamen preferendo. Cap. 1.

Quod Machumet ignorauit quid agendum & ſentiendum, & nihil firmi reliquit. 2.

Cur dicuntur ſaluati credentes Alchoran, & quod gladius eſt magiſter. 3.

Quod deus Alchoran uideatur deus abſolutus, & deus alius quo de loquitur, rebus ſit immerſus. 4.

Quod Deus Alchoran uideatur minor omnibus rebus, et ſeruus Machumet, atque eius conceptus. 5.

Quod Machumet temere contra Dei præcepta CHRISTVM in Chriſtianis perſequitur. 6.

Quod Machumet credat Dei præſcientiam neceſſitare ad omnia quæ aguntur. 7.

Quod finis operis Machumet, fuit ſui exaltatio. 8.

Quod Machumet nunc ſcribat CHRISTVM deum & hominem, nunc hominem tantum, ſic nunc ſingularem deum, nunc pluralem. 9.

Quod Machumet continue uariat, ut in exemplis. 10.

Contra id quod lex Alchoran ſit lex Abraham. 11.

Quod Alchoran male dicat Abraham fuiſſe idololatram, & uera hiſtoria ponitur. 12.

De promiſſione facta Abraham fide-
li. 13.

Quod pactum Dei & Abraham exclu-
dit Iſmaëlitas: in CHRISTO me-
diatore concluditur. 14.

C

Quod

Quod non nisi Christianus trinitatem
in unitate adorans, Abraham filius esse
esse possit. 15.
Quod Arabes legem Abraham penitus
ignorent, & eius sint persecutores 16.
Persuasio qd Solthanus mandet Ma-
riam uirginem theotocon credi, & lu-
men euangelij amplecti. 17.
Ad califfam de baldach quod Iudæi de

16
Abraham apposuerunt in Alcho-
ran. 18.
Ostensio sine CHRISTO non posse
felicitari. 19.
Ostensio CHRISTVM me-
ruisse Christianis immortalita-
tem. 20.
Declaratio similitudinis Adæ &
CHRISTI. 21.

DE ALCORAN ET QVOD DEVS VERVS NON SIT AVTOR EIVS.

C A P. I.

Alchoran.
Alfurkam.

Mater libri.
Azora.

St liber legis Arabum Alchoran, ob præceptorum collectio-
nem, atq; Alfurkam, ob discretam capitum separationem, no-
minatus. Habet & alia nomina. Dicunt quidam obseruato-
res libri, illum aliter in Oriente, & aliter in Hesperijs parti-
bus distingui. Occidentales enim, post orationem quæ præ-
mittitur, & mater libri nominatur, aiunt totum librum azo-
ras seu capita habere 123. Orientales uero primam azoram,
aiunt durare usq; Soret amrâ, quod est quintum Cap. in libro Hispaniarum.
Hic liber ut in Hispania legitur in latinum uersus, per nos uisus est, & ubi de
hoc libro legis quicquàm allegamus, illud in latino illo haberi, dicere intēdimus.
Huius autem uidetur apocryphus. Aiunt enim quidam Arabes, ipsum Machu-
met quendam de Arabia de genere Ismael composuisse. Alij uero dicunt, Ma-
chumet dixisse hunc librum in septem uiris à deo descendisse, quos nominant.
Alij dicunt, mortuo Machumet quatuor differentes et discordantes Alchoranos
per quatuor quos nominant, sibi aduersantes, compositos. Dicunt etiam quidā,
hunc qui in usu est, Merbam filium Elheken composuisse, & alios igni tradidisse.
Fertur etiam Elgag, uirum potentem s; sententias detraxisse de libro, & totidē
alias addidisse. Legimus in chronica Machumet, & regum suorum successorū
quomodo Gomar secundus rex post Machumet, ordinauit orationes fieri in sin-
gulis templis, in mense remadam, & Alchoran, cōpleto mense, perlegi. Cui suc-
cessit Odiner, qui auxilio aliorū, integritatem Alchoran primo collegit. Ex qui-
bus certum est, licet Machumet aliqua præcepta ex testamento & euangelio col-
legerit, quæ præcepta Dei seu Alchoran dicebantur; tamen liber iste in sua inte-
gritate post eius obitum collectus est. Liber uero ipse in primo cap. sic dicit: O-
mnis aduersarius, Gabrielis hunc librum tuo cordi per creatorem intimantis, i-
psūq; diuino præcepto tuis commissum manibus, &c. Hæc ut dei uerba ad Ma-
chumet leguntur, & sapissime in libro eadem sententia repetitur, quæ uult so-
lum deum creatorem autorem libri esse. Sed ut sapientiores Arabes & ueræ his-
toriæ habent, & liber ipse atq; nomen Alchoran ostendit, tunc est collectio quo-
rundam præceptorum. & quæ quidem collectio, nullo modo deo uero attribui
potest. Vnde ipse colligeret, qui est ipsa sapientia: Oportet igitur, quod colle-
ctio quæ non potest nisi in tempore fieri, nequaquàm deo ascribatur: cuius ope-
ratio est supra omne tempus sine successione. Cui igitur debet ascribi collectio,
nisi hoc

Autorem Alco-
rani non esse
Deum.

nisi homini: qui de diuersis scripturis collectionem facit, & collecta ut uult appellat; quemadmodum hæc collectio Alchoran dicitur: Ideo quidam sapientes libri defensores, aiunt collectionem esse humanam: intimationem uero dei, per Gabrielem esse. Verum est, collectionem hominis esse, sed quod deus creator uniuersi, per Gabrielem ipsum librum intinuerit cordi Mahumet, non potest esse uerum: cum illa in libro contineantur, quæ ob suam turpitudinem, iniusticiam, & notam mendacij, & contradictionis, deo sine blasphemia ascribi nequeant. Alius igitur erit autor eius, quam Deus uerus: nec potest esse, nisi deus huius seculi. Hic enim est, qui excæcat mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio euangelij gloriæ CHRISTI, qui est imago Dei inuisibilis. quibus cum euangelium sit opertum, ipsi pereunt, ut apostolus Corinthijs scribit. Hic falsus deus, seu princeps huius mundi, qui à principio est mendax, per aliquem suorum angelorum, qui speciem lucis, & nomen forte Gabrielis assumpsit, inueniens Machumet hominem idololatram, Venerem colentem, & omnia quæ huius mundi sunt concupiscentem, ad hoc aptissimum: per ipsum principali- ter, & eius successores, mendosam Alchoran collegit, cui hæreticos Christianos & peruersos Iudæos aptos ad hoc consiliarios adiunxit: uti sunt Sergius Nestorianus, & Iacobita Baheira: & Iudæi, Finees & Abdia, nomine Salon, postea dictus Abdalla: ut ueræ historiæ de hoc apud Arabes reperiuntur. Et licet multa testimonia uideatur continere de laude ueteris testamenti, & euangelij, & prophetarum Abraham, Moyfi, & maxime IESU CHRISTI filij Mariæ uirginis: tamen cum illis omnibus quo ad uerum & salutarem finem contradicat (ut infra patebit) potius ad decipiendum hæc laudes posite creduntur.

Q V I D C O N T I N E T A L C H O R A N,

secundum eius laudatores.

Caput II.

Dicunt autem sequaces Machumet, bona intentione Alchoran scriptum, & continere Machumet orphanum, erroneum seu idololatram, atque pauperem, legis & scripturæ penitus ignarum, solum nativam Arabum linguam scientem, multas uxores habentem, à Deo misericordiam consecutum, diuitem, & magni cordis subtilium capacis, & alti nominis factum. Quem ipse Deus doctorem rudis gentis Arabicæ & idololatricæ constituit, legatum quæsum ad ipsas creauit, & eis prophetam præposuit, absque tamen manifesta miraculorum potestate, ut gentem illam sibi commissam ab errore in uitam reduceret. Et reuelauit ei Deus, ut fidem Abraham uiri iustissimi (qui à deorum cultura recedens, unum solum Deum uniuersorum creatorem adorauit) acceptaret, & ab Arabibus acceptandam suaderet, absque tamen uiolenta coactione, prædicaretque illum solum & unicum omnium creatorem, & non alium esse imperatorem & regem uniuersi, omnium bonorum datorem, omnipotentem, uitæ & mortis dispensatorem, sapientem, incorporalem, incompræhensibilem, & interminalem seu infinitum, piûm, & misericordem, ueniamque datorem omnibus fidelibus ipsum adorantibus & inuocantibus. qui in die illa tremendi iudicij, quæ erit omnium terminus, resuscitabit mortuos ea facilitate qua ipsos creauit. & iudicabit inter bonos & malos, dans fidelibus & credulis secundum meritam suam perpetuam paradisi omnium uoluptatum & desideriorum mansionem, & uitam optimam: Incredulis uero & malis, iuxta demerita cuique, gehennam & perpetuam poenam. Librum uero Alchoranum à Deo descendisse dicunt, cuius libri mater & uerissimum fundamentum, fides præmissa unius Dei, et reditus

C 2 omnium

Collectio.

Christus imago Dei.

Machumet idolatra, & Veneris cultor.

Sergius.

Bathetra.

Finees.

Abdia Salon.

Abdalla.

Machumet qualis prædicetur à sectatoribus ipsius.

Alcorani summa.

omnium ad ipsius terribile iudicium affirmant. Alia autem quæ in ipso libro continentur, quædam aiunt probationes illius fidei, quædam uerò leges Arabum, quas secundum librum illum creduli Arabes seruare tenentur, si Deo quem colunt obedire, & in eius gratia persistere uolunt, & iuxta merita felicem assequi in paradiso remunerationem. Vnde omnes hanc fidem tenentes, Musilmannos, scilicet sanæ fidei appellant: siue sint homines, siue angeli, aut demones. Hanc igitur fidem dicunt de necessitate salutis, omnes qui ignem æternum uitare uolunt, tenere oportere, in quam omnes, ut aiunt, præteriti prophetæ consentiunt. Ideo liber ille, nulli prophetarum contradicit, sed approbat eos, & confirmat libros à Deo ipsis traditos; scilicet testamentum Moyli, psalterium David, & euangelium traditum IESU CHRISTO filio Mariæ uirginis, concludens, omnes prædicta credentes, & legem in libris legis suæ scriptam obseruantes, liberari à gehenna. Dicunt, quomodo omnibus gentibus deus natiuos nuncios miserit, & eas commonuit quid credere & quid agere ipsas oportet, ut in die iudicii inter bonos connumerentur, & paradysum plenum gaudij assequantur: ne causam habeant tunc se excusandi, non recepisse doctorem & commonitorem: quodq; illis Dei nuncijs credere debebant, & diuinis per eos promulgatis præceptis obedire, in quo decipi non poterant. Quomodo enim Dei uerbis parendo, in Deo confidens, qui est ueracissimus, quisquam in die illa se posset reperiri deceptum? Quare concludunt, quod si uarietas legum uel rituum in identitate fidei in varijs gentibus per Dei nuncios præcepta reperiatur, hoc quidem obedienti, nequaquam quo minus apud piissimum atq; iustissimum iudicem condignum præmium assequatur, obesse poterit. Enumerat autem prophetas & Dei nuncios, quibus credendum erat, Abraham, Ismaëlem, Isaac, Iacob, Moysen, CHRISTVM, & alios plures. Hæc est summa continentia Alchoran secundum libri illius laudatores.

Deum omnibus gentibus natiuos nuncios mittere.

Nuncijs Dei, quibus credendum.

QVID CONTINET ALCHORAN, SECVNDVM

iudicium perfectorum. Cap. III.

Impia Alchoran dogmata. Sed qui tam inter Arabes quam Christianos perfectionem dono Dei asse-
cuti sunt, aduertunt, quoniam sub prætextu huius eradicationis idololatriæ, asserit CHRISTVM nec Dei filium, nec crucifixum, & quod hæc adiectio uidetur totius libri intentio: scilicet quod CHRISTVM seu Mesiam nec Dei filium, nec crucifixum persuadeat, quoniam CHRISTVM filium Dei esse, & in cruce mortuum, est fides illa quæ uincit diabolum & mundum, & sola est uera & perfecta, & nulla fides præter illam resistere potest diabolo, & dare uictoriam et immortalem uitam fidei, in regno coelorum intellectualem & incorruptibilem. Ideo hoc medio sathan, de mundo ipsam euangelicam fidem omnino eliminare conatur: quemadmodum uidemus multa Christianorum regna tam a fide uera CHRISTI recessisse, & Arabum legem acceptasse. Scimus autem tam ex euangelio, quam Alchoran, Mahumet non posse præualere, sed CHRISTVS demum uincet, ut infra patebit. Multi etiam Christiani sub principibus sectæ Arabum CHRISTO deuotius seruiunt, & infiniti Christiani renegati, & Arabes, & eiusdem legis cum ipsis, timore gladij fingentes se illius sectæ, in hora mortis profitentur se Christianos, sic finaliter omnes facient.

Christus tandem uictor.

Quod

QVOD ALCHORAN FIDE CAREAT,

ubi sacris scripturis contradicit.

Cap. II. III.

Dicit autem quidam sapiens, attendendum, quomodo necesse fuit, Machumet (qui nullam præter Arabicam linguam sciuit, nec legendi artem, nec scribendi habuit, etiam si eloquentia Arabica rythmica & poetica præ cæteris pollebat, quia præ cunctis Arabicis libris Alchoran laudatur:) habuisse Iudæos & Christianos, qui illi in Arabica lingua ea quæ in ueteri testamento, psalterio, atq; euangelio continentur, referrent. Nam in illis sacris literis per Alchoran approbatis & confirmatis, tanquam lucidis & perfectis doctrinis, eum peritum esse oportebat, cum sint Alchoran substantia, & præsuppositum, & nominantur supra aliqui ex illis, qui ei adhæserunt. Sed cum illi hoc obijceretur, quod sic instrueretur, cecidit in faciem suam, & contractæ sunt manus eius & pedes, & socij cooperuerunt ipsum uestibus suis, qui ad se rediens dixit: Deus misit corripere uos de sermone quem dixistis, quod tales me docerent, & legit unam sententiam ex Azora eluael, quod interpretatur palma, quæ sic habet: Scimus quod ipsi dicent, quod instruet eum homo lingua eorum qua loquuntur persica. Hæc autem Arabica patens est. Ex hoc dixit, Quomodo potest dici quod illi me instruerent, quorum unus persicus, & alter Hebræus est, qui dixerunt ei: Potest esse quod lingua sua loquantur tibi, & exponant, & tu lingua tua omnia rectifies. nec inuenit responsionem. Ecce ipsum Machumet à diuersis instructum. Et quia eo tempore, quando Machumet post CHRISTVM annis 624. tempore Heraclij Imperatoris incepit, multe hæreses circa euangelij & ueteris testamenti intellectum dudum exortæ fuerunt, & synodaliter reprobate; est uerisimile ad ipsum plures confluisse, qui puritatem intelligentiæ dictarum scripturarum permixtam cum nouitatibus opinionum minus uerarum habebant, & scripturas ueteris testamenti cum Talmuthicis narrationibus, & euangelij claritatem cum Apocryphis libris permiscebant, & prout ipsum uisum fuit ipsi Machumet recitabant. Fertur etiam, supra nominatos Iudæos se Machumet coniunxisse, ut impedirent ne perfectus fieret Christianus. Ex quo & poetico scribendi modo euenisse aiunt, raro concordare historias in Alchoran descriptas, cum ipsis in ueteri testamento & euangelio positis. Sed contra hæc (ut aiunt) nititur Machumet respondere, se non nisi à deo informatum: uolensq; excusationem adducere, dicit 25. cap. Cum sit hæc (scilicet in Alchoran) alicuius uerbi pro uerbo mutatio, deo compositio. nem suam sciente: dicunt increduli, tu quidem non es nisi mendax, cum adeo uerba tua uaries. sed huius rei plures sunt insciji. Ipse namq; deus & spiritus benedictus, hunc librum ueracissimum composuerunt. Sed hæc excusatio conficta & mendax, non sufficit: quin libri compositor uariis reperitur, quod de uero & incommutabili deo asserere blasphemia est. Neq; dicimus uariationem, si sit uerborum aliqua mutatio, stante identitate sententiæ, sed ubi sententia Alchoran non est eadem cum euangelio, aut ueteri testamento, tunc enim nequaquam excusabilis est Alchoran, quin concedi oporteat, deum illa non tradidisse, cum non concordent cum prioribus diuinis, & per Alchoranum approbatis libris. Puta, ait in Alchoran, uirginem Mariam matrem IESV, sororem Aaron, & filiam Amram: certissimum est, illum qui hæc Machumet narrauit, errasse, & ueram euangelij historiam ignorasse, cum Maria filia Amram, soror Moyfi & Aaron, mortua fuerit annis plus mille, & in deserto sepulta, ante uirginem

Machumet literarum prorsus imperitus.

Quando Machumet floruerit.

Historie Alchorani cur à ueteris & noui testamenti historijs dissideant.

Variatio in quibus intelligatur.

Maria soror Moysi.

Mariam matrem IESV CHRISTI gloriosam, quæ, ut in eodem legitur Alchorano, fuit tempore Zachariæ patris Ioannis baptistæ. Et cum hæc non semel, sed pluries Alchoran dicat, hoc unicum exemplum sufficit errorem reperi in libro, & ideo dei compositionem non esse. Adhuc dicit Capite septuagesimo quinto de Maria in fine: Maria se dirigendo, nil malitiæ seu prauitatis operata est. unde animam inflauimus illi, nostra uerba librumque confirmanti, & in bonitate perseveranti. Certum est Mariam ante Alchoran penè sexcentis annis mortuam: Quomodo tunc confirmauit librum Alchoran, de quo tamen Arabes ipsum loqui intelligunt? Sic errat in Capite trigesimo quinto in recitatione illa, quando Moyses uenit ad Pharaonem: ubi Pharaon dicit, se Moysen in sua domo nutriuisse. Nam ille Pharaon qui Moysen nutruerat, diu mortuus fuit ante reditum Moyse ad Aegyptum: Exodi cap. 4. Fuit enim quadraginta annis Moyses in Madian, quo tempore obierat. Talia plura reperiuntur dissimulata ueritate sacræ scripturæ, à Deo, ante Machumet traditæ, & Alchoran præferendæ. Nec Alchoran hoc negat. Sic enim Capite decimonono dicit: Si de mandatis tibi missis quicquam dubitas, antecessorum tuorum libros legendo ueritatem tibi missam agnosces, ne sis ambiguus nunc, nunc negans, nunc affirmans. Ecce iubet in dubijs recurri ad libros priores, qui etiam admittit, quod ueriores seu meliores libri ostendantur, & illis stetur. Sic enim Capite trigesimo dicit: Recentes te magum affirmantes, tu dic, Librum isto meliorem, uestrum dictum affirmantem afferte, eumque beniuole sequar. Ecce quomodo nunc uult affirmare Alchoran euangelio præferendū. Non sunt igitur ea quæ in Alchoran continentur, ut Dei uerba acceptanda, quando prioribus à Deo traditis, & per Alchoran admissis libris, aduersantur.

Q. VOD EVANGELIVM SIT ALCHORAN PRÆFERENDUM. Cap. V.

DEscendentes itaque ad magis particularia, ut deueniamus ad id quod intendimus, scilicet euangelium Alchoran præferendum, dicimus eum qui Alchoran in Hispania in latinum uertit, referre in principio Capite quinto seu Sexto retamram sic haberi: Deus pius & misericors, uiuus & altissimus, præter quem non est alius, qui prius uetus testamentum, deinceps euangelium rectas uias hominibus tradidit: postremo librum ueracem, uidelicet Alfurcan, uestre legis confirmatorem, desuper uobis tribuit. Isteque continet uerba quædam firmissima & infringibilia, quæ sunt libri mater & materia: quædam uero alia, & reliqua. Ecce quomodo uetus testamentum & euangelium rectas uias dicit continere, & confirmat ipsa: Alfurkan uero dicit ueracem, & continere quædam firmissima, quæ sunt mater & materia libri, & quæ illa sint supra dictum est, & continentur in oratione in principio libri quod principium mater libri nominatur, scilicet quod sit unus Deus creator adorandus ac timendus, & terribilis iudex in die ultimi iudicii, quando est resurrectio. alia non habent illam firmitatem infringibilem. Quare ubi discordant, cum ueteri testamento uel euangelio, potius standum illis. Ad idem attendendum, quomodo in Alchoran legitur, Deum Iudæis dixisse, Cap. 12. CHRISTVM Mariæ filium, cui commisimus euangelium, quod est lumen & confirmatio testamenti ac castigamen, & recta uia timentibus Deum, ad uestre legis complementum missimus. Alibi sæpe nominat euangelium lucidum, & aliquid quando splendidissimum. Cum ergo hoc ita sit, quod euangelium in se omnia necessaria

Mater libri.

Alchorani testimonium de Euangelij autoritate

necessaria ad salutem contineat, & suppleat ad legem veteris testamenti quæ supplenda restabant: nihil igitur in Alchoran reperitur, quod sit necessarium ad salutem, ultra id quod in euangelio continetur: & non est aliquid necessitatis in ipso Alchoran, quod non sit euangelio conforme. Ait etiam quidam deuotus, et Arabicæ linguæ peritus, qui in Baldach studio Alchoran operam dedit: in cap. Elmeide sic haberi: Limitauimus uestigia hominum per IESVM filium Mariæ ueracissimum patenter, & dedimus ei euangelium, in quo est directio & lux & ueritas manifesta. Ex his patet Alchoran Arabas ad euangelium remittere, tanquàm ad lumen & rectam uiam Deum timentium. Dicit enim in Alchoran: Sciendum quidem, uiros legum nullius legis fideiue perfectionem assequi, nisi testamenti & euangelij, ac huius libri à Deo positi præceptis pareant. Nec hoc potest de illis Christianis intelligi, qui lucidissimum librum euangelij sequuntur, cum ipse in plerisque locis attestetur, illos CHRISTI discipulos in albis uestitos, perfectissimos esse. Oportet igitur ut de ludæis & Arabibus, qui sunt uiri legum, intelligatur. Mandatur etiam septuagesimo capite Alchoran, quod omnes boni Deo seruiant, ut CHRISTVS IESVS Mariæ filius persuasit. Si igitur ad hoc boni Christiani nituntur, ut faciant quemadmodum ibidem Alchoran continet, certissimum est, ipsos ab illis qui Alchoran credunt, irrepraesentibiles esse. Virilegum.

QVOD EVANGELIUM SIT

lux ueritatis Alchoran,

Cap. VI.

Alchoran dici non potest sufficere, & uia recta esse, nisi includatur in ipso euangelium, & solum illud constet, lucem ueritatis & recte uiae in Alchoran dici debere, quod euangelio consonat. Nec de euangelio hæsitabat autor Alchoran. Allegat enim passus & continentias euangelij, de eo quod CHRISTO parabolas exponentis, aliqui abierunt retro, de grano frumenti, de cæco nato, & alijs. Illud enim euangelium de quo locutus est, & allegabatur per ipsum in partibus Arabiæ, & undique reperitur, etiam fortassis hodie & prius scriptum in aliquo antiquo uolumine quàm Alchoran conficeretur, & cū ab initio fidei Christianæ per tot centenos annos ante Machumet euangelium mundo publicatum & hucusque inuariatum maneat, de quo nec Machumet tunc legitur dubitasse: mirandum est, cur Arabes pro intellectu Alchoran generaliter non addiderint studio & lectioni euangelium, sicut multi sapientes eorum, secrete euangelium summa deuotione amplectuntur, cum sine eius scientia nihil perfecte ex Alchoran trahere possint. Sed ut quidam peritus ait, alia causa non est nisi quia sapientes eorum sciunt, quod falsitas Alchoran de facili deprehenderetur, si ad legendum sacros & ueraces dictos libros admitterentur. Vnde & si quis recte considerat, illi nationi Arabum non fuit legatus necessarius ad aliam, quàm ad euangelij fidem & legem docendam. Post enim CHRISTVM, omnium prophetarum etiam secundum Alchoran altissimum, & librum euangelij omnium librorum perfectissimum, nihil melius restabit a deo expectandum. Hinc si quid pulchri, ueri, et clari in Alchoran reperitur, euangelij ratio diu quicquid est ueri in Alchoran, necesse est quod sit radius lucidissimi euangelij, & hoc uerum uidet, qui euangelio lecto ad Alchoran se transfert. Vnde contemptus huius mundi, et prælatio futuri seculi, persuasio iustitiæ & operum misericordiæ, & diuini proximi amoris

*Euangelij loca
aliquot recitari
in Alchorano.*

*Arabes quosdam
Euangelium religiose amplectuntur.*

*Euangelij ratio
diu quicquid
est ueri in Alchoran.*

C 4 unde

unde uenditio omnium suorum, etiam animæ ipsi deo, maximi lucri conuincuntur. Vnde habetur quod mori pro deo sit uiuere aeternaliter, unde uirtutum dilectio, usurarum, homicidiorum, periuriorum, fornicationum, atque adulteriorum, alienorumque concupiscentiæ prohibitio, in Alchoran suæ claritatis splendorem receperunt, nisi ex euangelica perfectione & conuenientia. Cur alia multa, quæ circa uoluptatem sensibilem & immundiciam carnis promittuntur in Alchora, tenebrosa & tetra uiliatque ab omnibus sapientibus etiam Arabibus reputantur, nisi quia ab euangelicis promissis discordant, ut infra latius dicitur. Lucet igitur euangelij splendor in Alchoran, illis scilicet qui spiritu CHRISTI ducuntur, etiam præter intentionem autoris: sed non ipsi lubrico Machumet, & illis antichristis, qui hoc seculum futuro præferunt, & nihil bonum iudicant nisi huic mundo & eorum concupiscentiis conformetur. Illi putant Deum autorem Alchoran, sua corrupta desideria confirmare: non aduertentes, nihil ueri esse, quod euangelio contradicit.

*Quibus luceat
euangelij splen-
dor in Alchora.*

Q U O D E L E G A N T I A D I C T A M I N I S

non probat, Alchoran Dei esse dictamen.

Cap. VII.

NEc debet quenquam mouere id quod dicit alibi, librum Alchoran non potuisse, nec ab omnibus hominibus, nec daemonibus componi, ob ipsius admirabilis dictaminis elegantiam, ac quod ideo diuinus censeretur debet. Esto enim quod hoc donum Machumet habuerit, quod censetur per alios Arabes singulare, diuinum, & inaccessibile: & hoc arguat ob pulcherrimum dictamen, dulcedinem, & blandiciem sermonis stupendam, & cunctis mirabilem, librum dei donum esse: non tamen propterea est affirmandum, omnia quæ in ipso conscripta sunt Dei uerba esse, qui uerax est, & stabilis, & sibi nequaquam contrarius. Vnde cum multa in Alchoran de ijs quæ in testamento & euangelio habentur, adeo uariantur, quod simul cum prædictis uera esse non possint, utique deo ignorantiam & inconstantiam atque mendacium ascribi oporteret, quod tamen etiam in Alchoran pro maximo peccato habetur. Quod autem dulcis sermonum compositio non concludat dictata uera, patet ex tertio cap. Alchoran, ubi sic dicitur: Plures eloquij melliflui, quorum uox cordi non consonat, deum sui cordis testem inuocant, cum ipsi tamen perniciem, gentique flagitium, fructibusque pestem inducere nitantur. hi tales gehennæ puteo, poenis undique uexati sepelientur. Sed si, ut se quaces Alchoran aiunt, admitteremus, libro Alchoran finem et intentionem esse, non solum non detrudere, nec deo creatori, nec CHRISTO, nec prophetis ac legatis dei, nec libris diuinis testamenti, psalterij, & euangelij: sed gloriam dare deo creatori, laudem & testimonium CHRISTO Mariæ uirginis filio super omnes prophetas perhiberi, testamentum & euangelium confirmare & approbare (curius contrarium omnes sapientes & zelosi credunt, ut supra patuit) utique tunc cum hoc intellectu Alchoran legens, licet uaria occurrant quæ offendant legentem, quasi ille liber ob suam contrarietatem, quam tam in se habet quam cum euangelio & testamento, non possit dei esse, ac quod Machumet uir muliebris, lubricus, totus huius mundi & sensibilibus amator, de peruersa idololatria & ignorantia ad legationem dei & propheticum spiritum sine potestate miraculorum à deo assumptus non debeat credi, nec ipsius simplici relationi stari, qui inconstans & uariis reperitur, & Dei arcana se ignorare confitetur, & multa fortia argumenta quæ in Alchoran contra Machumet in uariis obijciuntur, & non soluuntur: tamen quando hæc omnia sic considerantur quod prædictæ intentioni seruiant, tunc

*Nō quia eleganti
oratione aliqd
compositum,
ideo uerum.*

tunc aliquis elici potest fructus. Puta, cum quis legit uitam Machumet quæ in Alchoran scribitur, statim intelligat, ideo illam deo permittente insertam, ut sciat ipsum non esse, nec CHRISTO, nec Moyli, nec alijs prophetis comparandum, & multo minus præferendum. Quando enim comparatur uita & scientia aliorum prophetarum ad uitam & scientiam ipsius, statim uidetur, nullum debere potius sequi Machumet quæ CHRISTVM, quod etiã Alchoran manifeste confitetur.

QVOD CHRISTVM SEQUENTES,

omnibus præferuntur. Cap. VIII.

Admittit Alchoran, CHRISTVM sequentes præferri omnibus, cum CHRISTVS sit omnibus sanctissimis prophetis suprapositus. Ait enim sic fictus Deus in Alchoran, Cap. 4. Omnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis, CHRISTO Mariæ filio animam nostram propriè conferentes, uim atq; uirtutem præ cæteris præbuimus. Ecce ait, præ cæteris præbuimus. Si igitur prophetas nobis à Deo missos audire & sequi tenemur, præ cæteris utiq; CHRISTVM sequi tenemur. Hoc clarissime Alchoran ex intentione intendit, CHRISTO scilicet potius adhærendum. Dicit enim alibi Alchoran, CHRISTVM dixisse: Timentes Deum, me sequamini. Deus enim meus uesterq; dominus est, quem adorantes, recto proceditis tramite. Et subiungit: Quomodo uiri albis uestibus induti ipsum secuti, alijs omnibus per Deum suprapositi sunt. Et alibi scribitur, ut supra allegauimus: euangelium esse lumen & confirmationem testamenti, & castigamen, & rectam uiam deum timentibus, & legis complementum. Ecce CHRISTVM & eius euangelium sequi, est sequi lumen, & ire per rectam uiam deum timentium. Et iterum alibi: Iam diuina ueritas nobis data, rectam uiam proficiscentibus ostendit. cuius obseruatio, salutem obseruantibus generat, error quidem detrimentum. Ecce diuina ueritas utiq; per CHRISTVM in euangelio est patefacta. Alibi de eodem sic ait: Tandem CHRISTO Mariæ filio missio, cuius sequaces ipsi penitus obediētes corda constantia, & humilia atq; fidelia gesserunt, nos euangelium dedimus, non ob aliud nisi ut per ipsum Dei dilectionem atq; gratiam assequerentur, sed non, ut dignum erat, obseruauerunt, & licet plures eorum sint increduli, eorum tamen credentibus meritum debitum & maximum tribuimus. Iterum alibi: Omnes boni Deo seruiant, ut CHRISTVS IESVS Mariæ filius persuasit, interrogans uiros albis indutos uestibus, quis mihi subueniat ex parte dei me sequendo, responderunt illi: Nos. Quidam autem filiorum Israël crediderunt, quos cæteris incredulis manentibus, longè super illos extollimus. Iam satis ostendimus ex Alchoran, CHRISTVM potius quàm Machumet, & euangelium potius quàm Alchoran sequi oportere. Nunc descendentes inquiramus, an omnia quæ in Alchoran scribuntur, tendant ad gloriam dei. Omnes enim homines creatos esse ad glorificandum Deum, Alchoran attestatur. Videtur autem qui plures deos ponit, uelle Deo suam claritatem & gloriam obfuscare. Ideo ponere Deo socios, participes, filios, alios deos, est gloriæ magni Dei detrahare, & confundere atque diuidere uniuersum, & cuncta in schismate & in confusione & malo ponere, ut Alchoran declarat, secundum intellectum quem Arabes libro attribuunt.

QVOD ALCHORAN MALE DICIT

eat Christianos incredulos.

Cap. IX.

Cum tu auctor libri Alchoran, solum deorum pluralitatē damnes, cur Christianos, qui CHRISTVM filiū Dei credunt, incredulos dicis? Nonne postq; Alchoran

Lectionis Alchorani fructus.

Christus prophetis omnibus præstantior, Alchorani quodque testimonio.

Euangelium.

Omnes homines ad glorificandum Deum creati.

Alchoran pluries negauit deum filium sumpsisse, se in XXXII. Cap. sic resoluit
 „dicens: Deus nequaquam filium seu participem sumpsit alium deum, tunc enim
 „quisque cum suis facturis ueniens, in alium insurgeret. Dicit alium deum: in quo
Christus Dei fili-
lius, non alius
Deus. declarat, Christianos non esse incredulos, si dicunt CHRISTVM dei filium non
 esse alium Deum. In quantum enim gloria dei non detrahit societas, participatio
 & filiatio: Alchoran secundum uos non intendit illa de Deo tollere, cui nihil per
 fectionis deesse potest. Sed in quantum illa dicunt alium deum, & illi uel illis glo-
 riam illam soli creatori debitam tribuunt: tunc detrahunt à Deo creatore suam
 gloriam, & alteri diuidunt, nec manet deus creator, deus, quando non habet om-
 nem gloriam, & maior in gloria esse posset. Ideo nulla ratione hoc dici potest. im-
 plicat enim contradictionem, plures esse deos: quando sequitur nullum esse
 Deum, cum quisque careat summa gloria, quæ soli Deo conuenit. Alchoran huic
 sententiæ secundum uos consentit, & ait omnes prophetas in hoc concordare:
 nec in hoc Christiani & Iudæi contradicunt. Et Alchoran dicit, Mahumet mis-
 sum ad Arabes idololatrias, ut eos ad cultum unius Dei creatoris ducat. Si igitur
 Mahumet est ad hunc finem tantum missus ad idololatrias suæ nationis, cur Chri-
 stiani persecutionem patiuntur, qui nec sunt Arabes, nec plures deos colunt: Pa-
 tet satis Alchoran, secundum etiam intellectum quem ipsi Arabes tribuunt, non
 negare quin Deus habeat filium seu filios, dummodo non sit alius Deus, aut alij
 dii. Christiani enim & Iudæi non sunt reprehensibiles in eo, quod in oratione ad
 Deum creatorem & originem omnium, nominent ipsum patrem: & quemad-
 modum hoc tam in ueteri testamento quam euangelio legitur, liber Alchoran
 non intendit negare, nisi quod sibi absurdum uidetur, homines se dei filios ap-
 pellare. Sic enim ait cap. XII. Vos Iudæi atque Christiani, si dei filij eiusque dilecti es-
 stis, prout uos dicitis: cur uobis culpas atque peccata gerentibus, poenas & malum
Alchoran. ingerit? Certe uos nihil aliud quam homines estis, à deo uenite mercedisque maxi-
 mæ datore, ad quem omnium erit reditus, creati. Videtur ex hoc, ipsum arguere
 præsumptionem & modum dicendi, quasi filiatio dicat consubstantialitatem.
 Sed ubi non intenditur, non negat: et quia in testamento ueteri ac euangelio nul-
 quam legitur, CHRISTVM, aut alium quemcumque sic filium dei appellari, quod
 sit alius deus à patre creatore: nec probationem Alchoran refellit quisquam
 Christianorum, scilicet deum non posse sumere filium, neque ab uxore, cum non
 habeat, neque si sumeret nobilissimam creaturam in filium. Non enim esse potest
 creatura eiusdem naturæ cum creatore, sicut necessario filius existit. Et si assu-
 mere deus filium, utique cum in tempore fieret talis assumptio, filius creatura es-
 set. Concludit igitur Alchoran, impossibile esse deum habere temporalem fi-
 lium, quam conclusionem Christiani nequaquam impugnant. Negat autem Al-
 choran, CHRISTVM filium dei, licet ipsum exaltet supra omnem prophetam.
Christi esse fi-
lium Dei, negat
Alchoran. Interrogo autem te subditum libro Alchoran, cur negatur Messias filius dei,
 cum in euangelio per te approbato, sapius legatur CHRISTVS dei filius. Forte
 dicis ex Alchoran, CHRISTVM coram deo ad rationem positum, quod se deum
 nominauerit, hoc constanter negasse, ideo huius contrarium in euangelio repe-
 riri, nequaquam admittit. Non tam admiramur, quando CHRISTVS coram
 deo de hoc inculpatus sit quod se Deum nominauerit, & quomodo præsens
 fuerit Mahumet, qui deum inuisibile (ut ipsemet fatetur) nunquam uidit, quam
 planè irridemus. Ignorabat ne deus ueritatem, & CHRISTO falsum imposuit:
 aut si ueritatem, tunc primò sciuit, postquam CHRISTVS se excusauit: nonne se-
 cundum Alchoran CHRISTVS est in carne mortali uiuus, in quodā loco ameno
 aquis irriguo: & ait ipsum uenturum denuo in hunc mundum, demum moriturum, &
 surrecturum

surrecturum, & in iudicio futuro rationem operum suorum redditurum: quomodo hæc concordant, hæc esse facta, quæ in futuro iudicio secundum Alchoran fieri expectantur? Nonne dicit Alchoran, nullum uiuum hominem deum accedere, & cum eo colloqui posse? Ecce quod huic dicto Alchoran non est fides adhibenda. & ut hoc ex textu Alchoran uerum uideatur, aduerte sic in textu dicti ex Cap. 14. fictio deo dicente: O IESU Maria fili, tu persuades hominibus, ut dei loco te matremque tuam deos habeant & uenerentur. Respondit IESUS: Nonne lit deus, ut quid præter uerum dicam, & si protuli, tu nosti, quia tu omnium secreta cordium noscens, mei cordis arcanum penetras, ego uero nequaquam tui. Tu scis itaque nil hominibus nisi mandata tua dixisse: scilicet, quod te deum meum & suum inuocent & adorent, quorum quamdiu tibi placuit, testis affui. Nunc autem tu, qui es testis omnium, postquam ab illis ad te me sublimasti, eorum cognitor existas, quibus si malum feceris, gens tua sunt; si condonaueris, tu es incomprehensibilis & sapiens. Dicit deus: Nunc instat dies, quo sua uindictis ueritas perficiet, eis etenim ueniam, quoniam me secuti sunt, quod ipsis præ cæteris lucrum est maximum, & paradysum aquarum fluxu dulcissimam, ubi perseverent, tribuam. Ego namque omnipotens deus, cælo & terræ & uniuersis quæ eorum capacitas continet, impero. Ecce textum, qui nihil facit contra diuinam CHRISTI filiationem. Sed quod CHRISTVS nunquam persuaferit se & matrem loco dei uenerari, nec id euangelium habet, nec Christiani credunt. Non enim uenit IESUS, nisi ut daret gloriam deo patri suo, & suam nequaquam quæsiuit.

QVOD CLARE OSTENDITVR, CHRISTVM esse Dei filium. Cap. X.

Diceret Arabs: Si CHRISTVS deus fuisset, utique cum Iudæi dicerent, quia tu homo cum sis facis teipsum deum, non excusasset se, allegando in lege deos dici, ad quos sermo dei factus fuit, sed clare respondisset. Dicimus eum clare respondisse, aiebat enim: Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, & non potest soli scriptura, quem pater sanctificauit et misit in mundum, uos dicitis, quia blasphemias, quia dixi, filius dei sum. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & si mihi non uultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, & credatis, quia in me est pater, & ego in patre. Ecce quam clare locutus est: scilicet, non esse blasphemiam, si se filium dei dixit, & ideo se tacite deum confessus sit. Nam si sermonum dei capaces dii dicuntur, non est dubium, quin is quæ pater ut pater ab æterno sanctificauit, & in tempore in mundum misit, non blasphemiat, si se dei filium appellat. Pater enim, ut pater, non generat nec sanctificat nisi filium, qui autem sanctificatus est à patre ante mundum, & deinde in mundum missus, utique coæternus patri est. Quod autem hoc cognosci possit, quantum ad credulitatem sufficit, opera ostendunt, quæ nullus hominum ante ipsum fecit ita quod humanæ naturæ illa ascribi non possunt, aut creaturæ, sed creatori. Nisi igitur pater creator esset in CHRISTO, quomodo eius opera CHRISTVS fecisset? Essentia igitur patris, quæ operatur omnia in CHRISTO erat. Et si deus pater essentialiter est in CHRISTO, erit CHRISTVS eius filius, quia eiusdem essentia. Erit igitur CHRISTI, quia filius, in patre, cum extra essentiam patris filius esse non possit. Sicut si auctoritatem mittentis uideo mittentem, & æqualem auctoritatem in misso uideo missum: utique mittens est in misso, & missus in mittente ob æqualitatem. De quo infra latius.

Christus solius patris gloriam quæsiuit.

Sermonum Dei capaces, dii appellati.

Christus Dei filius.

Quod

QVOD CHRISTVS NON SE NOMINAT DEVM,

sed Dei filium. Cap. XI.

Adhuc attente considera fidem Christianam esse, patrem omnipotentem esse Deum creatorem, & CHRISTVM, illum Deum nominare suum patrem. At enim in euangelio ad Iudaeos: Est pater meus, qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus uester est. Ille bene intelligit CHRISTVM non se Deum nominasse, quia se patrem suum nominasset. Ostendit autem se satis filium Dei, quando illum semper patrem nominauit, quem Iudaei Deum dixerunt. Vnde Dei filium se non Deum, se nominauit, & non deum; cum nominatio Dei, sit nominatio patris CHRISTI. Est igitur CHRISTVS filius Dei patris, & non Deus pater. & est uerus filius dei patris, ideo & consubstantialis patri: licet non alius Deus, quam pater. Vnde CHRISTVS non est Deus pater creans omnia, sed est Dei patris uerissimus filius, eiusdem naturae cum patre, per quem Deus pater creat omnia. CHRISTVS igitur non est nisi Dei filius unigenitus, & hinc eiusdem essentiae & naturae cum deo patre; cum hoc sit de natura filij patris, ut sit cum eo eiusdem essentiae & naturae, uti filius hominis est eiusdem essentiae et naturae cuius est pater eius, eiusdem scilicet humanae naturae: sed essentia humana non est idem cum homine, ut tamen essentia diuina est idem cum deo, ob simplicitatem maximam diuinitatis. Ideo filius hominis licet sit eiusdem naturae humanae cum patre, non tamen idem homo, sed alius. Filius autem dei est idem deus cum patre, & non alius. Haec clarissime sacrum euangelium reuelat, quod Alchoran approbat in genere, & ei in specie non contradicit, ut ex sequentibus ostenditur.

LAUDES CHRISTI EX ALCHORAN,

et ostensio diuinitatis eius.

Cap. XI.

Scribitur enim in Alchoran, Mariae uirginis filium IESVM CHRISTVM esse, sper haec uerba: O Maria, omnibus mulieribus et uiris splendidior, mundior, atque iocundior, tibi summi nuncij gaudium cum uerbo dei, cui nomen est IESVS CHRISTVS, qui est facies omnium gentium in hoc saeculo atque futuro, sapiens uir, optimus ab uniuersitatis creatore mittitur. Illa respondit: O Deus, cum uirum non tetigi, filium quomodo habebō? Inquiunt angeli: Deo nihil occurrat impossibile, omnia ut uult operanti, ipse filium tuum cum diuina uirtute uenientem, librum legiferum, omnisque magisterij peritiam, & testamentum & euangelium edocebit. Ille caecos & mutos curabit, morpheaticos et leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante uiuificabit: quae cuncta a credentibus in deum miracula censentur, uetus testamentum confirmabit. sequens cum diuina uirtute uenisse patefaciens, inquit: Timentes Deum, me sequamini. Deus enim mei uestrique dominus est, quem adorantes, recto procedunt tramite. Iterum alibi sic: IESVS Mariae filius, Dei nuncius, spiritus, & uerbum Mariae coelitus missum existit. Ecce IESVS, ecce Messiam seu CHRISTVM, & uerbum Mariae coelitus missum, hoc est a deo coeli missum: quare eiusdem naturae, cuius deus mittens. Non enim dici potest, quod diuinum uerbum, cum sit dei uerbum, sit aliud quam deus simplicissimus. Deus enim, & suum uerbum, non sunt duo diuina, sed idem Deus simplicissimus. Sic igitur pater, Deum mittentem, & suum uerbum missum, esse eiusdem naturae diuinae: sed cum mittens Deus non seipsum mittat, nec alium deum mittat, non erit mittens missus, nec alius deus, deus mittens, & alius missus.

Verbum Dei idem
de quod deus.

F A

FACILIS OSTENSIO, CHRISTVM, QVI EST

uerbum Dei patris, esse eius filium, Cap. XIII.

ADHVC sic. Certum est ex Alchoran, uerbo Dei omnia esse creata, uerbum
 igitur Dei, increatum est, quoniam per ipsum omnia creata sunt. Est igitur
 tur uerbum, aeternum, increatum. Non est igitur uerbum sensibile, sed plus
 quam intellectuale. Intellectuale uero uerbum, per quod intellectus omnia ope-
 ratur, intellectualis est conceptus, nam nisi intellectus intueatur in conceptum
 suum, quem intellectualiter generat, non facit quicquam intellectualiter. Sicut
 aedificator domus in uerbum seu conceptum intuetur, per quem aedificat. Di-
 citur autem uerbum, nam sicut uerbum extrinsecum sensibile, generatur a uer-
 bo intrinseco intellectuali: sic conceptus generatur ab intellectu, & dicitur eius
 uerbum. Intellectualis igitur natura, omnia per uerbum suum format, & per
 uerbum reformat. Aedificator enim per uerbum format domum: & si ruit, per
 idem uerbum reformat. Deus sic per uerbum format, & reformat. Hoc uerbum
 uocatur etiam sapientia, omnia enim deus per sapientiam facit. Et dicit Alcho-
 ran: CHRISTVS cum diuinis uirtutibus adueniens inquit, En assum cum sa-
 pientia uestras diffensiones discussurus, meq; sequendo, timete deum. Nominat
 igitur Alchoran, id quod prius uerbum aiebat, nunc diuinam uirtutem & sa-
 pientiam. Sic uerbum ratio dicitur. Omnia enim cum ratione facta sunt. Nihil
 enim est, cuius legitima ratio non praecessit. Sic uerbum sermo dicitur, ars, seu
 magisterium, per quod Deus omnia facit. Euangelium uero illud nominat uer-
 bum, sine quo factum est nihil, & idem uerbum nominat Dei unigenitum, per
 quem fecit & secula. Sed cur potius Alchoran nominat uerbum, quam filium
 illum per quem omnia facta sunt? Fortassis ex eo, quia cum uellet omnem mo-
 dum pluralitatis deorum eliminare a rudibus idololatriis, noluit occasionem da-
 re errandi illis qui capere non poterant filiationem intellectualem, aliter quam
 in sensibili mundo uidetur. Intellectuali uero fecunditati propinquius uerbum
 quam filius accedit. Neq; apta locutio est, Deum habere filium, nam cum Deus
 sit pater omnipotens, omnium creator, qui omne id est quod habet, cum nihil
 sibi deesse possit: non est apta locutio, ipsum habere filium, quia idem uidetur, ac
 si diceretur, Deum patrem esse filium: cum habere in ipso sit esse. Propter hoc ta-
 men non intendebat euangelio contradicere, nec testimonio Ioannis Zachariae,
 quem approbat, & ait esse confirmatorem uerbi, qui in euangelio confirmat
 CHRISTVM esse filium Dei unigenitum. Vnde cum illum quem Christiani
 nominant CHRISTVM, nominet Dei uerbum, & Mariae filium: tantum in hoc
 a Christianis uidetur discrepare.

OBJECTIO EX ALCHORAN,

et eius solutio. Cap. XIII.

Diceret aliquis: Nonne sic legitur in Alchoran? Pars plurima mentiendi di-
 40 xit, Deum habere filium: quomodo haec non contradicunt euangelio? Di-
 co Alchoran se declarare. Addit enim: Coepit ne deus filias plus diligere? quid
 iudicatis immemores? An uestri dicti rationem firmam habetis: librum quidem
 uestrum, si ueraces estis, in medium afferte. Ecce Deum non habere filium hu-
 mano modo, euangelio non contradicit: cum Deus sit spiritus, qui carnem et os-
 fa non habet. Sed quod CHRISTVS sit unigenitus Dei filius, librum euangelio-
 rum in medium proferre poterimus, & ueraces reperiemur. Adhuc diceres:
 Nonne azora antepenultima sic habet? Constanter dic illis, Deum unum esse,
 necessarium omnibus & incorporeum, qui nec genuit, nec est generatus, nec ha-
 bet quenquam similem. Respondemus, illam azoram intelligi debere taliter,
 D quod

Verbum Dei
increatum, per
ipsum uero re-
ata omnia.Verbum idem
quod Sapientia.

Ratio.

Unigenitus dei

Ioannes Zacha-
riae F.Deum non ha-
bere filium hu-
mano modo.

quod per ipsam intendit dare Deo gloriam, & non detrudere à CHRISTO lau-
dem. Vnde cum incorporeus Deus & deitas sint idem, si Deus de quo loquitur
azora deitas intelligitur, non contradicit euangelio. Deitas enim cum sit essen-
tia diuina, nec est generans nec genita, nec habet aliam deitatem sibi aequalem:
sed pater generat filium eiusdem essentiae. Vnde considerare te oportet, quod li-
cet idem sit Deus & deitas, cum Deus simplicissimus sit penitus incorporeus &
incompositus, tamen quando respicis in deitatem, nullam uides generationem;
Deus pater, nō cum respicis in Deum, uides ipsam. Nam Deum patrem nominari, in ueteri testa-
autem deitas. mento, psalterio, & euangelio clare legitur: deitatem autem, non legitur, pa-
trem uocari. Si igitur Deo conuenit quod pater nominetur, & in hoc non impo-
nitur ei ullum mendacium: tunc cum uerum sit ipsum Deum esse patrem, nō in-
conuenit Deo quod Deus filius nominetur, cum pater non intelligatur pater
sine filio. Etiam azora illa, licet ad exclusionem plurium deorum posita sit, cum
ad hoc totus liber principaliter tendere uidetur, per eius sequaces, & ad humili-
tatem per eos irreprehensibilis iudicatur: tamen etiam secundum ueritatem euan-
gelicam azora tolerari potest, Deum uidelicet nec genuisse, nec generatum esse.
Deum nec genu generatio enim in diuinis cum sit in aeternitate, nunquam transiit in praeiū-
isse, nec esse ge- ut deus dicatur genitus, uel generatus: sed Deus pater aeternus, generat Deum fi-
neratum. lium aeternum, eadem deitate Deum, eadem aeternitate aeternum.

Q U O D I E S V S Q U I A M E S S I A S,

est Dei uerus filius. Cap. XV.

Adhuc dico, eo quod Alchoran dicit IESVM Mariæ filium Mesiām seu
CHRISTVM, omnia quæ prophetae fatentur de Christo, ipse fatetur. Dicit
„ autem Micheas propheta: Et tu Bethleem effrata, paruula es in milibus Iuda, ex
„ te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël. & egressus eius ab initio, à diebus
aeternitatis. Hic propheta de generatione Mesiāe loquitur: & duplicem ponit
Mesiā duplex generationem, unam temporalem in Bethleem, aliam aeternam. Ab initio mun-
generatio. di prophetatum est, deum, Mesiām saluatorem in mundum missurum. Certum
est, Mesiām ante mundi constitutionem esse, ut CHRISTVS de se loquens in
„ euangelio attestatur ad patrem, dicens: Clarifica me pater claritate, quam habui
„ ante mundi constitutionem. Ecce dicit, Clarifica me pater. Vnde si Deus Mesiā
missurus erat, illum qui ante mundi constitutionem clarificatus fuit: utique ille
Mesiās, qui ut omnium supremus & maximus saluator expectabatur, Deifi-
lius, fuit alius à patre ipsum missuro. Deus igitur erat, eiusdem scilicet natu-
ræ cum patre ante omnem creaturam. si enim tunc fuit, quando non nisi na-
tura diuina fuit utique illius naturæ fuit, & ideo Deus fuit. Hinc Esaias pro-
„ pheta dicebat: Deus ipse ueniet, & saluabit nos, tunc aperientur oculi caecorum,
„ & aures surdorum patebunt. Et sequitur ibi de semita & uia recta, quæ sancta
Mesiā aduētus uocabitur: euangelium sic appellans, uti Alchoran. Ita Baruch propheta uidit
ipsum Mesiām deum, & Dei sapientiam, uenturum, & cum hominibus conuer-
saturum. Sic ceteri. Nec difficile hoc uerum uideri. nam Mesiām uenturum in
hunc mundum, ante eius natiuitatem ex uirgine Maria, prophetae uiderunt, &
Iudaei crediderunt: sicut & hodie uenturum credunt. Non potest dici, quod dum
Mesiām uiderunt, & illum uenturum prænunciauerunt, creaturam aliquam ui-
derint, sed diuinam uirtutem & potentiam mente conspexerint, quam in homi-
nem uenturam, & in mundo se manifestaturam expectarunt. Et sicut credide-
runt & expectarunt, ita factum est. & non est alius Mesiās de Maria natus, &
alius quem uidentes seu prophetae uiderunt: sed iam ipse quem mente in aeterni-
tate contemplati sunt, in tempore apparuit. Neque opus est ad praesens, ut mul-

de Mefſia dicamus: cum IESVS ſit ille CHRISTVS, de quo omnes ſcripturæ locutæ ſunt, & atteſtantur ipſum eſſe, quemadmodum euangelium de CHRISTO loquitur, nec Alchoran minus de CHRISTO intendit affirmare, q̃ euangelio eſſe Meſſiam. hū et prophete. Vnde cum ait, ipſum ſummū dei nunciū ueniſſe cū uirtute dei, ac quod ſe cum illa uirtute ſeu poteſtate ueniſſe patefecerit, maxima de CHRISTO affirmat. Quo modo legatus eſt capax poteſtatis Dei ipſum mittentis, ſi non eſt ſic ſummus, quo maior eſſe nequeat: quo modo eſt pura creatura, quo purior & nobilior per Deum creati non poſſit: quomodo poterit creare, quæ non eſt ſim-
pliciter maxima, ita quod maior per Deum fieri nequeat, & ei communicari plenitudo diuinæ poteſtatis?

QVOD CHRISTVS, QVIA VERBUM ET LE-
gatus ſummi Dei, eſt Dei filius. Cap. XVI.

VERBū igitur, quod in uirgine Maria humanā recepit naturā, nō fuit uerbū niſi omnipotens omnipotentis dei patris, cuius incapax eſt omnis creatura. Recte igitur ait Alchoran, Illi ſapientiā & omne magiſteriū aſcribens. et in hoc optime ait, quod affirmat CHRISTVM patefeciffe mundo, ſe cum diuina poteſtate ueniſſe, ut ſcilicet ipſe legatus Dei cum omnia dedit in manu poteſtatis eius, omne id poſſet quod homines à Deo petere poſſunt: miracula enim quæ CHRISTVS operatus eſt, patefecerunt in ipſo eſſe eandem poteſtatem quæ eſt in Deo patre, qui eum miſit. Et ut hanc patefactam Alchoran rudibus melius declararet, enumerat in ſumma curationes incurabilium morborum per homines, & reſurrectionem mortuorum; etiam addens, quomodo factis de luto auibus inſuſtando eis uitam tribuit, quali diceret, nihil deſuiſſe ei quæ deo aſcribimus. Sic in doctrinis ſuis Machumet aſſerit, CHRISTVM ex terra in nomine patris ſui, Iaphet filium Noë excitafſe, ut referret geſta patris ſui Noë in archa. Per quæ uerba etiam patet, ipſum CHRISTVM filium Dei, quem patrem eius aſſeruit: & ad quem finem hæc facta ſit patefactio, Alchoran concludere uidetur, ſcilicet ut fidem haberent. Nam cum nullus nunciū, qui eſt purus homo, ſit talis quod neceſſe ſit ipſi credi, cum omni rationali creaturæ, quantumcunq; ueraci, deus uera-
ciorem creare poſſit: manet hæſitatio, an illi quis talem fidem dare debeat, quod ipſum ſequatur. Non eſt autem apud quemcunq; dubium, deum eſſe ueracem, & eius filium cum ſit eiufdem naturæ, nequaquam minus ueracem quàm deum creatorem. Patefecit igitur IESVS, ſe CHRISTVM & legatum cum omni uirtute & poteſtate dei ad ſalutem hominum, ad quos miſſus fuit: quia IESVS. Ideo adiecit, ut ait Alchoran: Timentes deum, me ſequamini. Deus enim meus ueſterq; dominus eſt. Filio enim regis unigenito & hærede uniuerſorum ad regnum miſſo, & patefacto quod ipſe ſit filius & legatus patris ſui, ſciunt cuncti ipſum eſſe ſummum legatum, quo pater nullum potuit maiorem mittere: quodq; ipſe cum ſit unigenitus, dilectiſſimus regis patris ſui filius, cū omni uirtute et poteſtate uenit, & ei ſit penitus credendū & obediendū. Ille filius cōuenienter utiq; diceret: Timentes regē patrē meū, me eidē obediendo ſequamini. rex enim ipſe meus ueſterq; dñs eſt. Vnde illi qui Machumet illa uerba in Alchoran ſape reperiſſe aiunt, ſcilicet CHRISTVM dixiſſe Deum ſuum & aliorum dominum, ad obſtendendum CHRISTVM non ſe conſeſſum deum fuiſſe, cum dicat deum ſuum dominum, Alchoran male interpretantur. Approbare enim IESVM eſſe CHRISTVM, & euangelium eſſe uerum, & negare CHRISTVM eſſe filium Dei, implicat contradictionem. Sed optime conuenit CHRISTO filio dei, nominare patrem ſuum, ſuum dominum: quando fatebatur, ſe filium & legatum ad ipſius hono-

Christus Dei
legatus.

Ex libro de In-
fantia Chriſti.

Christus Deum
patrem cur do-
minum ſuum
uocet.

D 2 hono-

honorem & gloriam augendam aduenisse, & nequaquam suam querere, ut Euangelium attestatur.

Q V O D T E S T I M O N I A A L C H O R A N

continent, CHRISTVM Dei filium esse.

Cap. XVII.

*Christo datū à
spiritu diuino te
stimoniū, quod
sit filius dei.*

Diceret aliquis: Quid sibi uult Alchoran, ubi fatetur, quod CHRISTO Mariae filio spiritus diuinus auxilium atq; testimonium extitit? Spiritum diuinum testimonium dedisse CHRISTO, Ioannes Zachariae attestatur: ut in euangelio scribitur. Aitenim: Quia uidi spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & manentem super IESVM; & ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ipse mihi dixit: super quem uideris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto, & ego uidi, & testimonium perhibui, quia hic est filius dei. Spiritus igitur diuinus in columbae specie super CHRISTVM in Iordane descendens, dedit testimonium, quod & Ioannes perhibuit, CHRISTVM esse filium dei. Dedit etiam in omnibus apostolis ille spiritus, & alijs sanctis testimonium, usq; ad mortem inclusiue, quoniam IESVS est CHRISTVS filius dei. Quale autem auxilium dederit CHRISTO in uirgine Maria concepto de spiritu sancto, & in omnibus qui spiritum sanctum receperunt pro arra promissionum CHRISTI, & quomodo ille suggessit fidelibus ut intelligerent ueritatem eorum, quae CHRISTVS locutus fuit, quoniam est spiritus ueritatis, sciunt, qui euangelium attente, atq; sanctorum scripta studuerunt. Hoc meo arbitratu notandum, quomodo Alchoran extollit Ioannem Zachariae, tanquam illum cui omnino credendum: quem dicit uirum bonum, uirginem perseverantem, magnumq; prophetam, uerbum dei confirmantem, & similiter testimonium sancti spiritus allegat. Haec omnia misericors deus inseri uoluit, ut sic sapientes remittat ad ueritatis testimonia, ne CHRISTO detrahat, si rudi populo hoc palam non publicat, ob causam supra positam, CHRISTVM filium Dei. Nam etsi dixerit Deum inuisibilem, incorporealem & quem nemo unquam aperta facie uidit, ita quod quisq; bene intelligere poterit inuisibilem CHRISTVM sensibilibus oculis non fuisse, secundum conditionem illam inuisibilem & corporalem, deum: tamen quia timuit, spirituales diuinam uerbi Dei naturam incredulos attingere non posse, ideo illis idiotis & ignaris, quibus loqui oportebat ut talibus sensibilibus, de intellectualibus nihil sentientibus, cautiùs considerabat negatiue praedicandum, CHRISTVM Mariae filium non esse filium Dei, cum filius Mariae homo corporalis & uisibilis esset, quae naturae diuinae non conueniunt. Eum tamen habere uirtutem & potestatem diuinam, quae sola fide uideri potuit, attestantibus operibus illis miraculosis, quae nemo hominum ante eum fecit; negare non potuit.

*Ioannis Bapti-
stae laus ex Al-
chorani testimo-
nio.*

Q V O M O D O A L C H O R A N I N T E L L I G I

debet, CHRISTVM esse spiritum & animam Dei.

Cap. XVIII.

*Christus quo-
modo spiritus
& anima Dei.*

Diceret, Cur fatetur Alchoran CHRISTVM spiritum Dei: & alibi, quod Deus ipsi animam suam proprie contulit. Dicimus, Alchoran animam & spiritum saepe pro eodem capere: & nos intelligimus per illa, uitam illam intellectualem, quae sapientia est. Contulit enim ei Deus piam & misericordem animam suam, hoc est uitam, non appropriatè, sed proprie, ita ipse CHRISTVS ait in euangelio: Sicut pater habet uitam in semetipso, ita dedit filio uitam habere in semetipso. Ecce quomodo Deus pater animam seu uitam suam proprie de-

dit CHRISTO: ut pater animalis, suam uitam animale[m] propriè dat filio suo, ut in semetipso uiuat, sicut pater uiuit, à quo uitam recipit. Vna est igitur uitalis natura Dei patris, & eius filij CHRISTI: quod Alchoran per unam utriusque animam expresit. Et quia in patre est uita omnipotens, ita ut quem uoluerit uiuificet: ita & dedit filio, ut ita quem uoluerit uiuificet, & ideò illa uita spiritus Dei dicitur, propter uitalem motum. Omnis enim motus à causa occulta, spiritus dicitur, etiam uentus. In uita enim, nisi uitalis & delectabilissimus motus esset, non esset uita uiua. Quare sicut somnolentia est figura mortis, ita uigilantia ob spirituale[m] motum figura uitæ. Recte igitur id Alchoran dicere potuit, quod CHRISTVS dese in euangelio loquitur: Ego sum uita & resurrectio, scilicet à morte. " Er alibi: Verba quæ locutus sum, spiritus & uita sunt. Spiritus enim CHRISTI, " est spiritus bonus, qui ad bonam uitam & immortalem, quæ Deus est, mouet. Sed spiritus diaboli, est spiritus malus, qui mouet ad mortem perpetuam.

spiritus.

QVOMODO INTELLIGI DEBET ALCHORAN
CHRISTVM esse uirum bonum, & optimum, & faciem omnium

Gentium. Cap. XIX.

Vareret aliquis, quid hoc significat quod Alchoran ait, CHRISTVM uirum bonum & optimum, & faciem omnium gentium in hoc futuroq[ue] seculor[um]. Dicimus, Alchoran uirginem Mariam super omnes uiros & mulieres exaltare, & bene: quia mater est CHRISTI filij dei. Certum est autem, CHRISTVM supra Mariam eius matrem exaltatum. Erit igitur uir bonus, & optimus, quoniam melior esse nequit. Omnis uir quantumcunq[ue] bonus, q[uod]diu n[on] est adeò bonus quod melior esse nequit, non est simpliciter optimus in posse & esse. & cum solus deus sit simpliciter bonus, imò optimus, ac bonitas ipsa, certum erit, uirum qui sic est bonus, participando bonitatem quod etiam est optimus, inter illum et deum non posse mediare quenquam. Sed sic erit ille uir bonus, quod etiam ipsa bonitas. Vnde CHRISTVS est bonus, bonitate creata: quæ non est ipsa bonitas secundum eam naturam, qua uir seu homo. & cum hoc bonus bonitate in-
creata, quæ est ipsa bonitas, cum sit adeò bonus, quod optimus, qui melior esse nequit. Patet, quomodo idem CHRISTVS, ut est filius Mariæ, matris suæ humanæ habens naturam, est bonus bonitate creata: & ut est filius Dei, patris sui diuinæ habens naturam, est optimus, hoc est bonus bonitate increata. Quæ ideò optima, quia nec melior, nec aliter esse potest, cum sit actu omne id quod esse potest. Quod autem IESVM faciem ait omnium gentium, tam huius quam futuri seculi, maxime CHRISTVM extollit. Nam per hoc exprimit, illum esse de quo propheta Dauid dicebat: Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te deus in aeternum. Vbi est resplendentia pulchritudinis uitæ, nisi in facie? Quid pulchrius facie omnium uirtutum? Quid aliud
CHRISTVS secundum prophetam Dauid, nisi dominus uirtutum, & rex omnis gloriæ, claritatis, & formositatis? Quare ipse est filius Dei, in quo habet pater summam complacentiam: & est CHRISTVS, unctus præ confortibus suis. Vnde dicit Machumet in doctrinis: Perfectos in statura Adæ, & forma IESV CHRISTI, resurgere in die iudicij. Nam hæc forma, quæ est facies omnium gentium, est perfectio perfectorum. CHRISTVS igitur est, per quem perfecti iudicantur. & eius forma est illa, quæ solum immortalis uitæ apta est. Qui igitur similes ei erunt, intrant in gaudium domini. Ob hoc Alchoran alibi pluries repetit, quorundam facies in die iudicij albescere, & claras fieri, scilicet perfectorum &

Christus supra
matrem suam
exaltatus.

Christus quomodo bonus,
& optimus.

Quomodo Iesus
omnium gentium facies.

D ; beato/

*Facies aliorum
uiescere in die
aucij, aliorum
bigrescere,
quid.* beatorum: quorundam nigrescere, scilicet incredulorum & malorum. Et ut per breuiter dicam: CHRISTVS est omne id, quod in omnibus gentibus presentis & futuri seculi uere & iuste laudatur. Hinc ipse est omnium facies decora, in quo omnes gentes quiescunt & benedicuntur.

DIGRESSIO AD MANVDVCTIONEM

diuinorum. Cap. XX.

*Rubella.**Vitrarij mi-
randa ars.**Operationum
intellectualium
ratio.**Deus spiritus,
quomodo intel-
ligatur.*

Quomodo Alchoran CHRISTVM dicit rubella, cuius interpretatione alij dicunt esse statum dei, alij spiritum dei, alij uerbum dei, alij animam dei: licet hae interpretationes non uariant ueritatem. Qualitercumque enim interpretetur, siue sit flatus, siue spiritus, siue anima, siue uerbum Dei, necessario deus est, ut satis patet in praemissis. Nobis tamen uidetur, quod haec interpretatio, quod sit uerbum Dei, scilicet intellectuale, quod conceptum appellamus, quia cum sacratissimo euangelio concordat, sit merito acceptanda. Et ut simpliciores exemplo sensibili ducantur, per quod patrem, uerbum, & spiritum aliquammodo a remotis uideant, pro intellectu praecedentium & sequentium est considerandum, quomodo magister qui uitra facit operatur. Vitrificatura enim est opus intelligentiae. Carentes intellectu, eam artem non capiunt. Applicat autem cannam ferream, & ei adhaerere facit aptam materiam, & insufflat in ipsam, & efficit uas uitreum prout uoluerit. In eo statu est considerandum, quomodo intra materiam operatur, & format eam. Opus enim illud, similitudinem habet operis naturae. Ars enim ab extrinseco operatur. Natura enim intrinsece, ut quisque scit & uidet. In eo igitur statu, considero duo, unum est extrinsecum eius, & est sensibile: ut est uentus, seu aer, qui expiratur per artificem, in intrinseco illius considero intellectum, quia artifex ad finem faciendi uas uitreum, operatur. Intelligit enim id quod facit. Hic intellectus non intelligeret nec se, nec id quod operatur, nisi de se generaret conceptum uasis quod efficit, & hunc conceptum intellectualem, uerbum dicimus. Loquitur enim intellectus suam intentionem, & conceptum quem intra se uidet, & sensui uisibilem facit, hoc uerbum generatur ab intellectu, se in ipso explicante: sicut sermo generatur a conceptu se explicante. & quia sermo sine statu non explicatur, potest sermo status appellari humani conceptus, & conceptus pariformiter dici potest status intellectus. Ab intellectu igitur, & eius uerbo, procedit intellectualis motus, qui complet operationem. Vtque ista sic esse intellectualiter, quisque conspiciere potest. In efflatione igitur uitrificatoris, uideo intellectualem scilicet intellectum eius uerbum, & utriusque spiritum seu motum, quae si ibi non essent, nunquam ipsa efflatio formam uasis introduceret. Neque tamen intellectus, uerbum eius, & utriusque spiritus, propterea recedunt a uitrificatore, quia in efflatione uidentur. Conformiter fiunt omnes operationes intellectuales, licet non corporali efflatione, sed intellectu, uerbo eius & motu seu spiritu utriusque: in sensibilibus per sensibilia in sensibili materia, mediante medio & organo siue instrumento sensibili. A creatore uero omnia mediante uerbo, diuino motu seu spiritu in esse procedunt. Sicut enim ipse est absolutus ab omni contractione, ita absolute sine medio extrinseco creat intellectualem naturam, & cuncta ut uult. Sed est considerandum, quomodo deus instruxit Eliam tertio Regum decimonono, quod ipse non esset in forti spiritu seu uento subuertente montes, nec in commotione eum sequente, nec in igne commotionem subleuante, sed in sibilo aurae tenuis, ignem subsequente. Dominum igitur in subtili sibilo tenuis aeris esse, ipsum spiritum esse omni spiritu quantumcunque tenuissimo subtiliorem ostendit. Non est autem Deus spiritus in sibilo tenui, aliter

aliter quam spiritualiter sine loci occupatione, sicut intellectus in sermone. Neque spiritus ille, qui Deus, est alicuius alterius spiritus aut accidens, sicut accidit substantiæ: sed est spiritus seu motus substantialis, omnem substantiam & cuncta creans. In quo est omnium scientia, siue ars; & intellectus, scientiæ & artis pater: prout infra de hoc suo loco latius dicitur. Substantiam igitur spiritum esse, & Deo similiorem, qui spiritus est, patet. Et quidem philosophus attendens, quomodo granum post euaporationem spiritus, in qua, natura perdit fecunditatem, seminatum fructum nequit producere: dicebat, substantiam spiritum esse. Hæc sic dicta sint, ut rudiores Alchoran subditi, eleuent mentem ad spiritualia, considerando spiritum imitari Deum per omnem substantiam. Quodque substantialia, quæ solo intellectu conspici possunt, utique accidentalibus sensibilibus sint longe præferenda. Cum accidentis non sit esse, sed adesse. Ac quod in scholis diuinis studere debemus, nequaquam comparantes generationem in diuinis & intellectualibus generationi sensibili: nec gaudia uitæ diuinæ, ad quam aspiramus, gaudijs uitæ mundanæ: cum impropotionaliter intellectualia excedant sensibilia. Vt sic de Alchoran recedant ad euangelium Christi, tutum, intellectuale, & diuinum.

LIBRI PRIMI DE CRIBRATIONE
ALCHORAN FINIS.

CRIBRATIONIS AL

CHORAN, D. NICOLAI DE CVSA
Cardinalis, Liber Secundus.

DE THEOLOGIA MYSTICA, SE-
cundum quam Deus est ineffabilis.
CAP. I.

Vnc accedamus ad elucidationem trinitatis, quam in diuinitate colimus, & ostendamus Alchoran, pia interpretatione non contradicere trinitati, modo quo nos de ipsa loquimur, qui euangelio inheremus. Dicit fortassis aliquis Arabs, Quauis negari nequeant hæc quæ de laude euangelij dicta sunt, per nos, qui Alchoran uti Dei uerbum colimus: tamen cum sana fides sit unius, solius & singularis Dei omnium creatoris, sine omni particeps, sine socijs, sine pluralitate, sine filio seu filijs et æqualitate quacunque, & Christiani dicant pluralitatem Dei patris creatoris, & Dei filij eius, & Dei spiritus sancti utriusque, non contradicere euangelio: ideo Alchoran Musselmanni præferunt euangelio. Et Califa in Baldach, ubi studium eius sectæ est, Califa. inhihent euangelium & philosophiam publice legi. Experti enim sunt, ante prohibitionem, eos qui euangelio operam dederunt, Christianos factos, & quendam Califam Christianum crucem in secreto pectoris continue portasse, ac philosophos Alchoran deridere. Ideo u. Cap. Alchoran, dicitur: CHRISTVS IESVS Mariæ filius, Dei que nuncius, suusque spiritus, & uerbum Mariæ cælestis missum existit. In Deum itaque illique suo legato credentes, ne dicatis Deos tres esse, cum non sit nisi unus Deus, qui filio caret: eique omnipotenti, uniuersa cæli

Trinitati an
contradicit Al
choran.

Musselmanni.
Califa.

D 4 sa cæli

sa coeli, terraeq; subiecta sunt, CHRISTVS quidem ipse minime negare poterit, sicut nec angeli deo propinqui, quin dei sublit imperio. Ad hoc respondemus: Evangelium omnem deorum pluralitatem non solum damnare, sed impossibilem affirmare. Deum enim principium & unde omnia oriuntur, nemo dubitat. Pluralitas quomodo esset principium, cum ante pluralitatem sit unitas seu singularitas, quae necessariò est aeterna, cum sit purum principium? quod ideo aeternum esse necesse est, quia principium, & non principiatum. Illud autem principium potest considerari sine respectu ad principiatum, ut non plus sit principium quam non principium, ea consideratione, est penitus infinitum & interminum, incomprehensibile, & ineffabile. Tunc certe cum excedat omnem sensum, & omnem intellectum, & omne nomen, & omne nominabile, nec dicitur unus, nec trinus, nec bonus, nec sapiens, nec pater, nec filius, nec spiritus sanctus, & ita de omnibus quae dici aut cogitari possunt, ut Dionysius Ariopagita hoc astruit, quoniam omnia talia nomina excellit & antecedit in infinitum. Sic manet absconditus ab oculis omnium sapientum, & nulli creaturae, sed sibi tantum cognitus. Et hoc tantum de ipso cognoscimus, quod ipse est ipsa infinitas, excedens omnem creatum intellectum infinite. Eo modo, cum de ipso nihil propriè dici & affirmari possit, quod non excedat: in silentio tantum admiramur & contemplamur, & colimus. De illo interminò & infinito Deo loquitur Alchoran 29. Cap. dicens: „ Sicq; terminum scilicet mundi huius, seu diem iudicii nullatenus mendacem expectans, illum solum Deum consideret, cuius nullus est terminus, præter quem non est alius Deus. Et in Capite 64: Omnis quidem res mundana terminabitur, sola uero Dei maximi largissimiq; facies est interminabilis. An negat hoc aliquis? uniuersis creaturis coelorum & terrae noua contingunt.

DE THEOLOGIA AFFIRMATIVA

secundum quam Deus est trinus & unus.

Cap. II.

ALio modo aduertimus mundum istum uisibilem, cum aliter esse posset quam nunc est, non esse à seipso: nam fuisset antequàm esset. & cum aliter posset esse, puta aut maior aut minor, uel alio modo: cum magnitudo sua sit terminata & finita, cui non repugnat quod maior sit aut minor, utiq; ab aliquo principio seniori ipso id est quod est, quod ipsum sic fecit, & non aliter. Illud autem principium cum non necessitaretur ab alio, quia principium ante quod non est aliud principium, liberum fuit & est creare & non creare, quemadmodum intellectualis natura libera in suis operationibus. Sicut autem intellectus quando operatur, necessariò in mente seu in comprehensione habet id quod operatur, aliter nesciret quid operaretur, & non esset intellectus: sic habet etiam necessariò in scientia seu arte, id quod operatur. Si enim arte operandi careret, quomodo operaretur? habet denuò necessariò id quod operatur in uoluntate, cum nolens nihil faciat nobilis intellectus. Experimur in nobis qui intellectualiter operamur, illa sic esse necessaria. Quomodo enim pictor per intellectum pingeret, nisi in mente haberet quod pingeret? Et quomodo posset pingere id quod in mente habet, si scientia pingendi careret? Et quomodo periceret, quando nolleret? Vnde uidemus uoluntatem non esse artem, nec mentem, nec artē mentē. Non em̄ eius quod uolo, semper artē habeo: nec eius quod in mente habeo, scientiam seu artem habeo. Et licet sciētiam pingendi habeam, tamen Mahumet depingere nequeo, cum ipsum mente non teneam. Vnde si

mens, scientia, & uoluntas sint eiusdem intellectualis substantiæ & naturæ, ac etiam ex mente generetur ars & scientia (carens enim mente caret arte, & carens mente & arte, caret libera uoluntate & electione) procedit igitur libera uoluntas à mente & scientia seu arte, & hoc primo notabis. Consequenter aduerte, quomodo id quod est in mente operantis intellectus, est etiam in arte & in uoluntate; & non est aliud in mente, aliud in arte, & aliud in uoluntate; aliter non esset una perfecta operatio. Id uero quod in mente, est mens (ibi enim compræhensum & compræhensio, seu mentionatum & mens, idem sunt) sic id quod in scientia est, scientia est. Scitum enim, ibi scientia est, atque id quod in uoluntate est, uoluntas est. Ibi enim uolūtum, uoluntas est. Patet igitur non aliud esse mentem, & aliud scientiam, & aliud uoluntatem, sed idem essentialiter, licet non conuertibiliter, sic scilicet, quod mens licet non sit scientia seu uoluntas, non tamen est aliud mens quàm ars & uoluntas. Exigit igitur nobilitas intellectualis naturæ, quæ libera est, mentem non esse scientiam de se genitam. Quia cum sit ab ipsa mente genita, non est mens seu pater generans. Sic exigit mentem & scientiam à mente genitam non esse uoluntatem ab ipsa & arte procedentem. Procedens enim, non est illa à quibus procedit. Hæc ideo, ut liber & perfecte possit intellectuales producere operationes. Hæc agricola seminator grani, bene capit. Oportet enim ipsum in sua compræhensione habere semina grani, & in sua scientia artem seminandi grani, & in uoluntate uoluntatem grani seminandi. Seminare enim, est opus intellectus, & hæc sic se habent.

Voluntas libera à mente & scientia procedit.

Mens. Scientia. Voluntas.

Q U O M O D O E X O P E R A T I O N E I N T E L L E -
ctualis naturæ, uidemus diuinam. Cap. III.

AT quoniam intellectualis natura hoc, & hanc nobilitatem non habet nisi à creatore suo (nam operatur in similitudine creatoris sui) sicut creando ueras res producit, ita intellectus imago eius, operando producit similitudines uerarum rerum. Creare enim, est efficiare; & intelligere, est assimilare. Quare creator omnium cum intelligat id quod creat, & sciat seu artem habeat, & uoluntatem: tunc unus creator omnium ad hoc quod nobilissimus & perfectissimus atque liberissimus sit, creator ueraciter trinus est. Cuius similitudo, in nostro intellectu uno in essentia, & trino in operatione, præmittitur. Diuinam igitur mentem, in qua omnia quæ creari possunt, æternaliter consistunt, Christiani patrem & creatorem appellant. Artem uero eius omnipotentiam, seu sapientiam, siue scientiam, eius filii uocant, per quem omnia facit. Voluntatem uero sine qua nihil esse potest, cum à patre & filio scilicet mente & arte procedat, spiritum sanctum confitentur, qui omnia ad effectum producit. Sunt autem indiuisa trinitatis illius opera, quia est una omnium operatio & creatio. In creatione igitur ex similitudine operationis intellectualis unius creatoris uidemus trinitatem, ob quam trinitatem Moyses Deum creatorem pluraliter in principio Genesis per Elohîm, & uerbū (Faciamus hominem) expressit, licet alibi diceret, Ego Deus zelotes. Sic & in Alchoran ait Deus: Nos, homines ex humore fragili creauimus. Et alibi: Cælum quidem, & omnia cœlestia pro uelle nostro creauimus. Licet alibi dicat: Dic meæ genti, ego sum Deus misericors. Et quemadmodum Moyses & Machumet per expressionem pluralitatis in creatione seu operatione Dei noluerunt plures deos fateri, sic Christiani propter trinitatem recedere nolunt ab unitate Dei creatoris.

Create. Intelligere.

Pater, creator.

Filius.

Spiritus sanctus

Elohîm.

Quomo-

ET ut per sensibilia in foecunditatem intellectus, & de illa in diuinam te eleues foecunditatem: attende, dum uides tot pulchras & varias structuras ciuitatum, templorum, castrorum, & ædificiorum, tot uarios pannos, tot picturas & ornatus, tot linguas, tot scientias & artes, atq; libros, tot dulcissimas harmonias, tot delectabiles dictiones, tot ordinatas politias, & alia innumera esse opus simplicis atq; * rini intellectus, inuisibilis & nullo sensu perceptibilis, à quo hæc omnia exiuerunt, & non exiuisent, nisi in eo intellectualiter multo altiori gradu præexisterent: & mirabilem ualde uides intellectum, tunc ascende ab intellectu ad creatorem ipsius, & omnium, ut uideas eius diuinam foecunditatem, quomodo intelligentie, coeli, stellæ, sol, luna, elementa, et omnia quæ sunt, uiuunt, & intel-
Dei creatoris simplicitas. ligunt, sunt opus simplicissimi atq; foecundissimi creatoris: & quod creatio, est ostensio eorum quæ semper & æternaliter in mente ipsius fuerunt ipse, & in arte seu sapientia semper & æternaliter fuerunt idem ipse, & in bene placito uoluntatis suæ æternaliter fuerunt idem ipse deus benedictus. qui diuitias gloriæ suæ ex mera bonitate sua ostendit, sicut diues intellectus ad ostensionem gloriæ suæ se in operibus suis ostendit & communicat, & ea quæ intra se habet intellectualiter, quanto præcisius potest, sensibiliter nititur explicare, ut sic iuxta naturam boni se diffundat, & participabilem faciat. & uidebis deum simplicissimū, ineffabiliter diuitem & pulchrum, atq; plenum omni foelicitate uitæ gloriofæ. de cuius diuitijs, ipse tot lucidas intelligentias formis plenas, tot splendidas stellas, tot uiua animalia, tot dulcissimos odores, & sapores, atq; pulcherrimos flores, & cætera innumerabilia produxit & ostendit.

MANDVCTIO EX IIS QVAE IN MVNDO

sunt, ut uideatur Deus trinus.

CAP. V.

ET quia Mahumet in eo quod deum credit creatorem omnium, etiam de illo asserit necessario quæ de eius trinitate Christiani confitentur: ideo ut ad diuinam foecunditatem partum, & amorem omnis Arabs possit quantum sufficit fidei, pertingere: iterum dicimus, mundum istum sine foecunditate, prole, & amore non posse perseuerare & subsistere, certissimum esse. Nam his sub-
Mundum sine foecunditate, prole, & amore non subsistere. latis, mundum deficere oportet, & foecunditate, partu, & amore unus est mundus: unius igitur mundi sunt foecunditas, partus, & amor. Nec foecunditas, & amor est alius mundus, & partus alius, & amor alius: sed sunt unus & idem mundus. & sic hæc sunt unius mundi, ut nihil mundi sit sine illis. Participatur enim foecunditas mundi, & partus, & amor, in angelis angelice, in hominibus humane, in brutis brutaliter, in uegetatiuis uegetaliter, in mineris mineraliter, in cœlis cœlice, in sole solariter, in luna lunariter, in stellis stellariter, in entibus entice, in elementis elementariter, in uiuis uitaliter, in intellectualibus intellectualiter, & ita de singulis suo modo. Et unde habet
Mundus unus & trinus. mundus illa ut sit necessariò ita trinus, sicut unus, nisi à creatore? Si igitur sine hac trinitate mundus naturam non haberet, nec naturalem perfectionem, nec benedictionem à Deo possideret, quæ in unitate essentiae sic triniter lucet, quomodo dicemus creatorem, ista perfectione naturali carere, quam omnibus tribuit, ut sint meliori modo quo esse possunt? Sicut igitur creatum est, unitarium: ita & creator, cum creatum à se nihil sit, & omne id quod est in hoc subsistat

sistat, quod est imago & similitudo creatoris. Trinitas igitur quæ in creatura uideatur, est à trinitate increata tanquam imago ab exemplari, & causatum à causa. Est igitur unitrinus Deus, qui creauit unitrinum mundum ad sui imaginem & similitudinem. In diuina igitur natura, est fecunditas, proles, & amor. Fecunditas, Deus est, qui & origo & pater: proles autem ipsius fecunditatis, filius: amor, nexus utriusq[ue].

Deus unitrinus,
quemadmodum
et mundus ab
eo creatus.

MANVDVCTIO DE INTELLECTIVA

li Trinitate ad diuinam, Cap. VI.

ET ut in creatura magis deo simili, imaginē illius uideamus, ad naturam intellectualem inspiciamus. In ipsa enim natura intellectuali speculatiua, quæta ut fecunditas, proles, & amor, ostendunt nobis libri innumerabiles contemplatiuorum. Quot theorematum circa ueritatem generauit intellectualis fecunditas: quot delectationes processerunt ab illis, & suauitates spirituales: quæ fecerunt illos pro nihilo habere gaudia huius mundi. Sic de intellectu practico dicendum, ut supra tetigimus. In illa enim natura intellectuali est fecunditas, quæ de se generat uerbum, seu conceptum intellectualem: & ab ipsis procedit amplexus, seu uoluntas. Quando enim mens, uerbum, seu noticiam generat, statim procedit amplexus, seu uoluntas. sicut enim id quod non scitur, non amatur: ita non potest non procedere à mente & noticia uoluntas. Scientia enim est de numero bonorum honorabilium: bonum autem est quod appetitur, omnia enim bonum appetunt. Ita patet, quo exemplo duci poterimus ad diuinam trinitatem. Deus enim non potest dici ignorans seipsum; si autem se intelligit, de se conceptum seu uerbum suspensus generat, nec est idem, generans uerbum & genitum, seu concipiens & conceptum. nec aliud in essentia diuina, cum Deus suspensus conceptum talem generet, quod non possit esse perfectior. Erit igitur æqualis æqualitate substantiali, quæ est perfectior accidentali; quare nequaquam alterius nature seu essentia. sic nec amor ab ipsis procedens, potest dici ea à quibus procedit: nec potest dici aliud, cum sit perfectissimus ante omnem alteritatem: quare consubstantialis illis, à quibus procedit, & hoc intenditur.

Natura fecunditas, proles, amor.

Voluntas à mente & noticia.

MANVDVCTIO EIVSDEM PER AMOREM.

Cap. VII.

ADhuc ut ratione utentes, uideant nos qui trinitatem credimus, rationabiliter moueri, alio exemplo ad idem procedamus. Nemo est qui non uideat, amorem omnino necessarium ad hoc quod mundus subsistat: quoniam eo sublatop, penitus nihil subsistere potest. In naturis intellectualibus & uitalibus amorē reperiri, sicut & in omni quod subsistit, suo modo certum est. Priuabimusne deū amore, qui est creator & dator omnis amoris? Si igitur Deū dicimus amorem habere, utiq[ue] id est quod habet. Deus igitur, essentialis charitas, seu amor est. Quoniam autem amor unit, amor perfectissimus qui maior esse nequit, neq[ue] minor, cum sit substantialis, maxime unit. Video igitur in essentia ipsius amoris unitatis, unitatem, quomodo enim esset unus uniens amor, sine unitate? Video etiā æqualitatem in ipso. Nam amor gignit sui ipsius æqualitatem, scilicet amorem, uti dicitur: Si uis amari, ama. Vnitas igitur generat æqualitatem. Video deinde procedere ex unitate amoris & eius æqualitate, utriusq[ue] connexionē, scilicet amorem connectentē unitatem amoris generantis, & æqualitatem amoris geniti. Amor igitur est cōnexio patris, & eius filij, à quibus procedit. Certum est autē, unitatem esse ante omnem multitudinem: quare aeterna est. Aequalitatem ante omnē pluralitatem, quia plura eo ipso quod plura sunt inæqualia. Cadit igitur ab æqualitate inæqualitas.

Amor ad mundi subsistentiam necessarius.

Vnitas, Aequalitas.

Amoris diuini
tas, æqualitas,
nexus, idem.

Cap. VIII.

Dei perfectio:

Nunc patet, quod qui non attingunt, non aliud non esse idem, & non idem non esse aliud, non possunt capere unitatem, æqualitatem, & nexum esse idem in essentia, & non inter se idem. ideo trinitatem in deitate non capiunt, nisi in tribus dijs. CHRISTVS autem nos docuit, Deum patrem uiuificare, & filium eius uiuificare, & etiam spiritum procedentem ab utroq; uiuificare: ut in euangelio eius per Ioannem apostolum descripto legitur. Non sunt tamen propterea nec tres uiuificatores, nec tres dii uiuificantes: licet pater non sit filius, nec spiritus sanctus ab illo & filio procedens. Palam est, illos qui hec nō capiunt, nō habere conceptum perfectiorem de Deo perfectissimo: sed sibi fingere Deum quandam nequaquam ultima felicitate felicem, innaturalem, sterilem & infecundū, carentem dulcedine paternalis & filialis atq; utriusque amoris & gaudij, atque perfectione foecunditatis, non attendentes Deum per Esaïam dixisse: Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit dominus. Si ego, qui cæteris generationem tribuo, sterilis ero? dicit dominus Deus tuus. Neq; possunt Arabes hunc Esaïam prophetam respuere, cum in Alchoran nullus prophetarum respuitur, sed omnes acceptantur.

AENIGMA, LICET REMOTVM,
benedictæ Trinitatis, Cap. IX.

Oportet in istis ad ænigma recurrere, quousq; habeamus intellectum exerci-
tatum. Vidi aquam magnam inter rotundas ripas sine alterius aquæ influ-
xu & effluxu semper eiusdem quantitatis, habentem in circuitu fecundas arbo-
res, segetes, & prata; & rustici propè habitantes non sufficiebant laudare aquam
qua nullam putabant dari meliorem. Admirabar quomodo non diminueretur
& exiccaretur, cum non uiderem riuulum in ipsam fluentem, & cur non putres-
ceret, quia stagnalis apparuit. Accessi propius, & subtiliori consideratione diu
habita, comperi in medio fontem apparere, & hoc ex flumine, qui effluit de cen-
tro uidebatur, sic esse iudicari, & dixi: Hæc forte est ratio, cur hæc aqua nun-
quam minuitur, quamuis arboribus & seminibus atq; herbis præstet, unde uege-
rentur: quia uiuus fons non sinit ipsam imminui, & quamuis sit stagnalis inter
ripas, tamen continue innouat seipsam, quia procedit ex fonte & fluuij fontis.

sistat, quod est imago & similitudo creatoris. Trinitas igitur quæ in creatura uideatur, est à trinitate increata tanquam imago ab exemplari, & causatum à causa. Est igitur unitrinus Deus, qui creauit unitrinum mundum ad sui imaginem & similitudinem. In diuina igitur natura, est fecunditas, proles, & amor. Fecunditas, Deus est, qui & origo & pater: proles autem ipsius fecunditatis, filius: amor, nexus utriusq[ue].

Deus unitrinus,
quemadmodum
et mundus ab
eo creatus.

MANVDVCTIO DE INTELLECTIVA

li Trinitate ad diuinam, Cap. VI.

ET ut in creatura magis deo simili, imaginē illius uideamus, ad naturam intellectuale[m] inspiciamus. In ipsa enim natura intellectuali speculatiua, quæta ut fecunditas, proles, & amor, ostendunt nobis libri innumerabiles contemplatiuorum. Quot theorematum circa ueritatem generauit intellectualis fecunditas: quot delectationes processerunt ab illis, & suauitates spirituales: quæ fecerunt illos pro nihilo habere gaudia huius mundi. Sic de intellectu practico dicendum, ut supra tetigimus. In illa enim natura intellectuali est fecunditas, quæ de se generat uerbum, seu conceptum intellectualem: & ab ipsis procedit amplexus, seu uoluntas. Quando enim mens, uerbum, seu noticiam generat, statim procedit amplexus, seu uoluntas. sicut enim id quod non scitur, non amatur: ita non potest non procedere à mente & noticia uoluntas. Scientia enim est de numero bonorum honorabilium: bonum autem est quod appetitur, omnia enim bonum appetunt. Ita patet, quo exemplo duci poterimus ad diuinam trinitatem. Deus enim non potest dici ignorans seipsum; si autem se intelligit, de se conceptum seu uerbum suipsius generat, nec est idem, generans uerbum & genitum, seu concipiens & conceptum. nec aliud in essentia diuina, cum Deus suipsius conceptum talem generet, quod non possit esse perfectior. Erit igitur æqualis æqualitate substantiali, quæ est perfectior accidentali; quare nequaquam alterius nature seu essentia. sic nec amor ab ipsis procedens, potest dici ea à quibus procedit: nec potest dici aliud, cum sit perfectissimus ante omnem alteritatem: quare consubstantialis illis, à quibus procedit, & hoc intenditur.

Natura fecunditas, proles, amor.

Voluntas à mente & noticia.

MANVDVCTIO EIVSDEM PER AMOREM.

Cap. VII.

ADhuc ut ratione utentes, uideant nos qui trinitatem credimus, rationabiliter moueri, alio exemplo ad idem procedamus. Nemo est qui non uideat, amorem omnino necessarium ad hoc quod mundus subsistat: quoniam eo sublatop, penitus nihil subsistere potest. In naturis intellectualibus & uitalibus amorē reperiri, sicut & in omni quod subsistit, suo modo certum est. Priuabimusne deū amore, qui est creator & dator omnis amoris? Si igitur Deū dicimus amorem habere, utiq[ue] id est quod habet. Deus igitur, essentialis charitas, seu amor est. Quoniam autem amor unit, amor perfectissimus qui maior esse nequit, neq[ue] minor, cum sit substantialis, maxime unit. Video igitur in essentia ipsius amoris unitatis, unitatem, quomodo enim esset unus uniens amor, sine unitate? Video etiā æqualitatem in ipso. Nam amor gignit sui ipsius æqualitatem, scilicet amorem, uti dicitur: Si uis amari, ama. Vnitas igitur generat æqualitatem. Video deinde procedere ex unitate amoris & eius æqualitate, utriusq[ue] connexionē, scilicet amorem connectentē unitatem amoris generantis, & æqualitatem amoris geniti. Amor igitur est cōnexio patris, & eius filij, à quibus procedit. Certum est aut, unitatem esse ante omnem multitudinem: quare aeterna est. Aequalitatem ante omnē pluralitatem, quia plura eo ipso quod plura sunt inæqualia. Cadit igitur ab æqualitate inæqualitas.

Amor ad mundi subsistentiam necessarius.

Vnitas, Aequalitas.

Amoris diuini
tas, æqualitas,
nexus, idem.

Cap. VIII.

Dei perfectio:

Nunc patet, quod qui non attingunt, non aliud non esse idem, & non idem non esse aliud, non possunt capere unitatem, æqualitatem, & nexum esse idem in essentia, & non inter se idem. ideo trinitatem in deitate non capiunt, nisi in tribus dijs. CHRISTVS autem nos docuit, Deum patrem uiuificare, & filium eius uiuificare, & etiam spiritum procedentem ab utroq; uiuificare: ut in euangelio eius per Ioannem apostolum descripto legitur. Non sunt tamen propterea nec tres uiuificatores, nec tres dii uiuificantes: licet pater non sit filius, nec spiritus sanctus ab illo & filio procedens. Palam est, illos qui hec nō capiunt, nō habere conceptum perfectiorem de Deo perfectissimo: sed sibi fingere Deum quandam nequaquam ultima felicitate felicem, innaturalem, sterilem & infecundū, carentem dulcedine paternalis & filialis atq; utriusque amoris & gaudij, atque perfectione foecunditatis, non attendentes Deum per Esaïam dixisse: Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit dominus. Si ego, qui cæteris generationem tribuo, sterilis ero? dicit dominus Deus tuus. Neq; possunt Arabes hunc Esaïam prophetam respuere, cum in Alchoran nullus prophetarum respuitur, sed omnes acceptantur.

AENIGMA, LICET REMOTVM,
benedictæ Trinitatis, Cap. IX.

Oportet in istis ad ænigma recurrere, quousq; habeamus intellectum exerci-
tatum. Vidi aquam magnam inter rotundas ripas sine alterius aquæ influ-
xu & effluxu semper eiusdem quantitatis, habentem in circuitu fecundas arbo-
res, segetes, & prata; & rustici propè habitantes non sufficiebant laudare aquam
qua nullam putabant dari meliorem. Admirabar quomodo non diminueretur
& exiccaretur, cum non uiderem riuulum in ipsam fluentem, & cur non putres-
ceret, quia stagnalis apparuit. Accessi propius, & subtiliori consideratione diu
habita, comperi in medio fontem apparere, & hoc ex flumine, qui effluit de cen-
tro uidebatur, sic esse iudicari, & dixi: Hæc forte est ratio, cur hæc aqua nun-
quam minuitur, quamuis arboribus & seminibus atq; herbis præstet, unde uege-
rentur: quia uiuus fons non sinit ipsam imminui, & quamuis sit stagnalis inter
ripas, tamen continue innouat seipsam, quia procedit ex fonte & fluuij fontis.

Non igitur putrescit, nec corrumpitur, quia non antiquatur, sed semper ex fecunditate fontali innovatur. Vnde uidi ipsam aquam, esse fontem, fluuium & stagnum, & hoc aequaliter: quia non magis fuit fons, quam fluuius, & stagnum. & in stagno fluuium & fontem, nec tamen fons fuit fluuius uel stagnum, nec fluuius fons uel stagnum, nec stagnum fons uel fluuius. Nec haec uidi, nisi intellectualiter considerans fontem de se generare fluuium. Ideo fons & fluuius, differunt ut generans & genitum, siue ut pater & filius. Nec stagnum, potest esse fluuius, uel fons, a quibus procedit. & dixi: fons, unitas: fluuius, aequalitas: nexus utriusque, stagnum. Conclufi igitur: quoniam si ad aeternitatem dimisso aenigmate ascendero, ipsam ueriori modo comperio trinam & unam, quam hanc uisibilem aquam & facilius, superius dicta, de generatione & processione aeterna, indubia fide credidi. Dixi etiam in Alchoran scribi: ex aqua omnia uiuentia esse. Igitur si aqua ista dat uitam uegetatiuam omnibus circumstantibus arboribus & seminibus & herbis, sine sui diminutione: quanto magis creator aquae huius, omnibus creaturis dat omnia sine sui diminutione: aquam in aqua uidi fontem, fluuium, & stagnum: transsumo ad absolutam essentiam, de qua omnia quae sunt, id quod sunt, recipiunt, tam illa quae sunt, quam quae sunt & uiuunt, & quae sunt uiuunt, & intelligunt.

ITERUM EX TRIBVS PERSONIS MANV-

ductio. Cap. X.

Adhuc attende. Non ita dicimus esse plures humanitates, sicut plures homines: sic non est idem humanitas, et homo, sed idem est deitas et deus, propter simplicissimam essentiam diuinam. Vnde sicut non sunt plures deitates, ita nec plures dii, & non sunt nisi tres personae in humanitate, scilicet ego, tu, ille. Vnde ueraciter dico, Ego sum homo, tu es homo, ille est homo, & sunt tres illae personae eiusdem humanitatis. Vnde igitur haberent hoc illae personae, nisi creator Deus esset similiter trinus in personis, & unus in essentia? Potest igitur Deus ueraciter dicere: Ego sum Deus, tu es Deus, ille est Deus eiusdem deitatis, & non sunt tres personae, tres dii: quia non sunt tres deitates, sed sunt unus Deus, quia una deitas, quae Deus. Certum est etiam, tres personas in unitate, non esse unitatem seu singularitatem: & tres personas in numero, non esse nisi numerum & pluralitatem. nos autem dicimus tres esse diuinas personas in unitate, non in numero: & tres humanas personas in numero dicimus, ideo plures homines.

NECESSE EST ARABES FATERI TRINITATEM. Cap. XI.

Quod autem Arabes oporteat hanc Trinitatem in diuinis fateri, patet. Nam nisi fateantur, cum credant Alchoran esse librum ueritatis, conuincuntur deo dare participem. Scribitur enim in Alchoran, quomodo Deus dixit Mahumet: Tibi quidem, qui legem & librum ignorabas, nostrum spiritum mittentes lucem praeuimus. Et alibi: Cum hoc tibi diuinitus misso, spiritus benedictus penitus iustus cor tuum penetrauit, ut cum eo castiges Arabice. Iterum a libi de CHRISTO dicit: IESVS Mariae filius, Dei nuncius, suusque spiritus & uerbum Mariae coelitus missum existit. Iterum alibi: Ipse namque Deus, & suus spiritus benedictus, hunc Alchoran librum ueracissimum composuerunt. Consimilia in multis alijs locis Alchoran habet. Vnde cum spiritus Dei benedictus non possit dici creatura, & missus spiritus non sit a seipso missus, ideo nisi dicas ipsum esse tertiam personam in diuinis, & a patre & filio missam (quia dicit in plurali mittentes) necesse erit quod ponas plures deos, scilicet mittentes & missum. Iterum uerbum dei coelitus missum, est IESVS Mariae filius, & non potest uerbum dei esse

Aqua eadem
fons, fluuius, et
stagnum.

Aeternitas tri-
na et una.

Deus et deitas
idem.

Deitas una, ut
Deus unus.

Trinitatis asser-
tio etiam in Al-
chorano.

esse creatura, quia uerbo domini omnia sunt creata. Verbum igitur Dei, Deus est. Si igitur est Deus, & non est secunda persona quæ filius dicitur, scilicet uerbum patris, erit necesse, quod ponas plures deos, & uerbum Dei particeps Deo. Vide quando uis hoc negare, quod uerbum Dei non sit filius dei eiusdem nature cum patre, ne uidearis deo dare participem, tunc tu das deo participem. Et hoc etiam probatur ex illa autoritate: Deus & spiritus eius librum composuerunt. Si Deus & spiritus non sunt duo dii, sequitur quod spiritus sit persona in diuinis. Oportet igitur Arabes de necessitate fateri trinitatem: alias sunt increduli, dantes Deo participem. Adhuc sic: Euangelium fatemini librum lucidissimum & ueracissimum, in illo continetur unum esse Deum patrem & filium & spiritum sanctum, nihil igitur in contrarium allegari potest per uos, quando hoc uobis ex euangelio ostenditur, cum non sit minoris autoritatis euangelium quam Alchoran, ut Alchoran tradit. Quod autem in euangelio reperitur, certum est. Legitur enim in ipso, CHRISTVM dixisse: Vnus est bonus Deus. Item: Sic deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Item: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater. Alibi: Spiritum ueritatis, qui a patre procedit. Et iterum CHRISTVS mandat: Baptizantes in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Ex quibus & alijs euangelij locis clare colligitur, unum esse Deum patrem, & filium, & spiritum sanctum. Et hæc de sancta trinitate dicta sint.

CHRISTVM VERACITER FVISSE

mortuum & crucifixum. Cap. XII.

Restant non parua discordantia Alchoran ab euangelio elucidanda. Scribitur enim in Alchoran, Cap. XI, CHRISTVM non fuisse mortuum, sed alium quendam CHRISTO similem Iudeos suspendisse, sed CHRISTVM nullatenus interfecisse, quia Deus incomprehensibilis & sapiens eum ad se transmutare fecit, in quem uiri legum ueraciter ante mortem credent, & eorum seculo futuro testis astabit ille. Hæc ibi. Sed euangelium & cunctæ scripturæ alborum seu discipulorum atque historiæ temporum, concorditer affirmant, non solum CHRISTVM mortuum, sed etiam secundum scripturas prophetarum de Messia taliter, ut prædictum, reperitur mortuum esse. Et quia secundum libri sequentes, Alchoran non debet intelligi quasi sibi contradicatur: & cum euangelium & prophetas approbet, ideo intellectus quærendus, quid in his prædictis intelligi uelit. Et primo eliciamus conformia euangelio, in quo scribitur demum CHRISTVM unum pastorem, et uniuersum hunc mundum unum eius ouile futurum. Conformiter asserit Alchoran, omnes uiros legum tam ueteris testamti quam noui, atque legis Arabum, in ipsum ante diem iudicii ueraciter credituros. Totum autem studium Alchoran, est persuadere, in solum Deum credendum. Et quia hic asserit, quod omnes uiri legum ueraciter in CHRISTVM credent: utique CHRISTVM à diuinitate non separat, nec alienum facit, sed diuinæ naturæ ipsum esse tacite affirmat. Sic aiebat CHRISTVS in euangelio: Qui in eum credent, in deum patrem crederent qui eum misit. Secundo asserit euangelium & Alchoran, extremi iudicii eundem iudicem & testem. Hunc autem iudicem euangelium dicit CHRISTVM esse. Hoc & Alchoran hic tacite approbat, cum dicat CHRISTVM testem illorum sibi fidelium in futuro seculo. Per consequens fatetur CHRISTVM etiam, & iudicem, sicut & euangelium. Non erit autem iudex secundum Alchoran, nisi Deus creator. Erit igitur CHRISTVS homo, quia iudex etiam deus. Dicit autem Alchoran Cap. 48. Tu Deus omnium conditor, cum prophetis interfectis accedens, omnia cum ueritate iudicabis. Attende, si deus iudicabit cum interfectis prophetis, & CHRISTVS est super omnes, quinõ deerit

Euangelij autoritas, Alchorani testimonio.

Christum non esse mortuum affirmat Alchoran.

Alchorani scopus.

Christus iudex & testis in extremo iudicio futurus.

deerit in iudicio: etiam secundum Alchoran (ut patet ex præmissis) erit & ipse de interfectis prophetis primus, & supremus, & ipsa ueritas, et demum uerbum uerax, per quod omnia iudicabuntur secundum allegatum locum Alchoran. Vnde recte ait euangelium: Deum patrem omne iudicium dedisse filio suo, quia & filius hominis est. Per formam enim humanam iudicat homines sibi similes filios dei esse, sicut ipse est, & ita erunt filij immortalis uitæ, & dissimiles, filios eterne mortis existere. Vnde patet secundum piā interpretationē Alchoran, hæc secreta non nisi sapientibus uoluisset reuelare. Ideo ait, illū nihil secretorum subtile re, & solis sapientibus facilem esse Alchoran, alijs autem difficilem. Non erant e-

Alcoran, solis sapientibus facilis.

nim rudes Arabes, quos ait Alchoran omnium incredulorum pessimos, aperte de secretis in illo principio informandi. Quod si Machumet ipsis simpliciter euangelium predicasset, & non dedisset propriam legem, accessissent ad legē Christianā, quā penē sexcentis annis refutarunt. Prædicauit igitur ipsis, quomodo essent Ismaelita, & ab Abraham ortum habuissent: quodq; tam Iudæi q̃ Christiani illū uirū ut prophetā laudarent, & eius fidem approbarent, per quam à deo maxima esset hic & in alio seculo affectus. & cum hoc facerent gentiles, qui sequendo Abraham eiectionis idolis, aliquam aut Moyse aut CHRISTI legem fouerent: à fortiori ipsi, qui ex Abraham nati essent, facere deberēt. Quodq; deus ipsum Mahumet in suū nuncium ad eos elegisset, & præciperet eis, Abraham fidem & legem acce-

Arabes.

Machumeti prædicatio qualis.

ptare, uiri scilicet optimi & fidelis, nec Iudæi, nec Christiani, quos antecessisset, qui eiectionis idolis, se ad uniuersorum creatorem conuertit, ipsumq; adorauit, eiq; obediuit, similiter & posterius eius Isaac, Iacob, & duodecim tribus Israël. Hoc modo persuasit multipliciter idolorum culturam abijci, quam prius ob euangelium nunquam abijcere curarūt, maxime quia euangelica perfectio eis grauis uisa est, & talis, quod eorum parentes eam acceptare timebant, edocti (ut & Alchoran continet) eos qui Christianitatem acceptant, & non seruant mandata, plus omnibus deū offendere, & grauissime in inferno cruciari. Quare Machumet ipsis secreta euangelij occultabat, credens quod sapientibus in futurū patefcere possent, sicut etiam sanctum euangelium multis mansit in principio obscurum & incongnitum, et successiue est magis & magis apertum, & nisi hoc expediuisset, CHRISTVS uulgo non fuisset parabolice locutus.

Abraham.

Euangelica perfectio grauior uisa Arabibus.

QVOD CRUCIFIXIO SIT CHRISTI

exaltatio & glorificatio. Cap. XIII.

Nunc aduertamus, ut mysterium eliciamus mortis CHRISTI: quomodo intelligendum sit, CHRISTVM non fuisse in cruce mortuū. Primo certum est ipsum concordare cum euangelio, quod CHRISTVS uiuat. Si igitur uiuit, & expectatur ut redeat in mundum, ad conuertendos omnes uiros legum, utique ex hoc constat, Christianos qui eius euangelium acceperunt, non accepturos aliud euangelium ab ipso, cum istud sit perfectum etiam secundum Alchoran. Alij igitur si libros sequuntur euangelij contrarios, aut discordantes, utiq; necesse erit illos proijcere, & euangelium amplecti. Non sunt igitur illi in uia recta, sed tunc primum erunt. Absurdum est igitur ualde, Arabes persequi euangelij obseruatores: ex eo capite, quia eorum Alchoran, secundum ipsorum intellectum non concordat. Faciunt enim contra Alchoran, in eo quod persequuntur credentes, & in ipsis euangelium, in Alchoran approbatum. Dicunt fortē: Christiani in eo non sunt Christiani, sed blasphemī, quod credunt CHRISTVM dei uerbum, per perfidissimos Iudæos in cruce suspensum. Respondent Christiani: Alchoran post mortem CHRISTI quali sexcentis annis compositus, approbat euangelium tempore mortis CHRISTI scriptum, & prophetas qui ante mor-

Euangelium ab Alcorano approbatum.

E 2 tem

tem CHRISTI prophetarunt, CHRISTVM tunc venturum quando uenit, ita factum sicut fecit, ita moriturum sicut mortuus est. Et attendendum, quomodo Gabriel angelus Danieli reuelauit, post 62. hebdomadas CHRISTVM occidi debere, ut legitur Danielis 9. Cap. quemadmodum & factum fuit. Ille enim Gabriel angelus hæc reuelauit propheta, quem ponit Mahumet, sibi Alchoran intima se. Quomodo igitur hoc stabit, quod Gabriel iussu Dei mortem CHRISTI propheta prædixerit, & eidem lapso tempore illo prius per ipsum prædicto, dicat, ipsum non fuisse mortuum, deum & se mendaces faciens? Adhuc cōsidera, quomodo CHRISTVS ante mortem sic se in cruce moriturum suis discipulis prædixit. Ita concorditer dicunt historice illius temporis: & sic tenuerunt omnes tam Christiani, quam Iudæi & gentiles, ante Mahumet quasi sexcentis annis. Vnde debet argumentum sumi, quod si Alchoran hoc negat, utiq; euangelio est potius standum, cum nullam rationem assignet. Dicunt autem quidam compositor Alchoran uisum fuisse, hoc esse blasphemum, & de tanto propheta credi non debere, quasi non dicat ad eius honorem. Sed si hoc sic putauit, utiq; mysteria crucis CHRISTI ignorauit, Crucifixio enim CHRISTI, est ipsius CHRISTI exaltatio, & glorificatio, Christianorū iustificatio et uita, et omnium hominum resurrectio. Multi fuerunt reges & principes, qui Christianos deridebant & persequabant, eò quod crucifixum colerent, uti Egeas in Achaia Andream primum CHRISTI discipulum: cui apostolus respondebat, hanc derisionem euenire ob ignorantiam mysteriorum mortis CHRISTI in cruce, quæ per gentiles capi non poterant. Et Paulus apostolus, dum de cruce CHRISTI prædicaret, licet Iudæis esset scandalum, & sapientes mundi Græci hoc stulticiam reputarent; tamen nō tacuit, quousq; redemptionis mysteria Christianis aperiret. Certum est igitur, quod Alchoran illis Arabibus, si sine mysteriorum apertione CHRISTVM crucifixum aperte asseruisset, CHRISTVM in eorum mentibus non magnificasset. Voluit igitur secundum piam interpretationem, occultare ipsis uilem mortem, & quod adhuc uiueret & uenturus esset affirmare. Quoniam eius resurrectionem à morte, per potestatem quam habuit animam suam ponendi & iterum assumendi (ut in euangelio fatetur) non potuisset persuadere, nisi ipsum non solum hominem, sed & Deum ostendisset: quod unitati Dei, quam prædicabat, aduersari putabat. Nec conueniebat fidei suæ asserere, ipsum, iam à morte resurrexisse, ut statim diceretur. Ideo sic forte locutus est. Dicit tamē hæc taliter, quod sapientes elicere possunt, euangelium uerissimum esse ut putabat.

QVOMODO DEVS ANIMAM CHRISTI AD

se reduxit, ipsum transmigrare fecit & assumpsit.

Cap. XIII.

Alchoran recitat, quod cum increduli fraudulenter cū CHRISTO agerent, scilicet studentes ipsum per mortem extinguere, delusi sunt. Quem creator taliter affatus est: Ego tuam ad me reducens animam, & exaltans, ab incredulis te liberaui. Post hoc alibi dicit, quomodo Deus ipsum CHRISTVM ad se transmigrare fecit. Iterum alibi dicit, CHRISTVM per Deum ad se assumptum. Hæc omnia ordinate Christiani sic esse affirmant. Nam euangelio teste, dum claret uoce magna in cruce ad patrem, ut quid eum dereliquisset, & subiungeret, quod in manus suas commendaret spiritum suum, quem sic clamando emisit, tunc hoc uerificatum est, quod deus animam eius ad se reduxit. Idem enim est anima & spiritus. Sed per resurrectionem, uerificata est transmigratio. Iuit enim per mortem ad uitam immortalem. Sic cum deus ad ipsum, qui solum habitat immortalitatem, transmigrare fecit; & hanc transmigrationē Christiani pascha nominant.

nominant. De quo etiam Alchorā meminit. Vltimò in ascensione CHRISTI ad
 patrem assumptio uerificata existit. Negat autem Mahumet, Iudæos eum pere-
 misse: sed dicit, alium illi similem ipsos suspendisse, nullam faciens unquam de
 cruce mentionem. Aduerte Mahumet sic forte argumentari uelle: CHRISTVS *Christum à Iu-*
 uiuit, ergo per Iudæos non est peremptus. Si enim peremptus fuisset, quomodo *deis crucifi-*
 uiueret, nisi resurrexisset? Resurrectio autem mortuorum nondum aduenit, sed *xum quomodo*
 uentura est dies in qua omnes resurgent & redibunt. Ante illum diem omnia *neget Alcoran*
 quæ uitam habent, siue angeli, siue homines, siue alia animalia, extingui necesse
 est: ut omnium resurrectio & reditio fiat. CHRISTVS igitur qui uiuit, quod cer-
 tum est, nunquam fuit peremptus, morietur tamen tandem, et in die resurrectio-
 nis resurget. Hæc est Mahumet persuasio, quæ in Alcoran licet sparsim, conti-
 netur. Tamen Cap. 49. dicit: Primo quidem buccinæ sonitu morti succumbunt
 omnia, nisi quæ Dei dextera protexerit. Secundo sonante, reuiuiscunt. Et hæc
 nota propter sequentia. Et aduerte, quod Mahumet tenet solum Deum resusci-
 tatorem mortuorum, & quod resuscitati & resuscitandi non debent censerè re-
 surrexisse à mortuis. Ideo oportet illos denuò mori ante diem resurrectionis. De-
 inde considera, inter diem mortis & diem resurrectionis secundum ipsum nul-
 lum sensibile tempus currere. Ita quod Abel filius Adæ primus mortuus, quan-
 do resurget, non iudicabit se diutius fuisse mortuum, quàm ille qui statim ante
 diem resurrectionis morietur. Dicit enim Cap. 55. in fine: Die namq; iudicij, qua
 patebit singulis mandatum nostrum, accedent singuli quasi non morati, nisi per
 diei horam unam. Sic dicit etiam Cap. 29. & in alijs locis sapissime. Ob hoc de
 illo medio tempore post mortem, & ante resurrectionem non facit æstimatio-
 nem, licet dicat, illos qui propter deum mori uidentur, non mori. Sic etiam in Al-
 coran scribitur. Obsequio dei peremptos nemo mortuos existimet, sed illos po-
 tissimū uiuos & sanos. & alibi: Obsequio diuino, deiq; dilectione mortem sube-
 untibus, diuina pietas gaudia præbens, superuenit. Et iterum: In uijs dei morien-
 tes, nequaquam mortui dicendi sunt. Illi namq; de bono dei dilectioneq; gauden-
 tes, apud Deum uiuunt: expectantes post se relictos, nihilq; timentes. Vnde licet
 dicat, omnis anima mortem gustabit, tamen cum euangelium dicat, non debere
 timeri eos qui cum corpus occiderint, non habeant quid amplius faciant, quia
 animam occidere non possunt, sed eum qui etiam ultra hoc potest animam mitte-
 re in gehennam. Ideo secutus est euangelium & libros sapientiæ, quomodo iu-
 sti, licet oculis insipientium uideantur mortui, sunt tamen uiui & in pace. Et nihl
 ominus animas talium demum mortem gustaturas affirmat, ut resurgant in ge-
 nerali resurrectione, quam appellat diem ueritatis. Dicit enim sic in Alchoran: *Dies ueritatis.*
 Die ueritatis, qua resurgent animæ & angeli. Et in doctrinis ad Abdalla: In die
 illo mandabit Deus angelo mortis, ut omnem creaturam spiritum habentem in-
 terimat, tam angelos omnes, quàm diabolos omnes, quàm homines, aues, pisces,
 beluas & pecora. Sic enim ait in Alcoran: omnia mortua præter deum. Et sub-
 iungit: Quomodo Adriel angelus mortis, demum seipsum interimet. Post sequi-
 tur resurrectio, sic dicens: Tunc Raphaël accepta tuba, cuius longitudo quingen-
 torum annorum, stans in Hierusalem, insufflabit tubam, & efflabit omnes ani-
 mas interim sibi seruatas, quæ euolabunt ad corpora sua. Secundum hanc opi-
 nionem certum est, CHRISTVM non esse peremptum à Iudæis, quo ad animam,
 propter deum enim, ipsum interfecissent: & tales non debent censerè mortui.
 Vnde id quod Iudæi CHRISTVM suspenderūt, falsum est omnino. Sed id quod
 sequitur in Alcoran, Profitentes etiam se suæ cædis auctores, cordibus suis non
 minimam ambiguitatem inde gerunt, sed eum nullatenus interfecerunt: est be-

ne considerandum. Videtur enim, quod ex his uerbis non negetur, quin Iudæi cædis CHRISTI auctores esse possint: licet ipsum non interfecerint. Non negatur igitur, CHRISTVM crucifixum in toto, Alchoran: quam crucifixionem non Iudæi, sed Pilatus facere poterat, modo quo dicit euangelium.

DE RESURRECTIONE IESV CHRISTI,

Cap. XV.

Christi resurrexio asserta in Alchoran. **Q**UOD autem CHRISTVS expers malorum, mortuus, & sua uirtute iterum uiuus accessit, ex Capite uicesimo octauo, medio scilicet, Alchoran uidetur manifeste haberi, ubi CHRISTVS post multa sic scribitur locutus: Deus me uirum non difficilem, sed malorum expertem creauit: & super me est diuina salus in die meæ natiuitatis & mortis, à qua uiuus iterum accedam. hoc est de CHRISTO Mariæ filio uerbum uerax, in quo tamen plurimi dissentiant. Ecce dicit de die mortis, & non de die generalis resurrectionis, sicut dicit alibi de Ioanne Zachariæ. Vbi dicit, quod diuina salus super ipsum Ioannem die natiuitatis, mortis & resurrectionis. Et ideo intelligo, CHRISTVM ante illum diem mortuum, & iterum uiuum accessisse, modo quo euangelium hoc recitat. Vnde non est uerum, CHRISTVM & omne uiuum mori sonante buccina, aut per Adrielem mortis angelum, ut in doctrinis Mahumet legitur. Ideo pro correctione illius assertionis Capite quadragesimo secundo adijcitur: Omnia morti succumbere, nisi quæ dextera Dei protexerit, etsi aliquis sit illa protectione dignus, utique CHRISTVS erit, quo nullus dignior, imò ipse est illa Dei manus dextera, seu potentia: per quam Deus fecit, & facit, atque faciet omnia. Facit ad hoc id quod legitur in Chronica Machumet & ipsius successorum regum, Mariam matrem IESV post ipsum quinque annis superstitem fuisse, & quinquaginta quatuor annos uixisse. Sed dicite nobis magistri legis Arabum: Si propter Deum interempti non sunt mortui, quia apud Deum uiuunt; utique anima illorum à corpore separata uiuet, debetne anima illorum post hoc die occisionis omnium uiuentium mori? & si dicitis quod sic: Nonne ille Dei amator, in uia Dei ambulans, qui ea die interficitur per angelum mortis, etiam non moritur in anima, sicut si dudum ante fuisset interfectus? Si sic: Non erit igitur ille secundum animam Dei generalis resurrectionis mortuus, quare nec prius interempti propter Deum. Non enim erunt peioris conditionis. Anima igitur omnium talium nunquam morietur, neque surget; licet homo totus ex anima & corpore, qui mortuus fuit, resurget. Et quia non est conueniens, dicere animam peccatoris mortuam, & extinctam, à deo resuscitari ad finem, ut ardeat æternaliter in gehenna: ideo CHRISTI doctrina, animam non posse occidi, utique uerissima est. Oportet ergo, quod id Alchoran, Omnia mortua præter Deum, intelligatur in comparatione ad Deum: qui solus habitat immortalitatem. A quo omne uiuens in tantum uiuit, in quantum ipse Deus id illi tribuit. Sed Deus tribuit animæ intellectiue ut libere uiuat, & iudicetur si errorem ueritati præfert. Non deficiet igitur, cum sit subiectum diuini iudicii. Animalia uero ratione carentia cum non possint iudicari, & ad iudicium ipsa resurgere non sit necessitas, in uanum resurgerent. Et quomodo eadem animalia resuscitarentur, anima priore non redeunte in corpus, quæ penitus per mortem fuit extincta, & in nihilum redacta? Sic anima intellectiua cum creetur ex nulla præiacenti materia, si ipsa per mortem in nihilum redigeretur, quomodo eadem resurgeret? Ita nec angeli, nec dæmones resurrectione opus habent: cum sint intellectualis naturæ.

naturæ, & iam iudicati. Neq[ue] opus est ut cuncta non iudicanda ad Deum, à quo sunt, redeant: cum apud ipsum nihil transeat in obliuionem, seu præteritum. Oportet igitur Arabes intelligere talia euangelio dissona, modo quo Christiani euangelio inhærentes. Ideo non sine optima causa Alchoran euangelium sapientissimum asserens, rectam uiam esse dicebat. Non est igitur asserendum, CHRISTVM iterum moriturum, & demum cum alijs resurrecturum, sed uere à mortuis resurrexisse.

*Euangelium esse
lucidissimum,
uiam rectam, &
asserit Alcorā.*

MYSTERIVM NATIUITATIS ET

mortis CHRISTI. Cap. XVI.

Aut causam mortis CHRISTI in cruce uideamus, præmittendum, Deum omnia in ostensione gloriæ suæ creasse. Nam cum rex incognitus in gloria sua non possit censerī magis rex quā non rex, & careat honore & beneficentia, ideo ut uideatur uirtus & gloria sua, ac per hoc magnus cognoscatur, honoretur, & glorificetur, omne suum studium applicat & conuertit. Non autem ostendit gloriam, nisi intelligentibus. Sic Deus creaturas intellectuales, capaces iudicij gloriæ & ueritatis creauit, ut cognoscatur, & propter illas, cuncta inferiora, quoniam propter semetipsum omnia operatus est, ut in Cap. XCIIII. Alchoran dicitur, ipsum esse rerum principium & finem. Homo autem inter illas intellectuales infimum locum tenens, intellectum habet in potentia, indigens alio actu, qui ipsum de potentia in actum ducat. Positus est igitur in paradiso, doratus innocentia: ut innocens sub obedientia dei uiuens, demum gratia dei ad uisionem gloriæ dei sui transferretur, & ea frueretur. Sed quia homo liber suauis diaboli elegit potius per scientiam ascendere, quā per innocentiam & obedientiam: recessit à Deo obedire, ut secundum promissa diaboli esset per se sciens bonum & malum. De paradiso perdita innocentia eiectus existit: & qui prius, si stetisset, semper uiuere potuisset, factus est mortalis & ignorans, & propter hoc non fuit possibile, ullo unquā tēpore ex omni studio suo ipsum ad immortalitatem & uisionem gloriæ dei pertingere, quæ ab omni mortali uideri nequit. Nec erat remedium, nisi ille qui ipsum ad hoc creauit, etiam denuo gratiose reformaret. Ad hanc igitur reformationem aptandam, probatus est homo, an lege naturæ, quæ ipsi concreata est, proficere posset, cui postea lex scripta superaddita, hominem erexit ad speranda promissa dei: primo in sensibilibus, deinde in intellectualibus. Et inter omnes prophetas, omnium saluator Messias à deo mittendus, prænunciatus est aliquando uenturus, qui uirtutem dei habens, complete ipsum dei populum reformaret & saluaret. hic tandem diu expectatus, de coelo summus legatus & dei filius, in forma hominis humilis & pauper & pauperis filius uirginis Mariæ, in hunc mundum ueniens, IESVS CHRISTVS nominatus, cum diuina potestate apparuit, se opere hanc potestatem & dei uirtutem palam doctrina celesti & miraculis diuinis habere ostendens, ut uiderent in ipso deum patrem, qui ipsum misit operari: & uerba quæ loquebatur, ueracis Dei esse. Cui Ioannes Zachariæ, testimonium certissimum dedit: & illa quæ apud patrem suum celestem uidit, enarrauit. & qui eius uerba receperunt, compererunt ipsum esse Dei uerbum ueracissimum. Dedit igitur ipse Dei filius dilectus, omnibus qui crediderunt eum Dei filium, potestatem filios Dei fieri. Nam in hoc fuit omnis diligentia eius, ut crederetur filius & uerbum dei, tunc enim, firma fide cuncta quæ annuntiaret reciperentur, & promissis eius de regno futuro cœli, resurrectione à morte, & æterna uita indubia fides adhiberetur, & eius præcepta seruari. Quis enim peccaret, quando ex uerbo dei indubitato sciret, peccatum inferre mortem perpetuam: & quis non obediret usque ad mortem, quando non hæ-

*Omnia à Deo
ad gloriæ suæ
declarationem
creata.*

*Hominis lapsus
& restitutio.*

Christi incarnatio.

litaret in uerbo dei, sibi pro temporali morte uitam perpetuam à deo optimo re-
muneratore tribuendam? Quomodo enim homo dubitare poterit in promissis,
qui certissima fide ea dei promissa esse credit? Intrauit igitur IESVS in hunc mun-
dum, sine quacumque carnis concupiscentia & uoluntate uiri: morti nequaquam
obnoxius, quæ ob actuale peccatum primorum parentum & originale eorum,
eorundem filiorum ex carnis concupiscentia genitorum cunctos quos permisit
deus inuasit. Erat igitur innocens IESVS, liber à morte: qui nec in peccatis na-
tus est, nec ullum unquam peccatum fecit. Reuelauit ea de patre coelesti & eius
regno & gloria, quæ sibi soli nota erant, & nulli alteri: cum nemo patrem un-
quam uidisset in hoc sensibili mundo, ubi non uideri potest, & se uiam, uitam, &
ueritatem propalauit. Scripturas aperuit, quoniam de ipso erant: & quod ipse me-
dicus, contra omnes infirmitates corporis & animæ, etiam contra mortem esset,
facto & doctrina patefecit. Quodque ipse rex & Messias esset: licet regnum suum
de hoc mundo non esset, atque hunc mundum, & hanc sensibilem uitam pro ni-
hilo habendam, comparatione futuri sæculi & uitæ, uerbo & facto manifestauit.
Et post multa signa & miracula, ut ostenderet hanc uitam propter ueritatem &
regnum immortalis uitæ contemnendam, & deo usque ad mortem etiam crucis
turpissimam obediendum: ipse qui esse potuit immortalis, si uoluisset, mortuus
est. Sic Deum patrem suum, qui ita uoluit, clarificando; & morte sua innocentis-
sima omnibus hominibus ipsum per fidem recipientibus & induentibus, æternam
secum uitam promerendo. Meruit enim consummata mors innocentissimi uni-
geniti filij Dei, quam in humana natura passus est, redemptionem omnium capti-
uorum per satanam, mortis auctorem, in qua CHRISTI morte, quisque fidelis ei-
dem incorporatus, mortuus est, & uitam meruit. In morte igitur crucifixi Mes-
sias commortui omnes fideles, meruerunt uitam sibi perpetuam in CHRISTO re-
tribui. Resurrexit autem die tertia propria uirtute, qui habuit potestatem po-
nendi animam in morte, & iterum sumendi eam in resurrectione. Vnde eius re-
surrectio est, per quam omnes homines resurgunt, qui cum eo eiusdem sunt hu-
manæ naturæ, quæ in ipso est uitæ immortalis unita. Resurrexit autem tertia die,
ut facto probaret resurrectionem mortuorum credendam, quam docuit die iu-
dicij expectandam. Ipse est igitur, in cuius morte morimur, & in cuius resurre-
ctione uiuificamur: & per quem accessum habemus ad Deum patrem creato-
rem, ad uidendum ipsum in gloria sua, & cum eo ipsum CHRISTVM IESVM
eius filium semper benedictum. Ex his perquam breuiter tactis, constat mortem
CHRISTI in cruce ignominiosam, maxima habere mysteria, & fuisse tam fideli-
bus necessariam, quam CHRISTO gloriosam, qui mortuus est, ut clarificaret pa-
trem: & ostenderet, quantus ille est cui Messias in suo corpore, & turpissima &
dolorosissima morte usque ad omnium terribilium terribilissimum ostendit obe-
diendum: & quanta est illius Dei pietas & remuneratio fidelium, qui omnibus
Christiformibus ob filij sui mortem eis communicatam, cum eodem suo dilec-
tissimo filio regnum uitæ retribuit possidendum. Hæc mors CHRISTI crucis
fixi, IESVM clarificauit esse diuinæ bonitatis filium. Quoniam non fuisset adeo
pius, misericors, & uoluntarius ad obediendum usque ad mortem inclusiue, nisi
perfectissimus fuisset & deiformis, sic reuelans patrem per testimonium in
sanguine suo, Deum esse supra omnia amandum, & sic ei seruiendum, & e-
ius præcepta implenda, & uitam futuram magnificandam usque ad huius mi-
seræ uitæ contemptum. Ostendit etiam promissa patris sui, & quæ de seipso præ-
dixit impleta: & ueracem esse patrem, seque eius ueritatem: omnemque scientiam
& scripturarum mysteria, atque quantum sit pater de cælis ab omnibus diligen-
dus,

Christus per se
morti non obno-
xius.

Christi mors.

Resurrectio.

Christus morte
sua uel maxime
Dei filius decla-
ratus.

duc, patefecit. Hæc sciunt filij lucis, qui CHRISTVM sequuntur: & filij tenebrarum, huius mundi amatores, spiritu CHRISTI carentes, ignorant.

DE FRUCTU MORTIS CHRISTI.

Cap. XVII.

Dilectet aliquis zelosus Arabs: Si mors CHRISTI clarificat patrem omnium creatorem, utiq; potens & laudabilis est, & de hac re iocundum esset plenus informari. Zelo illius viri, conabimur pro nostra paruitate aliqua adhuc aperire, ut quisq; sic esse non hæsitet. Nam cum non sit dubium, peccata diuidere inter deum & hominem, ut ait propheta, dicens: Peccata uestra diuiserunt inter uos & deum uestrum. & hinc David propheta imitator dei ait, iniquos odio habuit: hoc quidem peccatum potest esse ab ortu, ut sic in peccatis conceptus à matre existat ex immunditia & uoluptate carnis, ut idem propheta se conceptum asserit. Et quoniam omnes sic ex Adam à matre ex uoluntate uiri concepti sunt, & nemo mundus illa munditia quæ est deo grata, Iob dicente: Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Na scimus enim filij iræ cum spiritu concupiscentiæ carnis, qui non est de regno intellectuali coelorum Dei nostri incorporei, & experimur ex pronitate ad malum, quam ab adolescentia habemus, nos non moueri spiritu dei bono, & hoc in nobis dei dono experimur. Deus enim sic hominem composuit, ut malo uiso expauescat: ut ait Cap. 79. Alchoran. Quapropter nullus est ex Adam uia concupiscentiæ natus, qui non sit à Deo, uel uirito originis, uel peccati actualis separatus: solo CHRISTO excepto. Qui, attestat etiam Alchoran, à matre uirgine Maria, quæ nunquam mala operata est, sine uirili semine seu carnis uoluptate, mundissimè natus existit. Et non est natus filius iræ & odij aut abominationis, sed mundissimus: quare Deo inter omnes qui fuerunt & erunt homines, dilectissimus. Hic utiq; nullum unquam fecit peccatum actuale. Ipse enim est de quo scriptum est: Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Et ita à Deo nunquam diuisus, seu separatus. Hunc diuina sapientia, in sui unionem assumpsit, Nam sicut sapientia maliuolam animam & corpus subditum peccatis abominatur, sic diligit sanctam animam, & corpus ab omni peccato mundissimum, & sibi perpetuo credere desponsat. Ipse est igitur primogenitus similiter, & unigenitus filius regis uirtutum, qui est rex gloriæ. Nam si (Moyse teste) Deus dixit, filius meus primogenitus est Israël: negari non potest, CHRISTVM in Israël, omnium primum qui Messias, atq; ipsum primogenitum Dei in orbem terrarum missum, qui & simul est unigenitus dei filius, ut ipse CHRISTVS ait: Qui non credit in me, iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filij dei. Si igitur hunc suum dilectissimum primogenitum et unigenitum filium Deus dedit pro salute mundi, utiq; maxime mundum dilexit. Quod autem hoc fecit, attestatur euangelium quod dicit: Sic enim deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Nonne empti sumus precio magno: puta preciosissimo sanguine unigeniti filij eius, ut simus Dei, qui fuimus sub principe tenebrarum. Ait enim Alchoran, quod Adam à Deo preceptum minime operatus, ius mortale subiuit. Vnde totum genus humanum ob peccatum primi parentis spoliatum innocentia, quæ sola in regno coelorum locum habet, subditum principi huius mundi æternaliter damnatum, ad priuationem uisionis gloriæ dei, quæ mors est intellectualis naturæ, soluit debitum in morte unigeniti filij dei, qui pro omnibus ipsum ut Messiam & regem intellectualis uitæ recipientibus, mortuus est. Sic omnes in eius morte mortui satisfecerunt, & liberati sunt à seruitute principis mortis. Mors enim unigeniti, qui plus omnibus diligebatur à Deo, preciosissima: abunde ideo satisfecit, quia fuit mors pro nobis, eiusq; meritum præci.

Peccata diuide
re inter Deum et
homines.

Christi natiuitas.

Christus primogenitus pater
et unigenitus
Dei filius.

Christi mors
pro nobis, eiusq;
meritum
præci.

præcedentis dolorem mortis, ut ait propheta, quem omnes morientes ignorant. Quare dicit idem: Vere languores nostros ipse portauit. Et dum ad fidelem, fidei patrem Abraham respicimus, quantum ipse meruit, quia filium suum unigenitum Isaac ut deo placeret in mortem tradere uoluit, statim uidemus quid meruit Messias, seipsum in mortem tradens, ut deo placeret, in redemptione generis humani. Vide ineffabilem laudem dei patris, in eo quod filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Nonne meruit habere innumerabilem multitudinem filiorum & heredum regni sui celestis, quemadmodum Abraham? Et quid meruit IESVS realiter turpissima & dolorosissima morte mortuus, quæ omnes dolores morientium excedit? Certe quia uitam dedit, resurrectionem à mortuis meruit pro se & fratribus suis patri acquisitis: inter quos ipse est ut primogenitus, in multis fratribus principatum tenens. Nec est regnum intellectualium celorum æstimandum, ut est regnum huius mundi: quod dum plures habent, quilibet minus habet, sed dum idem sine defectu ab innumeris potest uideri & intelligi, ipsum regnum intellectuale ab innumeris intellectibus potest à quolibet in solidum possideri. Intellectualis est uita resurgentium, ut sciant & delectentur se uiuere. Quæ esset remuneratio fidelis pro deo morientis, si maneret in morte, aut si nesciret se uiuere? potius homo optat non esse, quam sine omni intellectu esse.

Sapientia. Quare non resurgit homo ad uitam intellectualem, nisi in sapientia, quæ est sapientia scientia, ut se sapiat & sciat uiuere. Sapientia autem quæ participatur in omnibus intellectum habentibus, in Messia magisterium habet. Participatione igitur illius magisterij, uiuit omnis in CHRISTO resurgens, quia ipse est resurrectio & uita, quæ appetitur. Iam uidet quisque zelosus, quantum opus reformationis humanæ naturæ excedit opus creationis, & quam sapienter omnia sunt ordinata. Sapientia autem quæ omnia sapientissime disposuit, tam circa mortem quam resurrectionem CHRISTI, licet nunquam CHRISTVM dereliquerit, non tamen mortua est, CHRISTO secundum humanitatem per separationem animæ et corporis mortuo, nec est alia sapientia quæ assumpsit IESVM hominem, quam illa sapientia patris dei creatoris per quam cuncta creauit, quam Alchoran, animam Dei nominare uidetur, cum dicat animas hominum participare tantum de anima dei, quantum ipsa sapientia relucet, sed anima CHRISTI plenitudini sapientiæ dei est unita. Ob hoc ait Alchoran, deum propriè animam suam CHRISTO dedisse: & ipsum illam ab utero matris habuisse, certis miraculis exemplificat. Loquebatur enim, ut ait, matri suæ in puncto natiuitatis, ipsam confortando. Respondit tunc pro ipsa, illa die cum consanguineis malum de matre suspicantibus. Loquebatur quando uoluit infantibus, sicut senibus: & luto formato, ut homo aut auis fieret. Et ita factum, Mahumet in doctrina sua & in Alchoran asserit. Sic locutus est cæco nato, ut uideret; leprosis, & alijs infirmis, ut sani essent; mortuis, ut uiuerent. Hæc & plura ex euangelio & Alchoran elici possunt: qui liber eum etiam sapientem asserit, dans ei idem nomen quod Deo, quem incomprehensibilem & sapientem sapissime affirmat. Si igitur fatetur CHRISTVM absolute sapientem, sicut & deum patrem, non erit alia sapientia patris creatoris, & alia CHRISTI. Sed pater creator per suam sapientiam, quæ CHRISTVS est, omnia operatur. Hæc est sapientia immarcescibilis, uitam dans omni intellectuali naturæ, quæ sine sapientia mortua est. Ideo ad illius apprehensionem, finis tendit creationis intellectualis naturæ: quam homo, nisi mediatore CHRISTO, in quo humana omnibus hominibus communis natura, sapientiæ superpremiæ indissolubiler unita est, attingere potest in sua propria natura humana, CHRISTO & sibi communi. Quare CHRISTVS est magister, habens

Regnum celorum ut æstimandum.

Sapientia.

Anima Dei.

Fabula ex Apocryphis.

Patris & Christi eadem sapientia.

habens doctrinam & uerbum uitæ intellectus nostri, reuelator omnium quæ in thesauro Dei continentur, ostensor patris, fontis sapientiæ & gloriæ eius. quæ ostensio, est receptio sapientiæ in se intellectualiter, uiuificans æternaliter ipsum, & faciens ipsum similem CHRISTO filio Dei, qui est in gloriâ Dei patris. Et hoc est esse foelicem, & regnare perpetue in cœlestibus summo gaudio beatitudinis. & hæc sunt promissa CHRISTI, omnibus ipsum recipientibus firmissima.

DE PARADISO Cap. XVIII.

Diceret Arabs aliquis: Remota sunt & multum distantia illa quæ de paradiso in Alchoran leguntur, & ea quæ euangelium promittit. Alchoran enim desideriorum omnium complementum credulis et legem seruantibus promittit, describitq; illa desideria quæ cōmuniter appetuntur per uoluptuosos; sed euangelium solum promittit intellectualem foelicitatem, quæ est in uisione intellectuali, & scientia, sapientiâ, & cognitione. Respondemus, semper nobis apparuisse, tantum inter paradisum Mahumet & CHRISTI interesse, quantum inter sensibilia & intellectualia; aut inter uisibilia, quæ sunt temporalia, & inuisibilia, quæ sunt æterna. Sic & de Alchoran & euangelio pariformiter. Sunt tamen qui allegant pro excusatione compositoris Alchoran, quomodo ipse rudes Arabes trahere uolebat, ut in unum creatorem crederent, qui dedit eis uiuere in hoc sæculo temporali, quod ille etiâ eis esset daturus, in sæculo futuro perpetuo uitam sine defectu, multo ista uita meliorem.

Quodq; ad hunc finem, ut in Alchoran legitur, plures similitudines introduxit, quas tamen nō exposuit, sed sapientibus illas notas reliquit. & nisi exempla sumpsisset ab hac uita sensibili prædicando futuræ uitæ iocunditatem, neque intellexissent, neq; moti fuissent propter promissa eis incognita. Ait enim Cap. 51. Crederentes & benefacientes pulcherrima loca paradisi possessuri, omne suum uelle perficient. Hocq; lucrum est maximum. Huiusmodi pollicitum, illis summam læticiam denunciat. Vnde uidetur unam conclusionem uelle prædicare, scilicet quod Deus est remunerator fidelium sibi seruientium, secundum spem & desideria seruientis: pro seruitute temporali temporalia assequetur, pro perpetuis perpetua, pro uoluptuosis uoluptuosa, pro intellectualibus seruiens intellectualia habebit. Sic enim dicit cap. 6. Deus omnium uota dinoscens, omniumq; diues, mundana quærentibus temporale, cœlestia petentibus atque cœlestibus summum bonum tribuit. Et Cap. lib. dicit: Studiose honorū huius sæculi dabimus illa, sed nullā in alio portionem habebit. Ideo ubi in primo cap. dicit bonos paradisum introire, ubi dulcissimas aquas, pomaq; multimoda, fructus uarios, et decētissimas ac mundissimas mulieres omneq; bonum in æternum possidebunt: aduertendum ad id quod dicit, omneq; bonum in æternum possidebunt: utiq; illud non est aliud quam Deus. tamen sensibilibus promissiones sapissime repetit, & demum in Cap. 64. dicit: Omnes itaq; sapientes timeant Deum, dantem omnibus credentibus sapientiam, suiq; noticiam. Et cap. 107. dicit, Paradisum apud Deum forientur. Et sæpe ponit similia, scilicet quod æterna uita, æternum gaudium, & beatitudo, sit remuneratio. Dicit etiâ in doctrinis, quod nulla futuri sæculi tradipossit similitudo. Ideo non uidetur finaliter, quod possit euangelio contradicere, quod paradisum intellectualium & sapientū, uisionem dei & eius sapientiæ seu CHRISTI asserit. Ideo Alchoran alibi, eos qui in inferno sunt, priuatos ait discretionē & sapientiâ. Etiam alibi, enumeratis omnibus quæ in hoc mundo uidentur, & quæ sæpe promittit paradisum intrantibus: addit, quod bona futuri sæculi his omnibus sunt meliora, quoniam istud seculum in comparatione ad illud futurum nihil sit. Vnde sicut per similitudinem cruciatus ignis sensibilis poenā

Christi præstantia.

Inter Mahumeti paradisum & Christum quanta distantia: item inter euangelium & Alchoran.

Alcorani scopus.

Futuri sæculi nulla tradisimilitudinem posse.

poenam eorum qui damnati sunt describit, ita per aquam & fontes vitam salu-
torum. Non tamen complete intellectualem foelicitatem describit, secundū A-
uicennam in metaphysica sua. Nam licet esset de lege Arabum, affirmat Machu-
met corporalem foelicitatem describere, & quod intellectualis, illa multo excel-
lentior, per sapientes melius describatur. Sed Alchoran licet minus extense, per-
fectam foelicitatem sapientum ponat in noticia Dei & sapientiae, quae est filius
Dei secundum praemissa; quemadmodum & euangelium ex CHRISTI perfe-
ctissima doctrina. Præterit enim iste mundus cum concupiscentijs suis. Illa uero
quæ futuri & perpetui mundi sunt, habent se ad ista huius mundi sicut perpe-
tuum ad corruptibile. Vnde noticia seu uisio Dei patris & sapientiae eius, pater
scit immortaliter intellectum, quia sapientia est immarcescibilis, ut liber sa-
pientiae docet.

INVECTIO CONTRA ALCHORAN.

Cap. XIX.

Aduerti dum legerem Alchoran, quomodo sapissime fit mentio de die tre-
amendi iudicii, paradiso, & inferno, & semper uarie & per similitudines.
Cum aliter id quod nunquam in conceptum hominis intrauit, describi non pos-
sit: nisi coniecturaliter ad sensibilia, quæ intelligibilium imagines existunt, &
quia ita uidi per uarias similitudines regnum coelorum signari in euangelio &
ueteri testamento, intra me admittere, posse illa, pia sequacium libri interpre-
tatione, excusari. Verum postquam legi ibidem, castitatem in uirgine Maria, &
in Ioanne Zachariae, & generaliter in omnibus laudari, & quod concubitus in
templis prohibetur, & lotio post ipsum præcipitur ante orationem ob eius foedi-
tatem, quodq; mundicie Deo grata sit, ac quod Deum uident boni, & cum ipso
sunt in paradiso, & quod Deus ipsos maxime amet, & eis id quod maximum est
retribuet, ac quod ipsum maximum, simpliciter non sit nisi gaudium sempiternū
& incorporeum: stupebam de eo quod saepe de puellis, & earum papillis, & be-
stiali concubitu in paradiso totiens replicauit, dicens Cap. 85. illam esse optimam
Dei remunerationem credentium; & uerecundabar illa turpia legere, intra me
dicens: Si Mahumet adscribit Deo hunc librum plenum turpitudine, aut si ipse
scribit & Deo auctoritatem tribuit, miror quomodo sapientes & casti uirtuteq;
præditi, Arabes, Mauri, Aegyptij, Persæ, Afri, & Turci, qui illius legis esse di-
cuntur, Mahumet pro propheta habeant, cuius uitam nemo sequi potest, qui ad
regnum coelorum anhelat, ubi non nubent, & similes angelis sunt, ut CHRISTVS
docuit. Nam tam turpia ita turpiter nemo loquitur, nisi plenus omni tali turpi-
tudine. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Et hoc uerū esse, patet ex Cap.
42. ubi dicit Deum uoluptates etiam illicitas alijs, iuxta prohibitionem quæ po-
nitur 7. Cap. Alchoran in fine, & uoluntarias quascunq; ei permisisse. & quod
iuramentum licitum factum per ipsum, ne adulteraretur cum Maria Christiana
Iacobina, præcepisset deleri. De quo loquitur Cap. 75. in principio, contra illa quæ
alibi de damnatione adulterorum & periurorum dicit. Ipse enim in Cap. 77. per
iueros, qui ob sui saluationem iurarunt, esse damnatos affirmat. Quomodo igitur
non ueretur Deum blasphemare, cui ascribit periurium præcepisse, ut adul-
terium continuaretur per ipsum? Probat & hoc plura quæ circa mulieres permi-
sit. Ut illud Cap. 3. Mulieres uobis subiectas penitus, pro modo uestro ubicun-
que uolueritis parate. Et Cap. 8. tot permittit uxores, quot quiuerit quisq; subi-
gare, seu castigare. Et cap. 9. sic dicit: Liber hic uobis coelitus missus, licitum atq;
tenendum hoc uobis statuit, ut pecunijs uestris castas mulieres eis præbendo du-
catis. Itaq; taliter uestris factis, quod deinceps placuerit, ruboris atq; timoris ex-
pertes

Auicenna de
Machumet te-
stimonium.

Sensibilia intel-
ligibilium ima-
gines.

Alchoran turpi-
tudine plenus.

Periurium cum
adulterio.

partes agite. Et si reperiatur David excessisse in numero uxorum, aut alios posita sanctos, hoc non excusat Mahumet, qui uia legis indulsit, quasi deo sic uolente, quod prius apud omnes prophetas & legislatores fuit inauditum. & est blasphemia, deo hoc imponere quod perfecte legi aduersatur. Et consideraui, quomodo legi in Alchoran Cap. LXXVI, sic præcepisse deum Mahumet: Vt te ueracem comprobes, non dic te nisi nuncium tantum esse. Idem in Cap. LXXVII. in principio per iuramentum deus affirmat, nuncium scilicet ad Arabes idololatrias. Et Cap. LXXVII. Tuæ quidē linguæ nullam facultatem indulsimus, nisi ut deum timentibus, nuncium gaudio plenum & castigamen incredulis nunciet. Et Cap. LXXXII, Dico, mihi nihil iniunctum est nisi solum Deū adorare, nec illi participem aestimare: cui me commendo, & ad ipsum redibo. Si hæc uera sunt, cur non seruauit: cur alijs sibi non iniunctum iniunxit? Cur cap. LXXVII, se doctorem gentium nominauit, qui secundum præmissa nuncius ad Arabes idololatrias fuit? Et si de his sibi non commissis intromittere nullatenus præsumpsit, dic Mahumet, cur loqueris contra euangelium & uetus testamentum, & nouam legem & librū docere tentasti, quasi hæc tibi commissa fuerint? Quando fateris tuæ linguæ non esse facultatem concessam, nisi ut nuncies deum timentibus nuncium gaudio plenum, & castigamen incredulis: in his facile tibi et cuique creditur. Hoc enim quisque dicere & nunciare potest, cum sit uerum. & a deo uero, omne est uerum, a deo te potestatem hæc dicendi habere, tibi & omnibus dicentibus facile credi potest. In alijs uero quomodo loqui præsumis, cum tibi non sit a deo nec iniunctum nec indultum? Et si dicis, cur tibi credam, quando deo non obedis? Vtique excusabilis es: nisi uarietatem immutabili deo, ut soles, tribuas, ut sic blasphemando euadas. omnipotens tamen deus inter omnia illa spurca & uana, & sapientibus etiam Arabum abominabilia, talia etiam inferi uoluit: in quibus euangelicus splendor sic lateret occultatus, quod sapientibus diligenti studio quesitus seipsum manifestaret. Tanta etenim est lux euangelica, quod sine ipsa nihil apparere potest uerum & clarum. Sed omne dictum & scriptum illa luce carens, quæ dicit: Ego sum lux mundi, illuminans omnem hominem uenientē in hunc mundum, ut qui sequitur me non ambulet in tenebris: est obscurum, inordinatum, tenebrosum, mortiferum, & intellectuuali naturæ abominabile, licet bestialitati & animalitati quæ est de hoc sensibili mundo sapida uideatur.

DE CRIBRATIONE ALCHORAN LIBRI
SECUNDI FINIS.

CRIBRATIONIS AL

CHORAN, D. NICOLAI DE CVSA
Cardinalis, Liber Tertius.

40 QVOD ALCHORAN FIDE VNIVS DEI SALVA
omnibus blanditur, CHRISTVM tamen præferendo.

C A P. III.

Portet ut qui Alchoran legit, aduertat, quomodo salua fide quæ est, non est deus nisi deus, nulli intendit contradicere. Ideo ita uariat ea, ubi dissensiones esse sciuit, ut quisque aliquid grati reperiat, cuiuscunque hæresis aut sectæ fuerit, puta sæpe dicit, quod inter mortem & resurrectionem cuiusque, uix hora inter sit, ne de statu animarum ante iudiciū opus sit dubitare. Tamen etiam

F interferit

Alchoran ad omnium hæreses & sectas accommodatum.

Mahumet tantum nuncius.

Euangelij lux.

interferit aliquas in amoeno loco fontibus referto, medio tempore locari, ut de
 CHRISTO & uirgine Maria cap. XXXII. scribit, & iustis ob deū interemptis,
 quos uiuere in deo asserit. Sic etiam dicit, aliquas usq; in diem iudicii igne crucia-
 ri, eodem cap. XXXII, licet nullas dicit in paradiso uel inferno ante sententiam
 iudicis in die finali reperiri. Hæc ita ambigüe scribit, quod contrarias doctrinas
 hæreticorum & recte sentientiū de animabus defunctorum ante iudicium foue-
 re uideatur: sic nititur in omnibus facere opinionibus. Nam de regno cœlorum
 non dicit quicquā, sed de paradiso sæpissime loquitur, ac si de paradiso terrestri
 intenderet, & quod ad locum unde eiectus fuit Adam, homo post diem iudicii fu-
 delis & meritis restituatur, ibi perpetuo mansurus. Tamen ne Christianorū pa-
 radisum, scilicet regnum cœlorum negligere uideatur, duas ponit in certo loco
 paradisos, & gradus in ea plures, & in paradiso aliquando illa reperiri affirmat,
 quæ Christiani credunt in regno cœlorū haberi, scilicet uitam æternam. Sic dicit
 cap. XXV. Res mundana cito, diuina nunquā peribit. secundum optimum mo-
 dum suorū operum quemq; deus remunerabit, uitam tribuens æternam, siue uir
 fuerit, siue mulier. Ecce æterna uita est diuina, quæ in regno dei cœli habetur, &
 per Christianos expectatur. Sic etiam dicit cap. XVII. Tandem omnes observa-
 tores diuinorum præceptorum, plenum gaudium atq; perpetuū sortientur. Hoc
 autem non potest esse, nisi apud deū qui habitat in cœlis. Dicit etiam cap. XXVI.
 bonos assequi paradisum, ubi de diuina substantia eis tribuetur. ita facit de cun-
 ctis. Vnde allegat deum eodem cap. XXV. sibi sic dixisse: Hunc librum non alia
 de causa tibi commisi, nisi ut hominibus suas contrarietates exponas. Iterū in eo-
 dem Cap. loquitur: Te misimus, ut ipsius Abrahæ legem sequaris, nusq; digre-
 diens, ne sis incredulus. Sabbatū quidem custodiam non iniungimus, quia inerat
 contrarietas atq; dissensio, quas deus futurus iudex discutiet. Et alibi illum alijs
 præfert, qui credit prophetis, & inter eos non discutit. ut Cap. IIII. circa finem: et
 Cap. X. sic dicens: Deo suisq; legatis inobedientibus, & inter eos discutere uolen-
 tibus, seq; parti, non toti, sicq; rectam uisā assequi putando credere consentientibus,
 uelut ipsius ueritatis incredulis, malum atq; contemptum ingeremus: credenti-
 bus autem prædictis, nec inter eos discutientibus, mercedem innumerā pijs ue-
 niæ largitor deus tribuet. Ecce quomodo in contrarietate & discordia cuiuslibet le-
 gato dei dicit credendum. ita quod nullius opinio particulariter sit sumenda, imò
 discussio ad Deum in iudicio remittenda. Hoc modo sæpissime loquitur, dubia le-
 gū et prophetarum ad illum diem ueritatis esse remittenda. Sed quia dicit successi-
 siue & pedetentim Alchoran uenisse, ut cap. XXVI. ait, Ideo est considerandum
 ante hoc cap. XI. scilicet cap. III. discussionem inter prophetas factam, & CHRIS-
 tum in dubijs. STVS ibi legitur omnibus suprapositus, quare in dubijs CHRISTO standum: qui
 dicebat se non uenisse soluere legem, sed adimplere: ac quod omnia quæ scripta
 erant in lege & prophetis, de eo fuerunt. Vnde cum CHRISTVS sit finis & con-
 clusio legis & prophetarum omnium, qui prophetarunt aut prophetabunt, quan-
 do eius de terminationi statur, omnium prophetarum discussioni statur.

QVOD MACHVMET IGNORAVIT QVID

agendum & sentiendum, & nil firmiter assertum
 reliquit. Cap. II.

“ QVOD ipse autem Mahumet non sit primus, fatetur cap. LV. dicens: Ego
 “ non sum primus nuncius, nec scio quid mihi seu uobis gerendum sit. di-
 “ uina mandata tamen explanabo: quæ licet ibi sint, hocq; testificent, plures filio-
 “ rum Israël credentes illis, uos minime creditis. Ecce qualis est Machumet pro-
 pheta, ignorans quid sibi gerendum, & alijs: nisi ea quæ prius præcepta fuerunt
 allegans

allegans pro se Iudæos in testes, scilicet ipsum diuina priora præcepta testamenti explanare. Dicit etiam, eos qui præcepta Moyſi ſequuntur, aſſequi beatitudinē.

Aliquando autem Iudæos omnes damnat: quia reſurrectionem non credunt, CHRISTVM non accipiunt. Sic Chriſtianos, CHRISTVM ſequentes, ſaluos dicit. Alibi uerò tam Iudæos quàm Chriſtianos, quia utriq; Deo filium tribuunt, incredulos ait. Licet de Iudæis hoc non ſit uerum, quod deo filium tribuant. Omnes autem incredulos ſapiffime damnatos affirmat. Sic Cap. XLIX. dicit: Fir-

matum eſt Dei uerbum ſuper incredulos, quoniam perpetuum ignem inibunt. Sed Cap. LI. dicit: Incredulos forſan deus omnes confundet, forſan multis ue-

niam dabit. Sapiffime etiam dicit, omnes animas redire ad corpora in reſurre-
ctione. In Cap. XVI. dicit ſic: Morientibus, mortis hora, cæteris hora ſopitio-

nis Deus animas extrahit: quibuſdam reddens eis ad horam ſcitam, quibuſdam nunquam: omnia pro ſuo uelle faciens, quod mirandum eſt ſapientibus. Alibi

angelos dicit animas e corporibus extrahere. Sic reſurrectionem generalem, quā penē in omni Capite repetit, in dubio dimittit, quando ait: quibuſdā animas extractas nunquam reddere. Ob hoc nihil certi apud ipſum manet, niſi quod u-

nus eſt deus creator uniuerſi. Ideò ſolum fidem unius Dei ſapiffime aſſerit, de neceſſitate ſalutis. Et demum etiam de hoc dubitans, reſoluit omnem neceſſita-

tatem ad hæc uerba: Non eſt Deus niſi Deus, & Mahumet eſt nuncius eius. Et addunt ſui, magnus. Deſi nemo dicit paruum, quia magnitudinis eius non eſt fi-

nis. Nec quiſquā dicit hoc falſum, ſcilicet quod Deus ſit Deus. Etia idololatra plures deos colens, hoc uerum fateatur. Deum ſcilicet eſſe Deum, quia per ſe no-

tum. Nullus igitur incredulus nec fuit, nec erit. Sed quod addit, & Mahumet eſt nuncius eius: ſi intelligitur quod ſit nuncius ueritatis, ſcilicet illius propositio-

nis per ſe notæ, non eſt magnum. Semper enim uerum fuit de eo & quocunq; alio, uerum nuncium eſſe, qui hoc nunciaret. Aliter autem hoc credere, ſcilicet q

Mahumet ſit nuncius dei, non poteſt eſſe neceſſitatis. Nam fuit tempus in quo hoc fuit ueriſſimum, ſcilicet non eſt deus niſi deus: & falſum fuit, quod Mahu-

met fuit nuncius eius, quia nondum natus erat. Si igitur tunc per fidem illam, Non eſt Deus niſi Deus, ſaluabantur hoc credentes: ita neceſſario omnes omni

tempore, hoc tantum credentes, nec tempore eius erat neceſſarium, quod omnes ſaluandi crederent Mahumet nuncium dei, cum ipſe fateatur ſe nuncium

ad Arabes & ſuam nationem miſſum. Neq; Arabes tenebantur ei credere quod eſſet nuncius Dei ad eos, quando non uenit cum miraculis & uirtutibus talibus,

quæ in ipſo dei uerbum eſſe teſtificarentur. Sed cum ſine poteſtate miraculorum compareret, & communem peccatorum uitam ageret, fuiſſetq; idololatra, ut aliq

Venerem colens: non mirum ſi ei oppoſuerunt, quomodo per aliquem deorum offeſus, ut ſe uindicaret, ſe nuncium dei finxiſſet, ut Cap. XX. Alchoran. Alibi

Cap. XXX. opponebant ei, quomodo ipſe homo eis ſimilis eſſet, cum arte magi eos accelliſſet. Cuius uolumen, uel ſomnium uel fictitium eſſet. Et talia multa

per ipſum allegantes, quæ non potuit aliter ſoluere, niſi quod Cap. XXI. dixit: Inquit, ſi diuinis cum uirtutibus adueniſſet, nonne teſtimonium de prio-

ribus libris attulimus? Ecce adducit in teſtimonium priores libros, ſcilicet euan- gelium & teſtamentum. Dicit enim Cap. XVII. Quod mentio de eo fiat, & nomi-

netur in teſtamento & euangelio. Et Cap. LXX. dicit CHRISTVM prædiſſe: Nuncium poſt me uenturum Mahumet nomine denunciatio, quem mendaciter

magum dicent. Ecce omne teſtimonium, quod Mahumet ſit nuncius dei, Sed cum penitus ſit falſum, conſtat nihil uerum manere, niſi hoc ſolum, non eſt deus niſi deus.

Mahumet
qualis prophe-
ta.

Alcoran ſæpe
ſibi contraria
dicere.

“

“

“

De deo ſolum
certa Alcorani
aſſertio.

Mahumet,
quomodo Dei
nuncius.

Mahumeti nul-
la miracula.

Postquam Mahumet uidit se deficere in ueritate, & mendacia quæ ex testa-
mento & euangelio allegabat, rudī ignorantī populo non posse diu occulta
ri, Christianis & Iudæis hoc uerum negantibus, cum nec in ambobus nec in altero
librorum allegatorum mentio fiat aut nominetur Machumet, ad arma se tran-
silit, & populo dixit: Iussit deus gentes me gladio expugnare, donec testificen-
tur, quod non est Deus nisi deus, & quod ego sum nuncius eius. Quod si hoc fece-
rint, confestim saluabunt sanguinem & pecuniam suam. Terrore igitur percussī
multi mandato paruerunt, & salui facti sunt à sanguinis effusione, & rapina, &
nominabantur saluati seu Musselmanni. Et attende, quomodo sæpe se solum na-
tium Arabum nuncium, qui prius prophetam non habuerunt, asserit. Deinde
generaliter dicit in cap. Prophetarū, deum dicere: Non misimus te nisi ad uniuersam
gentem: in hoc, ut in alijs, contradictionem Deo suo tribuens. Et demum
postquam multi accesserunt, dimisso quod esset nuncius Dei, fecit præconisari.
Quicumque dixerit, non est deus nisi Deus, intrabit paradysum. Et ut Arabes ser-
uare dicuntur, tunc intentio Machumet erat, confessionem faciens paradysum
intrare, etiam si fornicatus, latrocinatus, & alia peccata fecisset, quia fides
saluaret. Deposuit igitur mandato Dei sui Capite LXXI. de titulo lega-
tionis nomen Dei. Sic enim ibi scribitur: Ut uerax comproberis, non te nisi nun-
cium tantum dicas. Sic Machumet, qui se dei nuncium nominauit, reprehensive
à Deo suo, se solum nuncium dicere debet. Et quia non est illi uisum quod conue-
niret intentioni præconisare, non est Deus nisi deus, & Machumet nuncius: ideo
dimisit totum de nuncio. Sic ad eos uenientes, per eleuationem unius digiti pro-
fessionem unius dei faciunt, quod dicunt sufficere. Est igitur ultima resolutio pro-
bationis omnium quæ in Alchoran leguntur, gladius. Sic enim in Cap. propheta-
rum, in Alchoran scribitur de Machumet: Dixisti somnia, & blasphemias cō-
cinnasti, uel forte poetizas. Venias saltem cum miraculo uno, quemadmodum
nuncij priores. Respondit: Destruimus, inquit deus, ciuitates ante eos quæ nō
crediderunt. Nec etiam uos miraculis crederetis, nisi per gladium. More suo
Deum iussisse dicens, uiolentiam hominibus inferri. Faciens Deum, quem sæ-
pissime scribit coactionem & uiolentiam talem sibi inhibuisse, mutabilem, ua-
rium, & mendacem. De quo post hoc subiungitur.

QVOD DEVS ALCHORAN, VIDEATVR DEVS
absolutus: & Deus alius, de quo loquitur, rebus sit immersus.

Cap. IIII.

Nunc inquiramus quis sit deus Alchoran. Nam ait sic Deus Mahumet cap.
XXIII. Nos item hominem de terra & luto (diabolo prius ex igne pesti-
fero creato) plasmauimus: cū me plasmaturū hominem de luto, & eidem animæ
meæ portionem insufflaturū, angelis intimaui. Et Cap. XXVI. Perquirentibus
cuius sit anima, dic, dei, qui tibi nō nisi paucā inde sapientiā tribuit. Et XXX. cap.
ubi de Ioanne Zachariæ loquitur, dicit deus, quod animā suā uentri matris in-
sufflauit, & illā filiūq; suū manifestū miraculū fecit. Cap. XXXI. ait: Deus homi-
nem de luto plasmauit, posterosq; suos ex humore fragili, eidemq; de suo spiritu
insufflans. Et Cap. XLVII. Deus dixit angelis, se facturum hominem de luto.
Illi itaq; q̄ optime cōposito, de nostro spiritu insufflauimus, eidemq; iussu nostro
præter Beelzebub recedentem & incredulū omnes angeli se humiliabant. Qui
quæsitus cur in deum insurgeret, nolens se humiliare, respondit: Ego quidē ig-
neus,

neus, illo luto melior sum. Et Cap. xxvi. dicit Deus: *Credientibus, hocque pro-*
merentibus, cū eorū facta mihi grata, paradisum tribuā, his & illis de diuina sub-
stantia, quæ minime parua est, largiturus. Ex his patet, quomodo deus qui in Al-
 coran loquitur, nominat aliū deū. Dicit em̄: Dic quod sit dei, non nostri, uel mei.
 Si igitur deus qui loquitur in Alcoran, est deus deorū, & deus de quo loquitur
 est alius deus, cuius dicit esse animā, & qui animā suā distribuit hominibus, & di-
 uidit suā diuinā substantiā sibi gratis, & suū spiritū insufflat in uentres pregnan-
 tium, utiq; deus Alchoran est absolutus & imparticipabilis. Et Deus de quo ille
 deus loquitur, est immersus rebus & diuisibilis: igitur & corporalis. Et ita cum
 10 omnis anima mortē gustabit, ut dicitur in Alchoran Cap. xxxviii. Et anima
 sit ipsius quæ est, & omnium, ipse mortalis est. Sic angeli & demones corporeæ
 & igneæ naturæ erunt. Et si deus habet animam, & homines, igitur & angeli: ut
 fateatur Cap. xlv. Et ita anima angelorum est anima dei, ipsis communicata: &
 deus ille, erit naturæ creaturarum: & omnes creaturæ rationales, erunt naturæ
 illius dei, cū in ipsis natura illa dei sit contracta: & ita erit forma cuiusq; & pars
 compositi, dans esse cuilibet. & nō est ille deus creator qui ex nihilo creat, sed ex
 seipso omnia format: ita est hyle, seu materia. Sicut enim ex sua anima animas,
 & suo spiritu spiritus: ita ex suo corpore corpora, & suo esse omnia quæ sunt, &
 ex suis alis alas angelorum, unī duas, alteri quatuor, ut quodam loco Alcoran de
 20 illis alis dicit. Verum si dicis animam esse dei summi & creatoris unīci, & quod
 deus ille in Alcoran loquens, dicens quod anima sit dei, loquatur de se deo, scili-
 cet unico omniū creatore, tunc anima eius erit etiam deus, cum nihil sit Dei nisi
 deus. Igitur omnis creatura formæ intellectiue, erit deus & creatura: deus secun-
 dum spiritū seu formam, & creatura secundum corpus in unitate hypostatica.
 Et cum CHRISTVS habeat animam dei non secundum portionem aliquam, nec
 appropriatē, sed propriē: utiq; ipse erit propriē deus & creatura: hoc est, plenus
 & perfectus deus, sicut plenus & perfectus homo. Non sic aliæ creaturæ rationa-
 les, quoniam in illis anima Dei est partialiter, imperfecte, & impropriē. Ideo nō
 dicuntur propriē deus & creatura, sed impropriē sic dici possent, solus uero CHRI-
 30 STVS propriē. Hoc quidem necesse est fateri, qui Alchorā acceptat. Vnde patet,
 quod CHRISTVS est perfectio absoluta intellectualium creaturarū, de cuius ple-
 nitudine omnes participant. In CHRISTO igitur capite, omnis creaturæ est per-
 fectio, quæ nec potest esse maior nec minor. Quia est omne id quod esse potest.
 In alijs autem creaturis, est perfectio, quæ potest esse maior & minor. Est enim
 CHRISTVS, ut ualor auri in auro puro: & aliæ creaturæ intellectuales, ut ualor
 auri in alijs metallis, quorum unum plus habet de ualore auri, & aliud minus.

Q U O D D E U S A L C H O R A N V I D E A T U R M I

nor omnibus rebus, & seruus Mahumet, atq; eius conceptus.

Cap. V.

40 S Ed quomodo hoc stabit, quando Deus Alcoran iurat per dominum orientis
 & occidentis? Per hoc enim apparet, quod Deus qui loquitur in Alchoran,
 recognoscat aliū deum superiorem se, & dominū orientis & occidentis se ma-
 iorem. Non erit igitur deus supremus & absolutus. Imō iurat per calamum, fi-
 cum, culicem, & multa similia quæ sunt creaturæ. Deus enim testamenti & euan-
 gelij non reperitur sic iurasse, sed solum, per semetipsum, cum maiorem non ha-
 beat: nec mutauit modum iurandi, cū sit deus constans absq; mutatione. Iste autē
 deus Alchoran, cum per uiles iuret creaturas, & nūc per illas, postea per alias, in-
 constans & uarians, erit minor omni creatura. Fit enim confirmatio dicti per ue-
 50 riorē

“

“

“

Deus Alcoran
 alius à Deo re/
 bus immerso.

Alcoran deus
 instar materiæ

In Christo om/
 nis creatura
 perfectio.

Deum Alcora-
 ni iurare etiam
 per uiles creatu-
 ras.

Alcorani deus
seruus Machu-
meti.

raciorem et maiorem, per quem iuratur, & qui in testem adducitur, ut dicto fides
detur. Item adhuc si aduertitur ad Cap. XLII. Deus Alchoran seruus est Machu-
met. Ipse enim & angeli pro Machumet orant. Loquitur deus, quæcumq; ipse
Mahumet loqui uerecundatur. Mediator est inter multi res Mahumet et ipsum,
fruiendo ardori immundissimæ concupiscentiæ eius, dispensando ob hoc con-
tra iuramentum licitum, & leges atq; promissa, ut suæ uoluntati complaceret: as-
sumens in se uerecundiam & culpam atq; peccata, ut Mahumet ipse nec famam
nec reputationem perdat. Ecce quomodo Mahumet fecit deum seruum suum:
& hoc undiq; constat. Nam cum Cap. XLVIII. de se Machumet dicat: Dei

» mandatum est, quod ipsum in uocem corde puro, legem missam imitando creden-
» tium primus existam. Aliter graue malum subibo. Deum itaque, legemque

» suam constanter imitor. Et LV. Cap. de se dicit: Ego uero credentium & deu-
» uotorum primus. Quomodo ista compatiuntur se cum eo quod tu dicis, te non

Machumet de
seipso loqui dis-
fidentia.

seruare nec legem nec licitum iuramentum, quia Deus inhiuit tibi ne seruares,
quando immundum cor tuum uoluptatē carnis legi & sacramento prætulit, tu
introducis deum tibi sic mandasse: quomodo es tu credentium & deuotorū pri-
mus, qui alibi Moysen primum affirmas: fuisse ab initio peccator, & peccare nō
cessasti, & mortuus es in domo unius mulieris tuæ, post innumeras sanguinis ef-
fusiones, prædas, stupra, & pauperum oppressiones. Si deus tibi iniunxit, ut uirū
iustum Abraham sequaris, si es ultimus prophetarū ut asseris, quomodo es pri-
mus credentium & deuotorum? Non est igitur deus Alchoran ille deus magnus,
cui omnis rationalis creatura credere debet, quia omnium creator, sed est Deus

Alcorani ora-
cula nihil aliud
quam cōceptus
Mahumeti.

tuus, qui per te loquitur ea quæ tu concipis. Omne igitur quod in Alchoran re-
peritur deum dixisse, si est uerum aut falsum, non nisi conceptui Mahumet ascri-
bi debet. Et quia multa scripsit aut scribi fecit, quæ à Sergio & Baheira atq; suis
socijs Iudæis audiuit, & non intellexit, sicut forte nec illi qui ei retulerūt, ideo ipse
non omnia intellexit, & soli deo ascribit intelligentiam Alchoran. Qui ut Cap.
LXXXII. legitur illi iniunxit, ut iugiter & deuote etiam de nocte Alchoran le-
geret: quod tamen contradicit illi dicto, quod legendi scribendiq; sit inscius, 20
libi in Alchoran posito.

Q U O D M A H U M E T T E M E R E C O N -
tra Dei præcepta CHRISTVM in Christianis
persequitur. Cap. VI.

Ad fidem nemo
cogendus, etiam
iuxta præceptū
Alcorani.

» A dhuc dicito: Postquam deus toties tibi dixit, uim nequaquam propter le-
» ges inferas, in Cap. IIII. & Cap. XV. Ab incredulis quidem, nil mali seu
» contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inscitiam de Deo male loquan-
» tur (cuique namque gentium sua sibi placita, formosaq; uideri fecimus) recedet
» ad Deum autem cum redierint, opera sua Deo pandente cognoscent. Et Capite
» decimonono dicitur: quod non sunt gentes cogendæ ad fidem. Quia nisi Deo 40
» uolente nemo credere poterit, qui malos & indiscretos in sua sorditie dimittit.
» Ibi de hoc plura. Et Capite quinquagesimonono: Nullam illis castigando uim
» inferas, sed tantum illis Alchoran explana. Et in alijs pluribus locis. Quomo-
» do, inquam, contra Deum tuum qui tibi hæc suasit, præsumis dicere, Deum præ-
» cepisse ut incredulos capias, interficias, & spolies, cogas credere, aut tributum
» selueres Deo magnam facis iniuriam & contumeliam, apud quem coacta ser-
» uitia, uitia sunt. Idcirco uult seruitores ex sua libera electione, sibi fideles & credu-
» los. Tu dicis Capite decimonono, Deum tibi dixisse: Contradicentibus dicito,
» ut sibi

ut sibi sua sint negocia, tibi tua. Non dicit, quod uolentiam eis inferas. Alibi
ais, tales contradictiones Iudaorum, Christianorum, & aliorum in die ultima
diffiniri. alibi introducis Deum, te laudantem de pietate & mansuetudine. Quo-
modo te alium facto manifestas, & Dei testimonium falsificas? quid est hoc quod
deum tuum toties sibi ipsi facis aduersari, quoties tu sententiam mutasti? In cap.
xxv. ais: Post fidem habitam, incredulus uero coactioneque factus, fidem legemque
corde suo retinens, non damnabitur, sed hac sponte faciens. Scis enim Christia-
nos fidem unius Dei habere sine particeps seu alio Deo, & ideo secundum te cre-
duli sunt. Ideo & si coacti tibi uideantur consentire, corde tamen Christiani ma-
nent, & tecum non damnabuntur. Cur CHRISTO in Christianis intantum ad-
uersaris, quod eos persequeris, quos non negas in sua lege saluari? Fuerunt Chri-
stiani ante te, & CHRISTVS possedit in suis fidelibus huius mundi magnam
partem, constantissima obedientia usque ad mortem infinitorum Dei martyrum.
Cur persequuntur tui sequaces CHRISTVM, ut auferant acquisitum populum?
Confortamur autem per euangelium, cui post tot approbationes iniuriaris. Vbi
ait CHRISTVS: Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam
ipsum est regnum coelorum. Beati estis, cum maledixerint uobis homines, &
persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum uos, mentientes pro-
pter me. Gaudete & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in coelis. Sic e-
nim persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante uos. Ecce hac est consolatio no-
stra, in omni tribulatione & angustia nostra. Quoniam de morte transferimur
ad uitam aeternam.

QVOD MAHV MET CREDIT, DEI

praesentiam necessitare ad omnia quae aguntur.

Cap. VII.

A Dhuc dic Machumet, Cur Christianos persequeris? Si ais, propter pecca-
tum: Responde, si tu credis coactione quem uolentari posse ut fiat bonus,
cur tunc nono Capite dicis, Deum criminalia peccata nequaquam condonare,
sed minora? Et Capite duodecimo habetur: Homines prauos ad uiam rectam
Deus minime dirigit. Et cur ais decimonono Capite, Deum dixisse: Dei uerax
est uerbum, quod incredulos nunquam conuertendos affirmat. Et Cap. quadra-
gesimonono: A Deo deductus in errorem nunquam dirigitur. Et Cap. Lxvi.
Nullum animabus uestris nocumentum in terra perpetrabitis, nisi quod ante uestri
creationem in libro praenotatum fuit a Deo cuncta complectente. Nonne ista cla-
re ostendunt, non posse malos per te in uiam rectam dirigi, cum nec deus illos di-
rigat? Dicis tamen saepe contrarium istis, ut in omnibus facis. Qui enim sunt tui
sequaces, intelligunt te uelle, quod omnia quae homo facit, ideo facit, quia sic
Deus faciendum praenotauit, non solum quod Deus omnia futura praeuiderit,
sed quod praeuisio necessitet. Quod est penitus erroneum, & tollere omnes le-
ges & iudicia, praemia & poenas. Sed quia deus in aeternitate omnia uidet simul,
quae sunt in tempore successiua, tunc simul uidet natiuitatem & mortem, & o-
mnem hominis intermedium cursum. Et hac uisio non necessitat. Sicut
cum te uideo cadere, non cadis, ideo quia te uideo cadentem, sed quia tu ca-
dis, te uideo cadentem. Videt igitur Deus omnia, & quaecumque agit homo,
in aeternitate sciens cuncta, iudicium iustum faciens secundum opera bona
& mala, quae homo in tempore facit, & apud ipsum aeternaliter praesentia
sunt.

Martyrium co-
stantia, & co-
rundem per-
Christum con-
firmatio.

Incredulos
non conuerti a
Deo iuxta Al-
coran.

Alcorani diffi-
cultas & con-
tradictiones.

sunt. Adhuc dicto: Quid uis ut faciat credulus, quem ad Alchoran remitte-
tis, cum nemo (ut dicis) ipsum intelligat nisi solus deus, & sapientes diuinam sci-
entiam habentes? Et huius contrarium etiam asseris, scilicet Alchorā, clarum &
facilem. Quis ista capiet? Et ita omnia inuoluīs per contradictiones & uarieta-
tes, quod argumentum illud quod pro Alchoran facis Cap. 1X. concludit. Ais e-
nim: Nisi dei esset, contrarietates multas contineret. Ideo cum sibi ipsi toties con-
tradicat, utiq; ex Deo esse non potest.

Q V O D F I N I S O P E R I S M A H V M E T

fuit sui exaltatio. Cap. VIII.

Machumeti
scopus in Alco-
ran.

Sed uisus es mihi ô Mahumet, pretextu religionis, dominandi potētatū qua-
siisse: omnia enim in gladium resoluis, & gladio saltem ad tributum perueni-
re. Persuasisti quemlibet in sua lege saluari posse, ac quod deus fidelium constan-
tiam diligit, uariantes uerò nequaquam. Deinde accipis gladium, quasi illos uel-
lis ad ueritatem compellere, quos animasti constantes manere. Sed das optionē
ipsis, ut uel uariant, uel tributum soluant. Quis non intelligit finem tuæ religio-
nis, zelum & ritum tuæ legis tantum ad hoc tendere, ut domineris? Tributo e-
nim, quis deo & tibi satisfacit. Non erat alia intentio tua, quàm quod Deo & reli-
gione medijs magnus esses. Nunquā credidisti ea uera, quæ fingis Dei præcep-
ta: quia non seruasti ea. Nonne deum facis asserere in Alcoran, Christianos tuos
meliores amicos quàm Iudæos? Et alibi persecutionem, quam quidam in Chri-
stianos exercuerunt, detestaris: dicens, quomodo Deus confortauit eos. Capite
XXXIX. In principio à gentibus in terra propinqua pessimaq; Christiani super-
rati, post nouem annos earum uictores per deum, cuius sunt prima postremaq;
mandata, facti sunt. Ex illis non uidetur, te aliquibus inimicitijs seu legis tuæ ra-
tione Christianos illos persequi, sed solo dominandi appetitu uim ipsis intulisti,
& tuis successoribus tale exemplum reliquisti, utique pessimum ualde. Eundem
enim dominandi animum habentes, ubiq; Christianos persequuntur. Sed Chri-
stiani dei dono, demum suos uictores superabunt.

Christianos Iu-
dæis præferri
in Alcoran.

Q V O D M A H V M E T N V N C S C R I B A T C H R I

stum Deum & hominem, nunc hominem tantum, sic nunc singularem Deum,
nunc pluralem. Cap. IX.

Miraculorum
diuinitas.

DE CHRISTO etiam sæpe Alchoran talia dicit, quæ ipsum diuinæ naturæ
confortem concludunt. Nam fundamentum ponit, miracula diuina esse:
CHRISTVM autem miracula super omnes fecisse approbat. Et non solum illa
quæ in euangelio continentur affirmat, sed etiam quæ in alijs libris (qui quoniā
occulti sunt ob auctoris innoticiam, Apocryphi nominantur) allegat, ut est de
creatione auium uiuarum ex luto, & pleraq; alia, quæ CHRISTVM diuinæ na-
turæ fuisse concludunt. Habere enim generalem omnium miraculorum potesta-
tem diuinum est. Sic enim IESVS se Messiam probauit, quando Ioannes Zacha-
riæ ex uinculis duos ad ipsum misit, interrogando: Tu es qui uenturus es, scilicet
la. Messias? an alium expectamus? respondit IESVS: Euntes renunciate Ioanni,
quæ audistis & uidistis. Cæci uident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi
audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur, & beatus qui non fuerit
scandalizatus in me. Ecce quomodo IESVS respondit, per opera, se ipsum esse
illum Messiam expectatum, quem Ioannes his auditis non hæsitaret Dei fi-
lium esse, cui spiritus sanctus in Iordane testimonium perhibuit. Sic etiam
Alchoran ipsum ad consortium diuinæ naturæ nititur eleuare, quando di-
cit, omnibus prophetis quantumcunque Deo familiaribus & proximis,
CHRISTVM

Christi miracu-
la.

CHRISTVM supraponi. Vtq; qui etiam altissimis prophetis supraponitur, inter illum & diuinam naturam nihil mediat, cum nullus eo proximior Deo dari possit. Dicit etiam Alchoran, deum bonos homines inhabitare, & CHRISTVM maxime bonum, seu optimum omnium asserit. Ipsum igitur deus maxime inhabitat, ita quod perfectissime cum omni plenitudine, adeo quod natura humana est diuinæ naturæ ipsum inhabitantis summo gradu unionis unita, quam hypostaticam siue personalem uocamus; uti in homine corpus unitur animæ, seu animalis natura unitur intellectuali naturæ. Quapropter inter naturam humanam & diuinam, ipse CHRISTVS est mediator, & talis, quod sicut inter ipsum & homines nihil mediare potest propter identitatem naturæ humanæ ipsius & omnium hominum, ita etiam inter ipsum & deum nihil mediare potest, propter identitatem naturæ diuinæ dei & ipsius. Et quamuis Alchoran talia de CHRISTO dicat, per quæ sapientes ista facile elicere possunt; tamen alibi uariat, & illa de CHRISTO dicit, quæ uidentur in CHRISTO consortium diuinæ naturæ negare. Quando ait, Mariam uirginem eius ueram matrem, & ipsum cum matre usum fuisse humanis cibis & comestilibus; cum tamen alibi ponat, quod deus nihil comedat, & dicat etiam, quod deus sit CHRISTI dominus & superior, qui eum & matrem posset si uellet annihilare, sicut alias creaturas; & quod non sit nec Deus, nec filius dei, nec concurrens aut particeps. Et talia dicit, quæ prioribus dissona uidentur: quæ tamen si sibi ipsis non contradicunt, necesse est ut intelligantur modo quo præmisimus, scilicet CHRISTVM non esse alium deum, licet eiusdem diuinæ naturæ cum omnium creatore. Sic & de unitate Dei sapissime repetit, unum solum deum creatorem esse; & tamen pluries in opere creationis, & alijs in Alchoran loquitur diuinitas pluraliter, scilicet, Nos creauimus hominem. Quæ tamen singularitas & pluralitas si sibi etiam non contradicunt, intelligere oportet ut prædiximus, scilicet quod trinitas seu pluralitas quæ exprimitur per Nos creauimus, non sit in numero seu in plurali numero affirmanda, sed in singulari quæ est unitas. Pluralitas enim, etiam apud Grammaticos non est pluralis numeri, quia singularis unitas. Ita etiam apud theologum, pluralitas est in unitate simplicissimæ diuinæ naturæ. Et ideo non est nisi ipsa singularis & una deitas, quæ Deus: quemadmodum breuiter in præcedentibus tetigimus. Et hoc uidetur dici in Alchoran, XXXII, Cap. in fine. Inhibet enim ibi inuocationem alterius dei, dicens: Quia apud Deum solum, totus est illius numerus.

QVOD MACHV MET CONTINVE

uariat, ut in exemplis. Cap. X.

Dicit in Cap. septem dormientium, quo modo quisq; in secretis & occultis dicere potest quid sibi uidebitur, quasi in hoc non sit reprehensibilis. Ideo in recitatione opinionum diuersarum, etiam contrariarum, modo unam, postea aliam amplecti uidetur. Omnia autem reputat occulta, in quibus propheta & eorum libri eis (ut asseritur) dati non concordant: præceptis à deo datis cuilibet separatim exceptis. Nam illa obseruari debere per eos quibus facta sunt, fatetur. In eo autem in quo concordant omnes propheta secundum ipsum, à propheta Abraham incipiendo usq; ad ipsum, est fides unius dei creatoris, iudicis in die resurrectionis, quam resoluit in uerba ista: Non est deus nisi deus. Sine qua fide, ut asserit, nemo saluatur. Quod si quis simpliciter sic crediderit, & legem sibi datam per prophetam seruauerit, paradysum possidebit, si non crediderit, nisi deus ueniat largitor indulserit, condemnabitur æternaliter; si uero crediderit, & præcepta legis non seruauerit, impoenitensque fuerit, condemnabitur. poenitens uero

Alchorani de
Christo testimo
nia.

Christus eiusdē
naturæ cum
Deo, non Deus

Occultorum
esse libera iudi
cia.

Machumetica
fidei summa.

vero ante mortis articulum, à datore ueniam misericordiam consequetur. Hæc
Transseunt de esse uidetur intentio, ut supra dictum est. Videtur tamen uarie loqui de transeun-
lege una in alia tibus de una lege in aliam. Dicitur enim sic in primo cap. Sciendum autem gene-
 raliter, quoniam omnis recte uiuens, Iudæus seu Christianus, seu lege sua relicta
 in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indubitanter diu-
 num amorem consequetur, & infra: Omnis uero peccator, culpæ culpam accu-
 mulans, igne perenniter comburetur. Dicit omnis, generaliter, etiam sua lege re-
 licta in aliam tendens. Cap. uero III. dicit: A tua lege desides, absque intermissione
 tuæ genti bellum inferent, usquequò eam ad suam legem si possibile sit conuertat,
 tuam autem propter aliam mutans, & in ea manens, hic & in alio seculo reus igitur.
 ne indeficiente peribit. Ecce contra hoc quod primo generaliter dixit, nunc ex-
 cipit homines suæ legis, scilicet quod illi in alia lege non saluentur. Et contra il-
 lud III. cap. sic dicit: Vim nequaquam propter legem inferas, cum recta prauaque
 uia patefactæ sint. Non credens in idola, sed in creatorem; mandatis dei sapientis
 & audientis, & omnibus eum adorantibus propitijs, e tenebris ad lucem perducitur.
 Incredulus autem contrario, distrahitur igne perpetuo cruciandus. Hoc dictum
 cum primo concordat, sine exceptione generaliter loquens. Sic V. cap. dicit:
 Credentes quidem in deum, peccatorumque suorum ueniam postulant, et ab ignis
 feruore liberationem, abstinentes & ueraces, orationibus insistentes, & elemo-
 synarum, deo teste & angelis atque scientibus, qui unum solum deum incomprehensibilem
 & sapientem creatorem esse fatentur, coram quo nulla lex probabitur, nisi
 tantum hominum sese totos suaque negotia deo uouentium, paradisi gaudio perfruentur.
 Ecce quomodo generaliter loquitur, sicut in primo cap. Similiter dicit
 XI. cap. Omnes qui in deum crediderint, & iudicii diem expectantes benefecerint,
 nihil timeant. Cap. XXVII. aliter dicit: Scilicet tu librum, uidelicet Alchoran,
 ex insperato tibi missum habens, ab illius mandatis nequaquam ulterius digrediaris;
 ne sis incredulus, aut incredulorum adiutor. Et cap. XL. Quis deterior,
 quam post nostrorum preceptorum perceptionem delinquens, uel recedens? Iam
 per Moysen librum filijs Israël tradidimus, quem sequentes penitus indubitanter
 deo coniungentur. Ecce introducit deum illa dixisse: quasi quisque legem dei
 quam recepit tenere debeat; alioqui malus reputabitur. Et quia Christiani plus
 alij legem secundum ipsum uariant, eos legem uariantes, sæpe ignominiose appel-
 lat. Secundum igitur hoc dictum, non solum de lege eius existens, sed nec Iudæus
 nec Christianus, sine transgressione & peccato legem semel acceptam mutare potest.
 Ait enim alibi, deum fideles & constantes in sua lege plus alijs diligere. Item
 hoc mundo, diuinam misericordiam assequitur. Et apertius cap. LI. sic dicit: Pre-
 cepta quoque legum & mores, sicut Noë & tibi ac Abraham & Moysi ac Christo
 patefecimus, nunc docemus. illis ergo adhærete, sicut lex præcipit, nec illis
 controuersantes, nec ab illis discedentes. Ecce aperte fatetur, non uelle præceptis
 legum & morum præteritis prophetis patefactis contradicere, sed illa docere; &
 ideo illis præcipit adhære, & nequaquam ab illis (ut lex præcipit) discedere.
 Alibi ait, Christianos & Iudæos incredulos, & omnes tales damnatos. Quis potest
 ex his solidi aliquid elicere?

CONTRA ID QVOD LEX ALCHORAN

fit lex Abraham. Cap. XI.

Sed dicito Mahumet, credulitas est necessitatis: tibi autem ais à Deo reuelatum,
 ut legem Abraham sequaris, non declinando ad dexteram uel ad si-

ad sinistram, ne reperiatis incredulus. Quomodo præsumis dicere, legem quam Alchoran continet, Dei esse, cum nulli ostendas Abraham talem legem dedisse? Nonne si tibi deus reuelauit legem Abraham sequendam? si lex Moyfi data, & lex CHRISTO data, sunt in diuinis libris testamenti et euangelij, ut asseris necessario a lege Abraham nec ad dexteram nec ad sinistram declinant. Quomodo igitur præsumis dicere, tuam legem eminare præ alijs? Non sunt duæ leges testamenti & euangelij, sed una diuina lex, quam CHRISTVS non soluit, sed compleuit, ostendendo spiritum intelligentiæ legis, qui sub litera continetur, & non cognoscebatur, necq; uetus, necq; nouum testamentum deuiat à lege Abraham, sed explicat ea quæ Abraham præcepta erant; scilicet quod coram domino ambularet, ut esset perfectus. Hoc præceptum Moyses explicat, quomodo coram Domino esset ambulandum, Christus uero explicat quomodo ambulans coram Domino iuxta explicationem legis Mosaicæ, peruenire possit ad perfectionem Abraham præceptam. Nihil igitur de lege Abraham restat explicandum, Quomodo igitur lex tua quæ Arabum dicitur, dici potest lex Abraham, quando ab euangelio declinat? Vtiq; nō debes præsumere, deum tibi maiorem peritiā dedisse quam CHRISTO, quem & tibi & cunctis prophetis præfers. Oportet igitur ut fatearis, non esse nisi unam legem & Abraham & Moyfi & CHRISTI: quæ seruantibus summam remunerationem æternæ uitæ promittit. Neque possunt esse plura perfectissima, cum quodlibet posset esse perfectius. Sola igitur una est perfectissima uia seu lex, ad unum perfectissimum finem perducens: quæ alia esse non potest, quā illa per quam CHRISTVS qui omnium perfectissimus, uiuit & docuit eundum. Quid facit te adeo uariantem & uacillantem in omnibus, nisi ignorantia CHRISTI? Dicis IESVM Mariæ uirginis filium esse CHRISTVM, & in hoc non erras; sed quid CHRISTVS sit, penitus ignoras. Si uero scires firmissima fide, CHRISTVM uerum filium Dei patris & Mariæ matris: tu uideres uitam æternam, quæ est summa & desideratissima felicitas, non esse per hominem attingibilem, nisi in ipso. Et deus in te maneret, & tu in deo: & non fluctuares in opinionibus eorum qui CHRISTVM ignorant. Utinam tu literas scriuisses, & studuisses saltem illius discipuli CHRISTI dilectissimi Ioannis euangelistæ parua Canonice epistolam: uacasses utiq; à labore Alchoran, & acquiesceres illi luci ueritatis. Cur uoluit deus, ut illi in albis uestiti CHRISTVM sequerentur, toties in Alchoran summis laudibus extollerentur (de quorū numero fuit ille euangelista Ioannes CHRISTO dilectissimus, & permanēs uirgo) nisi ut uos illius libri Alchoran cultores, & illorum uitam & doctrinam perquirentes imitarentur. Querite igitur lucem in allegata epistola, ut ad CHRISTVM, qui lux uera est omnem hominem illuminantem pertingatis; & inuenietis thesaurum sapientiæ & intelligentiæ omnium scripturarum.

QVOD ALCHORAN MALE DICAT,

Abraham fuisse idololatram, & uera historia ponitur.

Cap. XII.

Quod autem euangelium perfectissime nobis legem Abraham tradiderit, nunc ostendere conabimur. Et primo, Euangelium & euangelij obseruatores non detrahunt laudi Abraham, quemadmodum Alchoran, & eius sequaces, qui aiunt Abraham primo idololatram, & post conuersionem suam Tharæ suum genitorem de idololatria reprehendisse. De quo multa Alchoran narrat. Hoc autem Abraham in ignominiam cedit, ut in doctrina Machumet legitur: quomodo ipse ob idololatriam illam, indignum se fatetur intercessorem apud Deum. Hoc Machumet non habuit ex textu ueteris testamenti, sed ex quadam

Testamenti & euangelij lex una.

Machumet literarum imperitus.

D. Ioannis epi sola canonica.

Abraham non fuisse idololatram.

*Iosephus histo-
riographus.*

Hebraei.

*Vera de Abra-
hamo historia,
ex sacris lite-
ris, non iudeo-
rum fabulis.*

*Abram, Abra-
ham.*

Sarra, Sarra.

Ismael.

Isaac.

quadam glosa, quam quidam Iudæus pro euasione obiectionis quæ fit de annis Tharæ & Abrahæ cogitauit, quam Christiani non acceptant, neq; Iudæus Iosephus, historiographus maximus. Vnde nequaquam est credendū, Abraham de ciuitate Vr Chaldæorum educitū, idololatræ fuisse, aut eius patrem, aut auum Nachor, uel Heber (à quo ipse & Iudæi hebræi dicuntur) aut Noë, siue aliquem alium prædecesorem eius. Ad mandatū dei Abraham subito egressus est, de terra & cognatione sua in terrā Chanaan, & deus ob hanc obedientiā dixit: Faciā te in gentem magnā, & benedicā tibi, & magnificabo nomen tuum, erisq; benedictus. Benedicā benedicientibus tibi, & maledicā maledicentibus tibi, atq; in te benedicentur uniuersæ cognationes terræ. Et iterū: Omnem terrā quam con-
spicis, dabo tibi & semini tuo usq; in sempiternum, faciāq; semen tuum ut pul-
uerem, si potest quis hominū numero puluerē terræ, semen etiam tuū numera-
re poterit. Et iterū: Noli timere, ego protector tuus sum, & merces tua magna ni-
mis. Et iterum: Non erit uernaculus tuus hæres tuus, sed qui egredietur de ute-
ro tuo, ipsum habebis heredem. Suspice cœlum, & numera stellas si potes, sic erit semen tuum. Credidit Abraham deo, & reputatū est illi ad iusticiam. Et ite-
rum: Ego deus omnipotens: ambula coram me, & esto perfectus, ponamq; fœ-
dus meum inter me & te, & multiplicabo te uehementer nimis. Cecidit Abrahā
pronus in terram, dixitq; ei deus: Ego sum, & pactum meum tecum, erisq; pa-
ter multarum gentium, nec ultra uocaberis Abram, sed Abraham: quia patrem
multarum gentium constitui te. Faciāq; te crescere uehementissime, & ponam
in gentibus, regesq; ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me & te,
& inter semen tuum post te in generationibus tuis fœdere sempiterno: ut sim
Deus tuus, & seminis tui post te, Sarraī uxorem tuam non uocabis Sarraī, sed
Sarra, & benedicā ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum, eritq;
in nationes, & reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciē suā,
& risit in corde suo, dicens: Putasne centenariū nascetur filius, & Sarra nonage-
naria pariet? dixitq; ad dominum: Vtinam Ismael uiuat coram te, quem ex A-
gar ancilla habui, Sarra hoc desiderante & deprecante. Et ait dominus ad A-
bram: Sarra uxor tua pariet tibi filium, & uocabis nomen suum Isaac, et con-
stituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini eius post eum.
Super Ismael quoq; exaudiui te. Ecce benedicā ei, & augebo & multiplica-
bo eum ualde. **XII.** duces generabit, faciāq; illum in gentem magnam. pa-
ctum uerò meum statuam ad Isaac. Postea ut deus mandauit, circumcidit se A-
bram & Ismaelem **XIII.** annorum, & omnes uiros domus suæ. Deinde appa-
ruit ei dominus in ualle Mambra, sedenti ad ostium tabernaculi sui in ipso ter-
uore diei. Cui cum aperuisset oculos, apparuerunt ei tres uiri stantes propè eum,
quos cum uidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adora-
uit in terra, & dixit: Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, non transeas ser-
uum tuum, sed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes uestri, & requiesci-
te sub arbore: ponamq; buccillam panis, & confortetur cor uestrum, postea
transibitis. Qui dixerunt, fac ut locutus es. Sarra concepit, & peperit filium
in senectute sua, tempore quo prædixerat ei deus: uocauitq; Abraham nomen
filij sui, quem genuerat ei Sarra, Isaac: & circumcidit eum die octauo, sicut præ-
ceperat ei Deus, cum centum esset annorum. Cūque uidisset Sarra filium
Agar Aegyptiæ, ludentem cum filio suo Isaac, dixit ad Abraham: Eijce ancil-
lam hanc, & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Isaac.
Et dixit Deus ad Abraham: Omnia quæ dixerit tibi Sarra, audi uocem eius:
quoniam in Isaac uocabitur tibi semen, sed & filium ancillæ faciā in gentem
magnam,

magnam, quia semen tuum est. Deinde tentauit Deus Abraham, dicens: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac: & uade in terram uisionis, & offeres eum ibi in holocaustum, super unum montium quem monstrauero tibi. Tolle Abraham ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium, ipseque portabat in suis manibus ignem & gladium. dixit Isaac: Vbi est uictima? dixit Abraham: Deus prouidebit de uictima, fili mi. Cumque colligasset Isaac filium suum, & posuisset in altare super struem lignorum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum. Et ecce angelus dei in celis dixit ei: Abraham!

Abraham, ne extendas manum tuam super puerum, neque facias ei quicquam. Nunc cognoui quod timeas dominum, & non peperceris filio tuo unigenito propter me. Abraham uidens arietem inter uepres cornibus haerentem, ipsum obtulit pro filio. Per memetipsum iuravi, dicit Dominus: quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo unigenito, propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas coeli, & arenam quae est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terrae, quia obedisti uoci meae. Moritur Sarra. Abraham aliam capit uxorem, ex qua habuit filios. Deditque Abraham cuncta quae possidebat, Isaac, filiis autem concubinarum, largitus est munera: & separauit eos ab Isaac filio suo. & deficiens, centum LXXV. annorum mortuus est. Dixitque Deus Isaac: Ero tecum, & benedicam tibi. Tibi enim & semini tuo dabo uniuersas regiones has, complens iuramentum quod spondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo semen tuum, sicut stellas coeli, daboque posteris tuis uniuersas regiones has, & benedicam in semine tuo omnes gentes terrae, eo quod obedierit Abraham uoci meae, & custodierit praecepta & mandata mea, & caerimonias legesque seruauerit. Ecce quae de Abraham, uera leguntur.

DE PROMISSIONE FACTA ABRAHAE

fideli. Cap. XIII.

Abraham uero pater multarum gentium, quia pater fidei: Credidit enim deo, & reputatum est ei ad iusticiam. Ideo omnes deo credentes, modo quo Abraham, iustificatur per fidem. Et quia Isaac filium Deus illi dedit propter fidem, qualiter secundum naturam cursum ab Abraham XCIX. annorum, ex Sarra non nagenaria, & insuper sterili, cui muliebria deficiebant, generari non potuit: scilicet, per fidem nos desideria consequi aeternae uitae, supra mortalem nostram naturam. Optamus siquidem filios habere, ut in ipsis noster mortalis defectus instaretur, & in ipsis uiuamus. Per fidem uero uidemus Abraham desiderium iustificatum. Meruit igitur consequi desiderium suum ab eo, cui credidit nihil impossibile. Per fidem consecutus est uitam in filio sibi a Deo dato, & consequenter in posteris usque in sempiternum. Dicit enim Deus: Terram hanc semini tuo dabo usque in sempiternum. Viuit igitur in sempiterno semine suo Abraham. Et Abraham uiuit, qui fuit filius secundum carnem: non secundum repromissionem, sed secundum spiritum, modo quo uiuit spiritus credentis in promissis Dei. Patet igitur Abraham cum deo quod esse debet sempiternum, continuatur per Isaac, non per Ismaelem: scilicet in semine fidei, non in semine carnis. Hinc omnes fideles, in Isaac uocati sunt semen Abraham. Filij igitur Abraham, sunt credentes Deo in tantum, quod fide iustificentur. Ideo aiebat propheta: Latere sterilis quae non parit, erumpe & clama quae non parturit: quia multi filij desertae, magis quam eius quae habet uirum. Quare ex Sarra libera, licet sterili, Isaac promissus: ostendit omnes gentiles fideles in patre Abraham benedictos, filios promissionis.

Abraha mors.

Fidei uis.

Abrahae uita
quomodo sem-
piterna.

G sionis

Abraham enim benedictum, Christus, fionis esse. Sic itaque dum deus Abraham promitteret semen eius uehementissime augendum, in quo omnes gentes benedicerentur, & omnes tribus terrarum, utique de CHRISTO locutus est pactum dei & Abraham, scilicet quia unus ipse creator esset Deus eorum. Seruatum est per omnes filios Abraham prophetas, qui circa illius pacti obseruantiam summe uigilarunt. Et deinde deueniendum erat ad omnium prophetarum maximū, ubi semen illud uehementissime creuit, in quo esset plenitudo promissae benedictionis. Et hic est CHRISTVS, in quo Abraham & omnes fideles aeternaliter uiuunt. Ideo dum uirgo Maria fecundata CHRISTO exultaret in spiritu, & anima eius ueum magnificaret, aiebat: Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham, & semini eius in secula. Ex cuius cantico scimus, CHRISTVM puerum esse Israel, uirum uidentem deum, secundum promissionem factam Abraham & israel. semini eius. Et Zacharias propheta, pater Ioannis baptista, de IESU dicebat: Ipsum esse cornu salutis, erectum in domo Dauid, scilicet Messiam saluatorem. Sicut locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt, & secundum iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. CHRISTVS igitur, filius Abraham, est illud promissum semen, filius scilicet immortalis, in quo omnes fideles uiuunt aeternaliter, cum omnes tribus terrarum fideles in patre Abraham sint benedicti, & ipse uiuat in filio suo IESU, semine benedicto, uiuunt sic omnes benedicti in patre & in filio benedicto. Quapropter CHRISTVS dicebat ad Iudaeos, quomodo sciret eos esse filios Abraham, scilicet secundum carnem. Sed quia hoc non sufficiebat ad ueram filiationem spiritus, ideo dicebat: Si filij Abraham estis, opera Abraham facite. Instruens illos, eos ueros esse Abraham filios, qui eius opera faciunt, qui scilicet sunt creduli, & deo obedientes. Dicit etiam, quod Abraham exultauit ut uideret diem suum: & quod uidit, & gauisus est. Vidit igitur ante se CHRISTVM, & illum sibi promitti, & ex sua progenie, & hunc aduentus diem dum uideret, gauisus est, & in hac uisione certificatus est, omnia sibi promissa compleri, nec haec promissa sibi facta fuisse propter legem aut circumcisionem solum, sed propter fidem. Haec mysteria a saeculis abscondita, nobis per CHRISTVM & discipulos eius manifestata sunt.

QVOD PACTVM DEI ET ABRAHAE EX-
cludit Ismaelitas, & in CHRISTO mediatore con-
cluditur. Cap. XIIII.

Nunc attendite uos Arabes, quomodo uos ex Ismaele secundum carnem geniti, non estis in foedere & pacto Abraham cum deo, sicut filij promissionis ex Isaac, & nullam habetis partem hereditatis Abraham, quia ex ancilla Agar geniti, & aduersarij spiritus, sicut caro semper est contra spiritum. Et non potestis esse benedicti in semine Abraham, nisi sitis filij Abraham in spiritu per fidem, & tunc assequi poteritis repromissionem benedictionis in CHRISTO, qui est finis & complementum promissionis. Intelligite igitur fidem spiritu capi, & terminari in CHRISTO uiuo, uita immortali & sempiterna, cum sic sit filius hominis, quod & filius dei, qui solus est immortalis. Legitur autem in primo cap. Alchoran, Abraham sic orasse: O deus, nostrae proles filium mediatorem prophetam excita, ceteris gerenda, uirtutesque tuas scripto notificantem, eisque benedicentem cum tu sis doctor excelsus, omnia sciens & audiens. Ecce quomodo de CHRISTO mediatore inter deum & hominem Abraham loquens, sic orat. Nec potest de alio intelligi, cum loquatur de propheta filio proles, eius scilicet Isaac, quem Deus nominat unigenitum eius. Et hic mediator est inter deum & hominem, quia ipse solus est inter quem & Deum nullus mediat, cum sit altissimus propheta

Christus finis
& complemen-
tum promissio-
nis Abraham fa-
ciat.

CHRISTVS, qui solus est deum patrem notificans, quia filius eius, & fideles in semetipso ut maximus sacerdos benedicens. Videte Arabes quomodo sequimini Abraham, qui hanc fidem non tenetis: quomodo corā deo ambulatis ut perfecti sitis, ut quando non estis filij repromissionis in CHRISTO IESU: quærite, & non reperietis deum unquam legatum, aut doctorem, prophetam, uel nuncium misisse, qui non fuerit de obseruantibus pacta & fœdera quæ Deus pepigit cum Abraham, Isaac, & Iacob. De eorum enim genealogia omnes fuerunt, quibus deus spiritum prophetiæ dedit: non de genealogia Ismaëlis, cū quo deus pacta non iniit, sed ipsum excludens, Isaac elegit. Licet ei ob Abraham benediceret, & eius semen multiplicaret, & XII principes ex ipso nati sint. Ita quod in benedictionibus tam huius seculi, quam futuri perpetui, sempiternam benedictionem est affecutus. Nec uos moueat, in Cap. XI Alchorā, Ismaëlem inter prophetas post Abraham antea Isaac poni, & in Cap. XXVIII nuncium & prophetam appellari. Nam huius dicti non habet testimonium scripturæ, nec testamenti, nec euangelij. Sed de eo legitur, angelum Agar de eo grauidæ prædixisse, ipsum ferum hominem, qui tentoria sua contra fratres figeret, futurum. Posuit autem Machumet hæc in Alchoran, ut se, qui erat Ismaëlita, de genere prophetæ probando, facilius prophetam & nunciū esse Arabibus persuaderet. Sed deficiens in hoc, qualis sit habendus ostendit. Dicit autem in Cap. XLVI, Abraham ad Isaac dixisse: O fili, mihi quidem per uisionem nunciatum est, quod te decollerem. Quid tibi inde placeat, dicito. Qui respondit: Nunciatum tibi perpetra. me namque fortiter passurum omnia, reperiens. Si sic est ut ibi scribitur, utique Isaac deo & patri suo usque ad mortem obediens, meruit ille esse in quo deus uocauit semen benedictionis omnium fidelium. Nam utique maxima fuit Abrahæ fides, qui cum credidisset Deo semen suum in Isaac uehementissime multiplicandum, adhuc dum iuberetur illum filium in holocaustum deo offerre, non replicuit hoc fore contra dei promissum. Quia non dubitauit de illis, etiam si in holocaustum offerretur. Sed sperabat, Deum potius promissa adimpleturum, si eidem in occisione filij obediret: sciens, apud ipsum nihil difficile, uel impossibile, qui mortuos facillime resuscitat.

QVOD NON NISI CHRISTIANVS TRINITATEM in unitate adorans, Abrahæ filius esse possit.

Cap. XV.

Perfectissima igitur Abrahæ fides, cuius Isaac uerus fuit successor & hæres, typum seminis illius perfectissimi Messiae gerens, obediens deo patri suo usque ad mortem, etiam turpissimam. Sed quid amplius notandum? Certe quod aries pro Isaac oblatus est. Aries ille qui repertus est per Abraham, quem pro filio obtulit, oblationem & uictimam significauit CHRISTI, qui uerè oblatus & mortuus est, ut Isaac fidelis & omnis fidelium generatio uiuat. Isaac igitur significauit CHRISTVM, ob prouitatem obedientiæ usque ad mortem, quæ inesse debet omnibus uerè fidelibus. Sed aries significat CHRISTVM, ut est holocaustum, morte sua omnes dei filios per consummatam fidem saluans, & à morte perpetua liberans. In doctrinis Machumet dicitur, arietem sine commixtione, sicut CHRISTVM, natum. Abraham autem, si recte capis ô Arabs, non fuit (ut Alchoran quodam loco dicit) ante CHRISTVM, & ideo ipsum Christianum negat, sed ante ipsum fuit CHRISTVS Dei filius, Deo patri suo coæternus. Ita enim legitur, CHRISTVM in euangelio dixisse: Antequam fieret Abraham, ego sum. Vidit igitur prophetico spiritu, ipsum Messiam mediatorem & saluatorem aliquando in mundum uenturum, sine quo nec se nec quenquam ad Deum patrem

Christus solus mediator inter deum & homines.

Prophetarum omnium genus ex Abraham.

Ismaëlem falso præponi Isaac, in Alchoran.

Abrahæ fides maxima.

Isaac Christi typus.

Cui aries pro Isaac oblatus.

Christus ante Abraham.

Abraham Chri- patrem accessum habiturum credidit. Ideo Abraham Christianus fuit, sperando
stianus. medio CHRISTI se immortalem uitam indubie assecuturum. Hæc est sola &
perfecta fides Abrahamæ, quæ & esse debet omnium qui sanam fidem habere uo-
lunt, & per ipsam foeliciter saluari expectant. Vidit Abraham tres in ualle mam-
bræ, & pronus in terra adorauit, dicens: Domine, si inueni gratiam in oculis tuis,
non transeas seruum tuum. Vnum dominum, in trinis personis adorauit. Vtiq;
Christianorum hæc est Christianorum adoratio, quam nisi uos Arabes faciatis, non estis Abra-
hæ adoratio. hæc successores. Quomodo putatis uos Abrahamæ uiri iusti uestigia insequi, qui A-
brahæ filios persequimini? Vnus est Abrahamæ filius, uniuersorum hæres, IESVS
CHRISTVS Mariæ uirginis, filia Abrahamæ filius. Hic, cuius typum Isaac gessit,
uerus hæres uniuersorum. Quia idem & dei filius, est CHRISTVS, deus uerus,
qui est merces magna nimis Abrahamæ. Deus dedit Abrahamæ filium Isaac, quia cre-
didit deum in promissis ueracem: sed propter obedientiam quam in filio offerendo
ostendit, dedit ei filium CHRISTVM, uniuersorum regem & dominum. Vos ue-
ro, ô Arabes, non creditis Abraham talem mercedem pro sua iusticia & obedien-
tia assecutum. Minus igitur de Abraham creditis, quam Christiani, ueri Abrahamæ
Christiani ueri filij. filij. Non eritis igitur cohæredes CHRISTI filij Abrahamæ, qui fideles Abrahamæ
filij esse recusatis.

QVOD ARABES LEGEM ABRAHAE PE-

nitus ignorent, & eius sint persecutores. Cap. XVI.

Circumcisione non fieri Abra- hæ filios: curq; illa à Deo insti- tuta. **E**st ne hoc satis quod circumcidimini, quasi in hoc legem ipsius impleatis? Circūcisio non arguit uos Abrahamæ filios, qui credidit Deo, & reputatū est ei ad iusticiā, sed fides Abrahamæ iustificat. Iustus erat Abraham nondum circumcisus. Sed deus qui elegit Abraam, Isaac, & Iacob, & eorum posteros in populum suū peculiarem, pactum firmari uoluit, quod ipse esset deus eorū, in obedientia circū- cisionis, ita quod fœdus tale cum quolibet in illa sanguinis effusione ad obedi- dum deo facta, amplius negari non posset: quodq; à cultu accepti dei recedens, præuicationis suæ testimonium in corpore suo circūferret. Christiani uero in CHRISTO circumcisi, cum sint corpus CHRISTI mysticum per fidem & bap- tisma facti, iam circūcisi in CHRISTO, nomine suo se fideles dei omnibus mani- festant. Si circūcisio, signum est uoluptatū carnis abscissionis, utiq; legem uest- rā illas abundantius indulgentem, non esse Abrahamæ ostendit. Mandatur circūci- sio, & octauo die natiuitatis fieri, modo quo Isaac fuit circūcisus: uos autem non mandatum dei exequentes, in XIII. anno (quia tunc Ismaël fuit circūcisus) eam, ut sitis Ismaëlita, facitis. Scitis Abraham, ut fratrem suū liberaret, iuste arma sum- pisse, & tamen de spolijs & rapinis & aliorum bonis noluisse ditari. Vos autem in iniustis aggressiōibus, rapinis queritis impinguari, & ex lege uestra uobis li- cere asseritis, quæ tamen à lege Abrahamæ in nullo debet declinare. Blasphematis deum Abraham in Abraham, quando hæc legi Abrahamæ conformia mentimini. Lex uestra dat deo quintam partem spoliū, cuius sunt uniuersa. Quid ridicu- losius? Dicitis: Hæc fiunt contra incredulos. Nonne hoc est occultum secundū ue- strā legē, quis melius ambulet, licet quisq; se putet rectius ambulare? Deus enim, ut Alchoran dicit, dedit cuilibet genti qua sua sunt ei placita. Ideo hoc occultum, spectat ad iudicem occultorū extremi iudicij. Ostendite ubi hoc Abraham aut se- cerit, aut fieri præceperit. Et quia non reperietis, male dicitis uos Abrahamæ legem sequi. Quoties dicit liber uester: Si deus uellet, omnes eiusdē legis & ritus essent, sed sic, uti uidemus, permittit. Cur uos præsumitis de mundo aliter disponere q̃ deus? nisi quia deo ad corrupta uestra desideria plus omnibus blasphemando a- butimini? Dicitis fortassis, Nos decimamus sicut Abraham. Nonne Abraham, Melchi-

Melchisedec sacerdoti dedit decimas: Quid figurabat rex salem; sacerdos summi dei, aliud quam Mesiā; hoc David propheta de ipso dicit Deum dixisse, Psalmo CIX. Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec.

Melchisedec decima ab Abraham data.

IESV CHRISTO sic illum psalmum in euangelio exponente. Si datis decimas CHRISTO æterno sacerdoti, decimas Abraham sequimini. Si non datis ei, etiā si detis, non estis sequaces Abraham. Vos autem persequimini CHRISTVM, & ipsum spoliatis & opprimitis in suis membris, ideo iniuriā facitis Abraham, cuius gloriamini successores. Vtinam intelligeretis, mysteria huius panis & uini, oblationis æterni sacerdotij & cœlestis mensæ, æternaliter pascere. De qua in Alchoran tunc perfecte uideretis, quod sicut substantia panis & uini, quæ non est uiua, opere naturæ depuratur & assumitur per substantiā humanam in sui unionem uiuam, quoniam substantia nutrimenti transit in unionem substantiæ aliti; sic substantia uiua hominis depuratur opere uerbi dei, & demum assumitur in eius unionem, ut uiuat uita altiori quā prius, scilicet diuina & æterna. Et in hoc uidetur, quomodo uerbum dei CHRISTVS, & eius corpus mysticum, uiuunt una uita per unionem antedictam, immortali & perpetua. Sed hæc mysteria occultissima, per uos capi non possunt, qui non creditis personalem unionem humanæ naturæ & diuinæ in CHRISTO. Neque fructum supra dictum gustare unquam poteritis, qui estis increduli, & sine spe.

Ismaëlita Abrahamæ successores.

SVASIO, QVOD SOLTANVS MANDET

Mariam uirginem theotocon credi, & lumen Euangelij amplecti.

Cap. XVII.

Nunc post hoc, O tu Solthane Babylonie princeps gentis magnæ, confide-
ra cur tibi ascribis custodiam legis Arabum commissam. Fuisti aliquando Christianus, & abnegasti (ut aptus esses ad principatum) fidem Christianam. nō fateris te CHRISTVM abnegasse, sed minus credere de eo quā prius. Credebas enim eum filium Dei uerum, modo secundum legem Arabum non credis. Non abnegasti fidem unitatis dei, quam habuisti, & tenes modō. Credebas Mariam matrem IESV CHRISTI esse theotocon genitricem scilicet Dei; modo dicis, uirginem Mariā esse matrem CHRISTI, sed non dei. Credebas CHRISTVM in Hierusalem per Pontium Pilatum crucifixum pro nostra salute, uisitasti locum sepulturæ in Hierusalem, uidisti signa quæ acciderant mortis hora, scilicet scissuram petreæ ex terræ motu, modō negas eum mortuum, & astruis eū adhuc uiuum. Vidisti deuote & sæpe locum natiuitatis circa præsepe in Bethleem; modō negas hoc uerum, dicens, sub palma quadam in loco solitario CHRISTVM natum. Mira res est, factus es Solthanus, non ut imminuas laudes & exaltationē CHRISTI, & matris eius Mariæ uirginis. Loca illa quæ ad laudem constructa sunt in perpetuā memoriā crucifixionis & natiuitatis IESV, quæ perhibēt testimonium continuum mille annorum & plurium (ne detrahas laudi) esse finis, & te per illa conuinci nō erubescis. Credidisti aliquando Gabrielem missum à deo ad uirginem Mariam in Nazareth, & ei annunciasse quomodo ipsa paritura esset IESVM filium dei, modō credis Amrā patrem Mariæ, & per consequens ipsam non esse illam de qua euangelium dicit, quæ secuta est illam primam Mariā plus quā mille annis. Et si dicis Alchoran in hoc errasse, consequens est quod Gabriel euangelicus sit uerus, & Gabriel Alchoranicus sit mendax. Considera si Mahumet per Iudeos sibi assistentes deceptus fuit, qui illi persuadebant, Mariam matrem CHRISTI sororem Aaron fuisse, in multis eum decipere potuisse tanquā penitus ignarum historiarum temporū. Expetit à te uirgo gloriosissima Maria, ut restituas ei honorem à deo datum, & in tertia synodo sub Theodo-

Solthanus dicitur quando Christianus, regni gratia apostata factus.

Amrā.

Mahumet per Iudeos deceptus.

G 3

sio, atq;

lio, atq; quarta sub Martino imperatoribus declaratum. Respice in illos gloriosos imperatores, Theodosium, Martinum, Constantinum, & ceteros, qui gloriam uirgini & matri CHRISTI summo studio augere procurarunt. Si princeps es, aduerte hæc esse honoris tui, ut similiter facias, cum ad id ipsum obligeris ex euangelio prius per te professio, & nunc in acceptatione Alchoran de nouo firmato & approbato. Diceres fortassis: Absit absit, quod ego debitum honorem Mariæ uirgini dare recusem. Neq; enim sic intelligo Alchoran. Ideo blasphemantes ipsam, mando mortis supplicio tradi. Sed deest intelligentia circa modum generationis IESU CHRISTI de uirgine. Respondeo: Modus incarnationis uerbi excedit humanum intellectum, sed cum euangelium dicat, uerbum caro factum, hoc utiq; à te credi oportet, si euangelio credis. Et istud sufficit, si credis matrem CHRISTI, qui CHRISTVS est uerbum dei in uirgine incarnatum, modo quo deus hoc operatus est. Si itaq; præceperis in omni imperio tuo omnes credere euangelio, modo, tali quo Aegyptij, Afri, Romani, Asianiq; crediderunt, & glorificauerunt uirginem Mariam tempore Mahumet, & ante & post omnes Christiani, aut maior eorū pars, iustum erit mandatum tuum, Deo & CHRISTO & uirgini intemeratæ fore acceptum, & infinitarum animarum tribues salutem & quietem, tibiq; laudem immortalem & uitā perpetuā. Euenire debet tempus (ut supra dictum est ex Alchoran) quo non erit nisi fides CHRISTI. Incipe tu accedere, & sequentur te omnes orbis & sectæ illius principes. Tunc dicetur: Ecce deus permisit fieri mala, ut euenirent bona. Fides euangelij ubiq; ab idololatriis orientalibus sprete fuit, uenit lex Arabum, quasi nolens consentire in ipsam, & ad cultum eos unius dei, approbato tamen occulte euangelio, conduxit. Nunc placuit deo, quod approbatum euangelium, coopertum multis ineptijs in Alchorā (quemadmodum approbatur sæpe in eodem libro) in lucem ueniat. Ita ducuntur de lege Arabum ad euangelium prius fortissime resistentes, ad gloriam magni dei, regis regum, creatoris & dominatoris uniuersi.

AD CALIPHAM DE BALDACH, QVOD

Iulij de Abraham apposuerunt in Alchoran. Cap. XVIII.

Primum à tua prudentia, qui præes legi Alchoran, deposco, utrū credis deū esse auctorem Alchoran, an non? Si non, cur mandas tantam diligentiam libro illi in studio Baldach adhiberi, qui de seipso perhibet falsum testimonium, cum dicat se à deo compositum, quod tu non credis? Si uero credis librum illum dei uerba continere, quomodo potest liber dicere, quod per Gabrielem deus ipsum Machumet intimaui, per hæc uerba: Gabrielis hunc librum tuo cordi per creatorem intimantis? Quomodo possunt hæc uerba deo loquenti adaptari, qui est creator? Tu nosti per discursum libri talia sepius reperiri, quæ per se ostendunt, non esse uerba dei qui loquitur. Esto igitur, quod istis et alijs obiectionibus non obstantibus, tu omnino credas deum libri illius collectorem. Credere igitur te oportet omnia esse uerissima, quæ in ipso continentur. Dico igitur, quando legitur Cap. xvi. Ego quidem, cui deus uiam rectam atq; directam, illam scilicet Abrahamæ non increduli patefecit, & immisit. Quid per Ego intelligis? si dicis, Machumet, utiq; non sunt illa uerba dei, nec eis credendum. De se igitur Machumet testimonium perhibens, nihil probat: & illa uerba cum in Alchoran sint scripta, dei esse prædixisti, quæ simul stare nequeunt. Adhuc nonne Cap. vi. ponitur: Tu uero cæteris intima, deū ueraciter iniunxisse, quod Abrahamæ sectā imitent, qui ne incredulus nec idololatra. Si hæc deus ei præcepit, & post hoc Cap. xvi. eidem primo immisit & patefecit uiam Abrahamæ (Alchoran enim successiue descendit, & pedetentim, ut Cap. xxvi.) quomodo hæc simul stabunt, & quomodo com-

Alchoran pedetentim collectus

An Deus Alchorani auctor credendus.

patiuntur se illa quæ in v. l. cap. dicit, Abraham nec incredulum nec idololatram fuisse, & in doctrinis idem affirmat. Dicit, cum Mahumet XL. annorū, de idolo-
latria conuersus sit per Sergium monachū Christianū & Nestorianum, cuius e-
tiam habitum religiosum acceptasse dicitur, & in ea fide mortuus asseritur: quo-
modo est hoc uerū, quod Abraham legem tenuerit? Vbi legisti in Alchoran præ-
ceptū de circumcisione, aut Mahumet circumcisum: utiq; non in octauo die nati-
uitatis suæ, ut Isaac & filijs Abraham fuit præceptum, nec in XIII. anno, ut Ismael
(tunc enim idololatra fuit) nec postea legitur circumcisus. Sed quia Christianus,
licet Nestorianus, utiq; baptizatus fuit. Nestoriani em̄ Euangelium amplectuntur,
& baptizantur. Neq; est uerisimile, Machumet ista in Alchoran scripsisse. Nam
ut patet ex Alchoran, euangelij laudes ponuntur in XII. cap. & ante capita illa
quæ legem Abraham immisam Mahumet dicunt. Similiter & laudes CHRISTI
cap. III. quæ credi possunt: Mahumet posita, cū esset Christianus, ut præfertur.
Certū est autē ipsum, CHRISTVM omnibus prophetis præferre, & legē euange-
licā omnibus alijs legibus, idē quod derelicto CHRISTO & euangelio ad A-
brahā fuerit per deū remissus, nequaquam est consonū rationi nec uerisimile, cū
Christiani in obseruantia euangelij nō dubitent omnē perfectionē fidei & legis
Abraham contineri. Ista igitur de lege & uia ipsius Abraham. Verisimiliter Iudæi
post mortem eius apposuerunt ad Alchoran, quoniam in eorum manibus erat
collectio Machumet, ut præmittitur. Nunc uides Califa, uos, per astutos, peruer-
sos, dei blasphemos Iudæos esse seductos, qui Alchoran nunquam in uita Mahu-
met publicatum (neq; eius unquam continentia plene cuiquam reperitur com-
municata) post mortem Machumet, antequam Iudæi illi qui Machumet adhæse-
rant, & collectionem præceptorum eius in sua potestate habuerant, ipsam Hali
(cui Machumet tradi mandauit) assignarent, illa inseruerunt de Abraham,
cuius se Iudæi filios iactant, atq; alia multa quæ in Alchoran remanserunt. Hæc
cū optime scias, sume uirilē animū in dei timore, & ueritatē mendacio præferas.

OSTENSIO, SINE CHRISTO NON POSSE

quenquam felicitari. Cap. XIX.

Secundo considera, quomodo CHRISTO IESU & eius euangelio absq; om-
ni hæsitacione etiam secundum Machumet subijci debeas, si ad æternam ui-
tam peruenire speras: quoniam sine CHRISTO hoc omni hominī impossibile
est. Et ad hoc ostendendum, præmitto etiam secundū Alchoran, hominem mor-
talem nullo modo posse quocunq; studio aut exercitio uirtutis immortalē fieri.
Mortalis enim natura si seipsam efficere posset immortalē, faceret & seipsam
deum, qui solus per naturam est immortalis, etiā secundū Alchoran. Non potest
igitur aliquis homo talia studiosa facere opera, propter quæ merito & de iure
fiat immortalis. Et cum immortalitatem omnes desideremus, nemo erit felix ul-
tima felicitate, nisi ipsam assequatur. Nec sufficeret, illā sine merito habere. Qui
etenim non assequitur regnum immortalitatis ut hæres & dominus per iusticiā,
nōdum est felix. Non enim uassallus, qui de gratia id habet quod habet, felix est,
quia seruus: sed dominus, & hæres. Quomodo igitur erit possibile, quod homo
ad regnum cœlorum & immortalitatis perueniat, ut sit rex & dominus & hæ-
res regni illius, si mortalitatem sic mereri non potest, quod ei de-
beatur? Sicut enim sensibilis uita cuiuscunq; bruti animalis nullo unquam exer-
citio ad hoc ascendere poterit, quod fiat intellectualis & intelligens, licet unum
animal brutū plus uideatur per doctrinā hominis ad conformitatem intelligen-
tiæ ascendere, quā aliud: nunquam tamen erit possibile, bestiā fieri intelligentē.
Sed si aliquod reperiret animal speciei bestialis capax doctrinæ, taliter q̄ exerci-

Machumet ido-
latra à Ser-
gio monacho
conuersus.

Nestoriani.

Alchoran à Iu-
dæis composi-
tus.

Sine Christo
seruari, nulli
possibile.

Cœlum nullius
hominis merito
parari posse.

zio cōtinuato apprahenderet intelligētā eorū quę homo intelligit, & hoc opere ostenderet, nequaquā uerum esset illud animal fuisse puram bestia, sed habuisse intellectum, cui animalitas illa brutalis speciei fuisset ut suę hypostasi unita; idē id quod in radice illa quam hypostasim dico habuit naturaliter, potuit etiam in assumpta specie brutali congruo mereri exercitio. Et quemadmodum hæc de bruto & intelligentia uera sunt, sic de homine & diuinitate, quæ & immortalitas nominatur, dici oportet. Nullus enim homo, quantumcūq; uideatur immortalitas seu Deo similior quā alius, nunquā tamen per quodcūq; exercitium studiosum licet sanctior continue fieret, ad diuinitatem seu immortalitatem perueniret. Et si quis peruenisse creditur, necesse fuit quod illius hominis radix seu hypostasis fuerit diuina, ut in assumpta humanitate exercitio uirtutis apto immortalitatem mereri posset, quam habuit in radice seu in hypostasi. Vos autem secundū Alchoran, non dubitatis hominem fide & operibus mereri posse, quod per sententiam dei iudicis æterna uita in die extremi iudicii ei adiudicetur. De CHRISTO igitur minime hoc uerum dubitatis, quod eo nemo dignior. Oportet igitur fateri, quoniam CHRISTVS homo mortalis meruit immortalitatem in humana natura, quod illa humana natura in ipso radicata, & (ut sic dicam) hypostatizata fuit in diuina, ut preferetur: et in nullo alio homine natura humana ita eleuata fuit, ut eius hypostasis esset diuina. Ipse enim solus altissimus. Nullus igitur homo alius immortalitatem mereri potuit, neque potest, naturæ suę humane humanæ: solus autem CHRISTVS potuit. Meruit igitur immortalitatem, omnibus eiusdem naturæ humanæ sibi conformibus. Ideo intelligimus per angelicam Gabrielis annunciationem Mariæ uirgini factam, in euangelio scriptam, ipsum IESVM a deo nominatum, quia saluator est, saluum faciens populum suū: & Messiam siue CHRISTVM regem esse, de cuius regno sunt omnes qui æternam & immortalem uitam assequuntur.

OSTENSIO, CHRISTVM MERVISSE

Christi meritū.

Christianis immortalitatem, Cap. XX.

Intellige Calipha, quod CHRISTVS meruit hoc regnum immortalitatis in humana natura assumpta de uirgine, quia in radice seu hypostasi fuit immortalis per naturam. Vnde sicut ipse secundum hypostasim diuinam fuit naturaliter immortalis, ita in assumpta humana natura meruit, ut esset immortalis. Natura igitur humana in ipso non est facta immortalis solum ex gratia unionis eius cum diuina hypostasi, sed etiam ex exercitio uirtutis. Meruit enim deposita mortalitate per mortem, quā ob obedientiam dei passus est, fieri amplius immortalis. Messias igitur, seu CHRISTVS rex, præ consortibus unctus, natura & merito rex est æternæ seu immortalis uitæ. Hoc quidem regnum suum est, qui est rex uirtutum & gloriæ, & in ipsum ipsius regnum, omnes creduli & fideles per ipsum, ut sint conregnantes, uocati sunt; & qui audiunt uocem eius, & sequuntur ipsum, possident immortalitatem. Iam clare conspicis, CHRISTVM esse mediatorem dei & hominum, & nullum hominem fide & operibus, nisi per ipsum, mereri uitam æternam. Ipse est hæres regni dei immortalis, quod solus deus inhabitat, ad quod omnes homines aspirant. Hæres quidem omni dicendi modo, secundum naturam, & constitutionem. Et quia secundum naturam est hæres, tunc dicitur uerus filius Dei; filius enim hæres est naturalis. Et secundum constitutionem hæres est, & dicitur filius hominis, unctus præ consortibus suis. Duplex est autem constitutio: una, quæ simpliciter dependet ab electione constituentis, alia, quæ non solum ab electione constituentis dependet, sed ex merito constituti. ac si rex habens filium & fortē aduersariū, faceret proclamare, quod illum militē in heredē constitueret qui aduersariū uinceret, & naturalis filius seruilem militarem induens formā uictor fie-

Christus Dei
& hominum
mediator.Constitutio du-
plex.

ret, ille omni modo hæres esset, natura, & constitutione. Ita CHRISTVS, hæres
 uniuersorum natura & constitutione existit. Induit enim hominis seruilem for-
 mam, & principem huius mundi uicit, dei aduersarium, de cuius manu liberauit
 humanam captiuam naturam, ad dei imaginem & contemplationem eius crea-
 tam. Vides CHRISTVM perfectissimum dei hæredem, natura & merito filium
 dei & filium hominis, & omnes homines Christiiformes, per ipsum dei hæredes
 & filios, & ipsius CHRISTI cohæredes. Hæreditas autem est regnum uitæ eter-
 nae, in quo uidetur deus pater in gloria sua, & CHRISTVS uictor in gloria dei pa-
 tris. Neque alius potest esse uerus Alchoran intellectus, uti tu ipse pura mente cõ-
 spicis. Hæc si recte aduertis, uides in CHRISTO non esse nisi unam diuinam
 hypostasim, in qua radicatur humana natura. Hypostasis uero diuinæ & immor-
 talis naturæ, humanam in se colligit naturam, ob quam hypostasim CHRISTVS
 est una diuina persona, licet sit diuinæ pariter & humanæ naturæ. Et de ipso di-
 cuntur cõmunicatione idiomatici, quæ diuinæ naturæ pariter & humanæ tribui-
 mus. De quo poteris, si uelis, à multis doctis Christianis sufficienter informari.

*Christiani om-
 nes Christi co-
 hæredes per ip-
 sum.*

DECLARATIO SIMILITVDINIS AD AE ET
 CHRISTI. Cap. XXI.

ET quia circa modum, quo humana natura diuinæ hypostasi uniatur, plerique
 non recte imaginati sunt, quoniam illud quod omnem intellectum exupe-
 rat, imaginatio non attingit, ideo pauca circa hoc, ne erres sequendo aut Nesto-
 rium aut Euticen, aut alium aliquem non sanè intelligentem, scire debes, quod si
 curv. Cap. Alchoran scribitur, IESVM, Adæ quodammodo similitudinem gere-
 re, ad bonum intellectum. Hoc sic uerum concipe. Adam à deo creatus ut præf-
 set animalibus, rex & Messias animalium fuit. In eo enim altior hypostasis quàm
 in brutis, scilicet naturæ intellectualis fuit, in se brutalem animalitatem colligens
 & uniens. Ob quam etiam hypostasim naturæ intellectualis, una fuit persona li-
 cet intellectualis pariter & brutalis naturæ. Et quoniam omne perfectionis ordi-
 ne, natura est prius, deus omnia antecedit non tempore, cum non sit in tempore,
 sed natura, quia perfectior. Ita Deus, antiquior intelligentia. Intelligentia, anti-
 quior sensibilitate seu brutalitate. Sensibilitas antiquior uegetabilitate. Dico an-
 tiquior, non tempore, sed ordine & dignitate atque perfectione. Eo dicendi modo
 intellectualis natura in Adam antiquior sensibili, in se uniuert sensibilem naturam.
 Et factus est rex omnium uita sensibili uiuentium, quia ipsam sensibilem uitam in
 unionem antiquioris intellectualis uitæ assumpsit, & mouit corpus uiuens uita
 sensibili, ad actus uitæ intellectualis. Sic CHRISTVS quodammodo in similitu-
 dine tali concipi potest, esse Messias & rex omnium uiuentium uita intellectu-
 ali. Quia diuina uita antiquior intellectuali, in se uniuert uitam intellectualem
 hominis, & mouit illam humanam intellectualem naturam ad operationes
 diuinas. Dicitur autem, quodammodo esse similem CHRISTVM Adæ,
 non totaliter. Nam uita intellectiua in Adam, non solum in se uniuert uitam
 sensibilem, sed quia inter ipsam intellectuam & sensibilem quædam potuit
 esse proportio, cum quælibet sit finita & creata, hinc uita intellectiua in unio-
 ne prædicta facta est forma, formans sibi unitam sensibilem uitam. Diuina autem
 uita in CHRISTO, licet in se hypostatice uniret uitam intellectuam humanam,
 non tamen formaliter; cum inter diuinam uitam, cuius magnitudinis non est fi-
 nis, & intellectuam finitam non possit cadere proportio, quæ est necessaria in-
 ter formam & id quod format. Cum tamen hypostasis sit infinitæ uirtutis, natu-
 ram in se attractam nunquam deserit, sicut uirtus magnetis in suam hypostasim
 ferrum attractum nunquam deserit, & per medium attracti ferri aliud ferrum at-
 trahit.

*Christi & A-
 dæ similitudo.*

*Christus quate-
 nus Adæ simi-
 lis.*

trahit: & hoc faceret in infinitum, si uirtus esset infinita. Non tamen fit uirtus illa magnetis forma ferri, neque transit in ferrum ut fiat ferrum. Neque componitur cum ferro ut fiat unum tertium ex ipsis compositum, sed remanentibus naturis incorruptis, ita ferrum hypostasi uirtutis magnetis adheret, quod ipsam non deserit, siue sursum, siue deorsum, siue lateraliter moueatur. His enigmatibus quamuis remotis, CHRISTVM aliquantulum apprehende. Adhuc sicut Adam terrenus in se complicitum omnem hominem qui uenturus erat in hoc regnum & hunc mundum sensibilem, ita quod complicitate omnes homines in ipso erant, & ab ipso receperunt ut huius mundi homines esse possent, ita in CHRISTO, secundo scilicet Adam coelesti, complicitate sunt omnes praedestinati ad uitam immortalem alterius mundi & regni coelorum, a quo necessario omnia recipiunt, ut illius incorruptibilis coelestis regni ciues & domestici esse possint. Quae clarissime & apertissime sic esse reperies, si deus dignabitur tibi oculos aperire, ut legas & intelligas sacratissimum euangelium. Quod tibi concedat Deus pius & misericors, semper benedictus: Amen.

FINIS.

BARTHOLOMAEVS PICENVS DE MONTEARDVO,

Ferdinando Regi Aragoniae & utriusque Siciliae S. P. D.

VM Demetrius Cydonius, uir utriusque linguae peritissimus, est latino in graecum, opus Richardi fratris ordinis Praedicatorum transulisset, non ab re mihi uisum est Sereniss. atque catholice rex, illud rursus est graeco in latinum conuertere. Non quod apud Latinos huiusmodi opus extare non existimem, sed cum uidissem Demetrium Cydonium opusculum illud est Latino in Graecum elegantiori stilo transulisse, idcirco pro uiribus conatus sum libellum illum iterum ea dicendi elegantia quoquo modo in nostram linguam transferre, & cum in nitidiorum cultum, candidiorumque styli pro uiribus redigere, & tibi serenissime atque catholice rex, illum dedicare debere. Qui solus inter Christianorum reges hac nostra tempestate Mahometanam sectam maximis cladibus affecisti. Nam non minimam laudem tibi comparasti, cum Beticam prouinciam, quae per octingentos annos Mahometanam fidem coluerat, in Christianorum potestatem redeigisti, & nunc uniuersam Aphricam capere intendas: quam facile assequi poteris, cum gentes illae hoc tempore imbelles sint, quoniam cum Christianis diu pugnare non consueuerunt. Difficilius enim tibi fuit Beticam prouinciam expugnare, quam totam Aphricam in potestatem tuam asserere. Erant enim in Betica milites illi strenuissimi, cum Hispano milite bellari semper assueti. At hi contra homines ignauos, uentri & ocio dediti, cum Christiano nomine iam diu praefari desuerunt. Nec sunt in bello exercitati, quales olim duce Hannibale Hispaniam & Italiam occuparunt. Nec eam copiam armorum habent, quam Hispanus miles, in bello strenuissimus & exercitissimus, habere dicitur. Nec ibi magnae desunt opes, quibus militum animi spe praedae maxime accenduntur. Omnia tibi prospere succedent, si reliquias incepti belli prosequaris. Nec est quod uereare, bellum in Hispania tibi ab aliquibus moueri, praesertim hoc tempore, nouo tibi ob affinitatem cum Christianissimo Francorum rege foedere inito. Prosequere igitur inchoatum bellum, & omnes uires tuas in Aphricam transfer. Quam facile Deo duce subiugabis, & ea quidem subacta, & in Christianorum potestatem redacta, facile deinde Hierosolymam recuperabis, quae tam ampla, tam fertilis, tam sancta terra Sultano Babylonis hoc tempore paret. Qui autem nunc eam patriam tutantur, serui sunt uenales, ex diuersis prouincijs empti, & hi quidem ad summam uiginti milium non ascendunt. Qui cum coacti essent a Christiana religione discedere, Mahometanam nunc sectam sequuntur. Reliqui uero Sarraceni qui eis subijciuntur, quam molles sint & effeminati, ex hoc coniectare possumus, quod his nunquam licet arma tractare, nec equum ascendere, nec uirile quicquam facere, sed uel agriculturam, uel mercaturam, uel alia huiusmodi uilia exercent. Quod cum ita sit, nemini dubium est quin facillime ex ea expeditione uictoriam cum maximo triumpho sis reportaturus, & ciuitatem sanctam Hierosolymam, in qua Saluator noster dominus IESVS CHRISTVS euangelium praedicauit, et nouum testamentum nobis constituit, ab immanissima Mahometanorum superstitione liberabit. Quae quam uana sit, quam friuola, quam nullius momenti, in praesentiarum nihil attinet dicere: quoniam eam tunc primum intelliges, cum hanc Richardi fratris Consutationem diligenter lectionaueris. Vale.

RICHARDVS